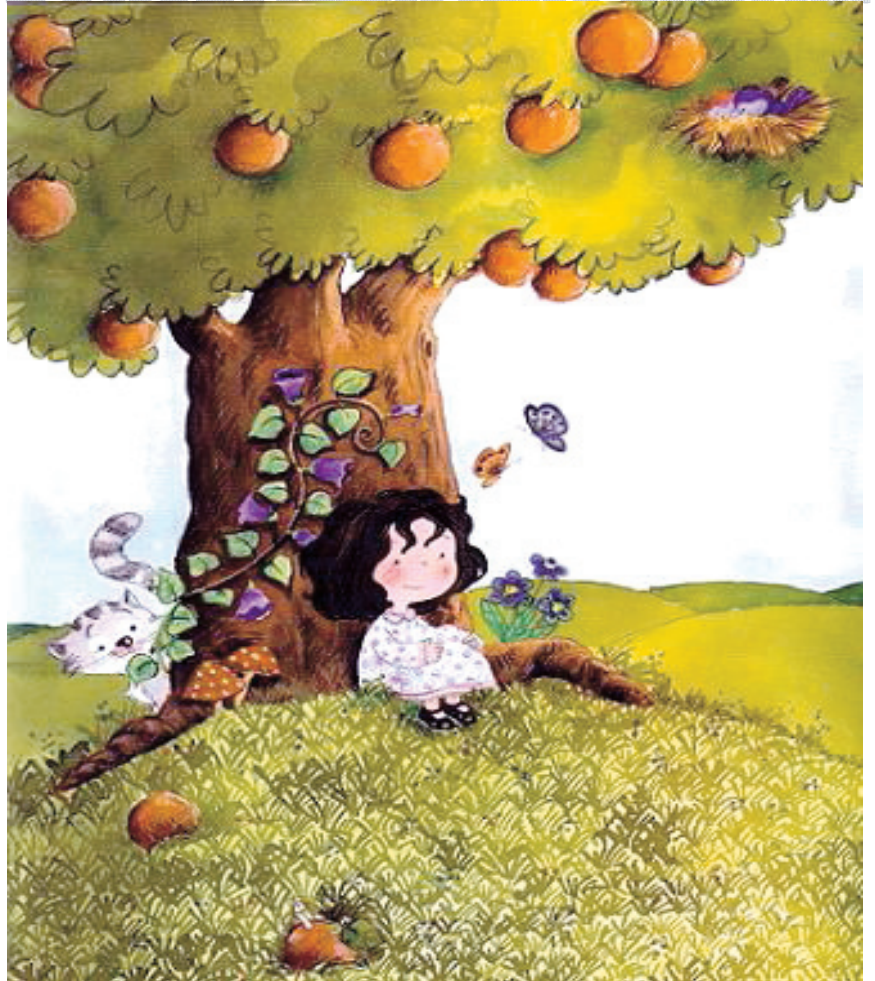

Dr. Aktan AGO

Mr. Osman EMİN

TÜRKÇE KİTABIM

5. SINIF DOKUZYILLIK İLKÖĞRETİM

Hazırlayan:

Aktan AGO ve Osman EMİN

Denetleyenler:

Mr. Sena ARİF ŞEŞUM – Başkan

Aynur SEYFULLAH – Üye

Ertan GİNA – Üye

Lektör:

Hazırlayanlar

Bilgisayar hazırlığı ve tasarım:

Osman EMİN ve Aktan AGO

Yayımlayan:

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı

“Mito Hacivasilev Yasmin” caddesi, Nosuz – Üsküp

Basımevi:

Üsküp, Doel Grafik merkezi

Tiraj: 900

Со одлука за одобрување на учебник по предметот Турски јазик за петто одделение деветгодишно основно образование, бр: 22-977/1 од 09.06.2011 донесена од Национална комисија за учебници.

Beşinci sınıf dokuzyıllık ilköğretim Türkçe dersi okuma kitabının, Okuma Kitapları Milli Komisyonu tarafından 09.06.2011 tarihli ve 22-977/1 numara kararı ile kitabın kullanılmasına karar verilmiştir.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св.Климент Охридски”, Скопје

АВТОР : Ago, Aktan - автор

ОДГОВОРНОСТ : Emin, Osman - автор

НАСЛОВ : Türkçe kitabim : 5. sınıf dokuzyıllık ilköğretim

ИМПРЕСУМ : Üsküp : Makedonya cumhuriyeti eğitim ve bilim bakanlığı, 2011

ФИЗИЧКИ ОПИС : 194 стр. : илустр. ; 30 см

ISBN : 978-608-226-229-1

УДК : 811.512.161(075.2)

ВИД ГРАЃА : монографска публикација, текстуална граѓа, печатена

ИЗДАВАЊЕТО СЕ ПРЕДВИДУВА : 07.11.2011

COBISS.MK-ID: 89006602

ÖNSÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Okulda öğrendiğiniz derslerin temeli Türkçe dersidir. Öğrenim hayatınızda bütün derslerde başarılı olabilmeniz için, Türkçeyi iyi bilmeniz ve kullanmanız, okuduğunuzu anlama, güzel konuşma ve yazma becerisini kazanmanız gerekir. Bu yıl Türkçe okuma kitabını zevkle okuyacağınıza inanıyoruz. Okuma kitabı, Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın ön gördüğü plan ve programa göre hazırlanmıştır. Bu yıl daha meraklı, daha bilgili, daha araştırmacı, daha başarılı olacaksınız. Güveniniz daha da artacaktır. Kitabın birinci amacı "öğrencinin okumaya, anlamaya, gözlem yapmaya, kendi kültürünü tanımaya yönlendirmek ve topluma karşı saygılı olma özelliğini artırmaktır". "Türkçe Kitabım 5" okuma kitabı, ana dilimiz Türkçeyi sizlere sevdirmek ve onu en iyi şekilde kullanmanızı sağlamak için hazırlandı. Başarı her zaman sizlerle olsun.

Okuma kitabın, siz sevgili öğrencilerimize yararlı olması dileğiyle...

Hazırlayanlar

DERSE HAZIRLIK

- Okula başlama sevinci ile gösterdiğiniz duygu ve düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

ZİLLER ÇALDI

Ziller çalar düş yola,
Koşuşuyor çocuklar,
Herkes gider okula,
Cıvıl cıvıl çocuklar.

Çocuk sever ilgiyi,
Hemen alır bilgiyi,
İster kalem silgiyi,
Cıvıl cıvıl çocuklar.

Kardeş gibi olunca,
Sınıflara dolunca,
Arar bilgi bulunca,
Cıvıl cıvıl çocuklar.

Okur, yazar çizerler,
Soruları çözerler,
Güzel güzel gezerler,
Cıvıl cıvıl çocuklar.

Gülücükler yüzünde,
Sevgi parlar gözünde,
Çok samimi sözünde,
Cıvıl cıvıl çocuklar.

M. Ayhan BİNGÖL

DERSE HAZIRLIK

- Kitap okumayı seviyor musunuz?
- Kitap okumanın yararlarını araştırınız.

KİTAPLARIMLA BAŞ BAŞA

Küçükken en tatlı eğlencem, resimli kitapların yapraklarını çevirmektir. Her resimli sayfa, beni dakikalarca oyalardı. Diyebilirim ki resimle anlatılan hayatı, o zaman ben, gerçek hayattan daha çekici bulurdum. Bir ağaç resmi, bence bir çınardan veya serviden daha çok görülmeye değerdi.

Önümde açık bir kitap olduğu zaman, kendimi bütün masal şehzadelerinden daha mutlu sayardım. Karşımdaki boyalar, gölgeler, çizgiler, beni çok etkiledi.

Okumaya başladıktan sonra, kitaba karşı olan ilgim daha da arttı. Şimdi, sayfaları üzerinde akşamlara kadar dalıp kalmam için bir eserin resimli olması şart değildi. İçinde okuyabileceğim birkaç satır buldum mu, o kitaba büyük bir istekle atılıyordum. Yüzlerce cildi, daha on yaşıma basmadan okumuş ve toplamıştım. Kitaplarımın okunması kadar, görünüşleri de hoşuma giderdi.

Ara sıra okumaktan başımı kaldırıncaya kafamda birçok hayal oluşurdu. Biraz önce okuduğumu, hayalimde canlanmış bulurdum.

Bazen bir sözcük beni düşündürürdü. Bazen de bir tümceyi pek parlak bulur, ezberlemek isterdim. En çok, anlamını bilmediğim sözcükler, bana daha

önemli gibi gelirdi. Bu sözcükleri kavramak için zengin bir kitaplığa ihtiyacım olduğunu düşünürdüm. Bu zengin kitaplığa sahip olmazsam böyle güzel sözcüklerin anlamını hiçbir zaman öğrenemeyeceğim, diye korkarım.

Cenap ŞEHABETTİN

SÖZLÜK

- “Çınar” ve “Servi” hangi tür ağaçlardır? Araştırınız.
- **Şehzade:** Padişahların erkek çocuklarıdır.
- **Cilt:** Bir eserin ayrı kitap olarak basılan bölümlerinden her biri.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yazar, küçükken niçin resimli kitapları okumayı seviyor?
- Okumaya başladıktan sonra yazarın kitaplarla ilişkisi nasıldır?
- Yazar, niçin zengin bir kitaplığa sahip olmak istiyor?

TARTIŞALIM

- “Kitaplar, insanların en bilgili dostlarıdır, bizi hem bilgilendirir hem de eğlendirirler.” cümlesi üzerine sınıfta tartışınız.

ÖDEV

- Severek okuduğunuz bir kitabı, arkadaşlarınıza tanıtınız.

Kitabı tanıtırken:

- Kitabın adını, yazarını;
- Konusunun geçtiği yeri ve zamanı;
- Olay ve kişileri;
- Kitapla ilgili düşüncelerinizi kısaca açıklayınız.

ÖĞRENELİM

Okuduğunuz yazı beş paragraftan oluşmuştur.

Paragraflar, bir düşünceyi, duyguyu, bilgi veya dileği ya da olayın bir bölümünü açıklayan cümleler bütünüdür.

Her paragrafta anlatılanları kısaca konuşarak ya da yazarak özet çıkarmış oluruz.

- Yukarıdaki açıklamalara dikkat ederek yazıyı özetleyiniz.
- Çıkardığınız özeti arkadaşlarınıza okuyunuz.

DERSE HAZIRLIK

- “Yurt” deyince aklınıza gelen üç sözcük söyleyiniz.
- Yurduza karşı sevginizi nasıl gösterirsiniz?

YURT

Anlatınız dinleyeyim
Nasıl olur dağ, tepeler,
Dere ile bu nehirler
Olsun bunlar benim yurdum.

İşte yavrum cevap sana:
- Şu gördüğün güzellikler,
Dağlar, taşlar ve tepeler,
Çayır, çimen ve dereler.

Göller ile akar sular,
Köy ve büyük kasabalar,
Bu gördüğün parça toprak,
Senin güzel yurdun ancak.

Bunlar için yerde yatan
Can vermiştir senin atan,
Ona benzer kahramanlar
Bu yurt için savaştılar.

Fahri KAYA

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, yurdunun nasıl olmasını ister?
- Şair, yurdun güzelliklerini nasıl açıklamıştır?
- Yurdumuzun güzelliklerini tanıtmanızı istersek, nasıl tanıtırdınız?

ÖĞRENELİM

8 Eylül, “Makedonya Cumhuriyeti Bağımsızlık Günü” olarak kutlanmaktadır. Bu bayram, Devlet Bayramıdır. “Makedonya Cumhuriyeti Bağımsızlık Günü” ile ilgili arkadaşlarınızla birlikte araştırma yapınız.

DERSE HAZIRLIK

- En mutlu olduğunuz yer neresidir?
- Sizce, doğum yeri insanlar için önemli midir? Neden?

İKİ ÇAM AĞACI

İki çam ağacı, gözbebeği iki kızkardeş ormanda büyüdüler. İkisi dik, dirençli, yaprakları yeşil, dalları süslü. Yaz boyunca kuşlar dallarına konmuş, atlayıp sıçramış, sonra da uçmuşlardı. Bir kış günü ormandan güçlü, elinde baltasıyla ormancı geçiverdi. Ağaçlardan biri:

- Ah, iyi yürekli amca, rica ederim beni kes, dedi. Burası çok usanç! Bense o kadar güzelim ki hayret. İnsanlar güzelliğime hayran kalmalıdır. Kes iyi yürekli amca ve beni kente götür. Benim yerim ordadır. Ben yeni yılın celbedici çam ağacı olmak istiyorum.

Oduncu bir hamlede çam ağacını yere düşürdü. Oysa yeni ve ilginç yaşamın başladığından kıvançlıydı. Kızkardeşine:

- Ya sen, güzelim, sen de benimle gelmiyor musun? diye sordu. Gel, birlikte yılbaşı ağacı oluruz. İnsanlar etrafımızda şarkı söyleyecek, bizimle bayram yapacaklar!

Teşekkür ederim, sen gidebilirsin. Benim burası hoşuma gidiyor. Rica ederim, iyi yürekli amca, beni kesmeyin. Ben burda kalmak istiyorum!

Kaldı çam ağacı, kökleşti. Kesilen öbür çam ağacını adam kentte satıverdi, insanlar, yılbaşı şerefine iyice süslediler ve etrafında bütün gece türkü söylediler, hora teptiler. Çam ağacı sevincinden zıplıyordu. İyi ama bu sevinç kısa sürmüştü. Daha üçüncü gün çam ağacı evin ardına atılmış soğuklarda donakalmıştı. Evet, çam ağacı sevinci yalnız bir akşam sürmüştü. Doğum yerinde kalan öteki çam ağacı ise kışı geçirmişti bildiğince. İlkbaharda gövdesi etrafında ırmakcıklar akıyordu. Ovada türlü çiçekler açıyordu. Dallarında her gün kuşlar ötüyordu. Doğum yerinde kalan ağaç her yıl kendine göre sevinç buluyor, seviniyordu. Güneşin gülüşünü, kuşların ötüşünü, böceklerin uçuşunu her yıl yeniden yaşıyor, canlandırıyor.

Velko NEDELKOVSKI

SÖZLÜK

- **Celbedici:** Çekici.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Ormanda bulunan iki çam ağacının özelliklerini anlatınız.
- İki çam ağacının istekleri nedir?
- Kentte getirilen çam ağacına ne oldu?
- Doğum yerinde kalan çam ağacı nasıl yaşıyordu?
- İki çam ağacı kendi mutluluklarını nerede bulmuşlardı?
- Hikayenin ana duygusu nedir?
- Hikayede verilmek istenen mesaj nedir?

TARTIŞALIM

- Yazar bu hikayede bizlere neyi tavsiye ediyor?
- Siz çam ağacının yerinde olsaydınız mutluluğunuzu nerede bulmak isterdiniz? Sebepleriyle açıklayınız.

Tartışma sırasında aşağıdaki noktalara dikkat ediniz:

- Konuşurken başkalarının söylediklerini tekrarlamaktan kaçınınız.
- Konuşmalarınızda, ilgi çekici örneklerle yer veriniz.
- Konuşmaları dikkatle dinleyiniz.
- Herkesin konuşma hakkı olduğunu unutmayınız.

BEN OLSAYDIM...

DERSE HAZIRLIK

- Sizin için değerli olan bir eşyanızı istemeden satmak durumunda olsanız ne yapardınız?

KUŞ YEMİ

Beyazıt kıraathanelerinden birinde bir arkadaş bekliyordum. Burası pek tenha idi. İki üç kişi, sönmüş sobanın yanında alçak sesle dertleşiyor, bir ihtiyar memur, burnunda gözlük, elinde bir gazete ile uyukluyordu. Kahvenin ortasında siyah Şam kumaşından tarihi çarşaf giymiş altmışlık bir büyük hanım gözüme ilişti. Yanında altın başlı bir erkek çocuğu, çocuğun elinde bir kafes vardı. Bu hanımda bir İstanbul hanımı tipi vardı.

Kahveciye yavaş sesle bir şeyler söylüyor, küçüğün elindeki kuş kafesini gösteriyordu.

Kahveci gazetenin üstünde uyuklayan ihtiyara seslendi:

- Abidin Efendi! Sen kuş meraklısısın. Ucuz bir saka var, alır mısın?

İhtiyar adam kuş sesini işitince gözlerini açtı; çocuğu yanına çağırarak kafesi eline aldı, dudaklarını bükerek:

- Yaramaz, dedi.

Büyük hanım üzgün ve manalı bir bakışla ihtiyarı süzdü:

- Satacak değildik ama... Maaş çıkmadı da...
- Orası öyle hanım... kuşa yaramaz dedim ama, yarasa da alacak değilim.

Onlara dikkatle baktığımı gören kahveci yanımdan geçerken:

- Allah kimseyi düşürmesin... Bu ihtiyar kadının genç bir damadı vardı, Balkan'da şehit oldu, geçen sene de kızı sizlere ömür vefat etti, torunu ile yalnız kaldı...

Derhal gözümün önünde bir aile faciası canlandı: Yıllarca sürmüş uğraştan sonra bağlanan birkaç lira maaş aylardan beri çıkmıyordu. Vaktiyle çok iyi günler gördüğü büyükanne, yavaş yavaş bütün eşyalarını satıyor, nihayet sıra küçük saka kafesine geliyor. Ekmekçiye, mahalle bakkalına borç biriktikçe birikmiştir. Küçüğü aç bırakmamak için kuşu satmaktan başka çare yoktur.

Bu eski kafesin içinde başını boynuna kıştırarak uğrayacağı akibeti düşünüyor gibi görünen zebun kuş para etmiyor. Fakat onun kıymetini bir de bu çocuğa sorarsanız. Büyükanne, torununu bu küçük dilsiz kardeşinden ayrılmaya razı etmek için kimbilir ne vakitsiz bir hayat dersi vermiştir?

Kuş satılmadı. Büyükanne yaşlarla dolu gözlerinin ucu ile torununa bakıyor, çocuk da görünüşte üzgün, fakat küçük yaramaz! Nafile, beni büyükanne gibi aldatamazsın. Hüzün taklidi yaparken gözlerinin içi gülüyor; kuşunu beğenmedikleri için seviniyorsun... Şimdi görürsün!

Kahveci vasıtasıyla Büyük hanımla pazarlığa girişiyorum. Kafesi istediği fiyata satın alıyorum. Büyük hanım, masa üstüne bıraktığım parayı birden bire alamıyor. Ona ağır geliyor. Yalnız içinden beş kuruşu alarak çocuğa veriyor: belli ki aralarında kuşun satılması için anlaşma yapılmış. Büyük hanım benimle maaş meselesini konuşuyor, maksadı söz arasında bu parayı gene farkında olmadan almaktır. Kısa cümlelerle hayatından bahse ediyor.

O kadar konuşuyoruz ki küçüğün uzun bir zaman aramızdan kaybolduğunu farketmiyoruz. O, biraz sonra elinde bir simit ile geliyor. Simitle karnını doyuracaktır.

Paranın yarısıyla da kuşuna yem almıştır. Büyükannesiyile konuşurken onu gözetliyorum. Küçük avucuna bir parça yem döküyor, kafese uzatıyor; kuş, belli ki onun elinden yem yemeğe alışmıştır, kafesin telleri arasından gagasını uzatıyor.

Çocuk bu durumdan istifade ederek onu tutmak, dilsiz kardeşinin gagasına bir veda busesi kondurmak istiyor.

Sonra beni eteğimden çekiyor, yaşlarla dolu parlak gözleriyle yüzüme bakarak rica ediyor:

- Beyefendi, bu yem sizde kalsın, onu yedirirsiniz, olmaz mı?

Yemi aldıktan sonra iade ediyorum:

- Yavrum, bu kuşa ben bakamam, onu sana bırakayım da sen bak. Sonra büyüyünce alırım, olmaz mı?

Büyük hanım bunu doğru bulmuyor, isyan edecek oluyor.

- Büyük hanım, benim küçüğe yadigarım olsun, fakat ne olursa olsun bir daha onu satmamak şartıyla, diyorum.

Reşat Nuri GÜNTEKİN

SÖZLÜK

- **Tenha:** Yalnız, tek, içinde az insan bulunan, boş, ıssız.
- **Saka kuşu:** Kırmızı, sarı tüyleri bulunan, güzel öttüğü için kafeste beslenen küçük bir kuş.
- **Zebun:** Gücsüz, zayıf.
- **Yadigar:** Bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan nesne.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Büyükanne ve torunu kuşu neden satmak durumundadırlar?
- Kuş satılmayınca Büyük hanımda nasıl bir duygunun izleri belirliyor?
- Yazar, kuşu satın alması ile Büyük hanımın üzerine nasıl bir etki yaratıyor?
- Yazar kuşu aldıktan sonra çocuk para ile ne yapıyor?
- Yazarın kuşu satın almasıyla bu aileye yardım ediş tarzını doğru buluyor musunuz?

ÖDEV

Hikayeyi özet olarak ve kişiler hakkında düşüncelerinizi de ekleyerek sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

TARTIŞALIM

- Kuşun satılmaması için neler yapardınız?

BEN OLSAYDIM...

ÖĞRENELİM

Hikaye, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayları anlatan kısa yazılardır. Hayatta ilgi çekici bir takım olayları anlatarak okuyanda heyecan veya zevk uyandıran yazıdır. Hikayelerin kişileri azdır, bir tek olay anlatmak amacıyla yazılır.

Hikayenin dört temel ögesi vardır:

Olay: hikayede anlatılan ve kişilerin başından geçen olgulardır.

Kişiler: olayı yaşayan insan ve canlılardır.

Yer: olayın geçtiği yerdir.

Zaman: olgunun geçtiği zamandır (yıl, mevsim, hafta, gün, gece vb.)

HİKAYE'ye BAĞLI KALARAK HİKAYE HARİTASI OLUŞTURALIM

Kişiler

.....
.....
.....

Olay

.....
.....
.....

Hikayenin adı

.....
.....
.....

Yer

.....
.....
.....

Zaman

.....
.....
.....

DERSE HAZIRLIK

- Bilgili olmak neden önemlidir?
- “Bilgi her güçten daha üstündür.” cümlesi üzerine sınıfta tartışınız.

AKLIN KARŞISINDA GÜCÜN YENİLMESİ

Yaşlı bir aslan, öteki yırtıcı hayvanlarla karşılaşmak için dağ yolunu tutar. Böbürlene böbürlene gür sesiyle şöyle der:

- Dünyada benden güçlü, benden cesaretli kim? Ben tüm yaratıklara ege-men olan bir kralım!

Yolda, topal topal yürüyen bir ayı ile karşılaşır, bu ayının ayağını sığırtma-cının biri balta ile yaralamış. Ayı aslana şöyle der:

- Böbürlenme çok aslanım, bu yeryüzünde senden daha güçlü, benden daha cesaretli biri var.

Aslan kızmış:

- Kimmiş o söyle bakayım!
- İnsan, demiş ayı.
- Hani, nerde o insan? Onu görmek istiyorum.
- Ovaya çık, onu orda bulursun.

Biran önce insanı görmek isteyen aslan, çıkıp ovaları gezer. Vadinin birin-de otlayan bir at görür. Bakar, atın ayakları bağlı. Aslan atın yanına yanaşarak sesinin bütün kuvvetiyle şöyle kükrer.

- Sen beni görmüyor musun? Bak, ben aslanım!
- Evet.
- Kim seni böyle bağladı?
- İnsan.
- Nerde o insan?
- Odun kesmek için dağa gitti.

Aslan dağ yolunu tutar. Yolda sabana koyulan iki öküz görür. “Herhalde bunlar insan olacak.” deyip yaklaşır.

- Ey, boyunduruk altına alınan sizler, kimsiniz?
- Biz öküzüz.
- Ne yapıyorsunuz burada?
- Toprağı sürdük, şimdi de dinleniyoruz.
- Boyunlarınıza kim geçirdi bunu?
- İnsan.
- Kim o insan?
- İşte karşıdaki ağaçların ardında, bu dağların yırtıcı hayvanlarını içine

düşürmek için derin bir kuyu kazıyor.

Aslan, insanın yanına gider. Aslan sesinin bütün kuvvetiyle adama kükrer: Adam önce korkar, sonra usulca sorar:

- Neden bana geldin?

- Gücümüzü bir ölçelim dedim, kimin daha güçlü olduğunu bilmek istiyorum, diye aslan cevap verir.

- Senin, bütün hayvanlardan güçlü olduğunu işittim ama sıra bize gelince, bunu nasıl yapacağız?

- Dövüşle! Dövüşeceğiz, kimin daha güçlü olduğunu görelim.

- Oldu, demiş aslan. Önce sen atla.

İnsan, hızlanıp biraz önce kazdığı kuyuya kadar atlar. Sonra bir taş alarak atladığı uzaklığı işaret eder.

- Haydi aslanım, şimdi sıra sende!

- Aslan da insan gibi hız alır, koşar, ama insandan çok fazla atlayarak kuyunun tam içine düşer.

O zaman insan güler, kuyuya yanaşır onurlu aslan kuyudan dışarı çıkarılması için ona rica eder, tüm hayvanların kralı bunu yalvararak yapar. İşte güçlü aslan, insan karşısında böyle yenilir.

Halk Hikayesi

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Aslan en güçlü olmasına rağmen, insan aslanı nasıl yener?
- Diğer yaratıklardan üstün olabilecek insana yardım eden nedir?
- İnsan aslandan kurtulmak için neyini kullanır?
- Aslan ve insanın dövüşme esnasında kullandıkları “akıl” ve “güçü” karşılaştırın, ikisi arasında fark yapın, daha üstün neyin olduğunu nedeniyle açıklayınız.

SÖZLÜ ANLATIM

BİR HİKAYE ANLATALIM

Okuduğunuz hikayeyi anlatınız. Önce hikayenin başlığını söyleyiniz. Olayları oluş sırasına göre anlatmaya çalışınız. Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirtiniz. Olayda yer alan kişilerin arasından baş kahramanı seçiniz ve bazı özelliklerini söyleyiniz.

Anlatırken kısa ve düzgün cümleler kurunuz.

ŞİİRİ OKUYALIM

BEN TÜRKÜM

Ben yüce bir soydanım,
Ateş dalgası kanım,
Doğruyum, çalışkanım,
Türk'üm, ne mutlu bana.

Dünyayla birdir yaşım;
Tarihle arkadaşım,
Göklerden yüce başım,
Türk'üm, ne mutlu bana.

Yükseklerden yükseğim,
Aşılmaz bir tümseğim,
Dünya bilir ben neyim:
Türk'üm, ne mutlu bana.

Işık saçtım cihana,
İz bıraktım dört yana,
Kanım benzer volkana,
Türk'üm, ne mutlu bana.

H. Refet TANIŞIK

ÖĞRENELİM

- “Ben Türküm” yazısı bir **şii**dir.
- Şiir yazan kişiye **şair** denir.
- Şiirde her satıra **dize (mısra)** denir.
- Dizelerden oluşan bölümlere **kıta** denir. Kıtalar, dize sayılarına göre de adlandırılabilir. Şiirin birinci bölümü dört dizeden oluşmaktadır.
- Dört dizeden oluşan bölümlere de **dörtlük** denir.
- Okuduğunuz şiirin her dizesi **büyük harfle** başlamaktadır.
- Şiirde işlenen ana duyguya **tema** denir.
- Şiirin her dizesi **7 hece**den oluşmaktadır. Dizeler arasında hece eşitliği bulunmaktadır.
- Şiirde hece sayısı eşitliğine, **hece ölçüsü** denir.

DERSE HAZIRLIK

- Engelliler hakkında neler biliyorsunuz?
- Engelliler kendi hayatlarını kolaylaştırmak için neler yapıyorlar?

KUŞ CIVILTISINI GÖREBİLMEK

Bir adam, ilk kez gittiği küçük bir kasabada tam bir yabancı olarak geziniyordu. Yol kenarında duran bir arabanın yanına gitti ve arka koltukta tek başına oturan çocuğa sordu:

- Parkın hemen yanı başında bir fırın varmış, onu arıyorum. Buraya çok yakın bir yerde olduğunu söylediler.

Çocuk, arabanın penceresini iyice açtı ve bir süre sonra cevap verdi:

- Ben de yabancısıyım buraların ama galiba sağ tarafa doğru gitmeniz gerekiyor.

Adam bu kez başka bir soru sordu çocuğa:

- Madem sen de yabancısın, söyler misin, böylesi bir tahminde nasıl bulunabildin?

Bu soruya çocuk, gülümseyerek cevapladı:

- İhlamur çiçeklerinin kokusunu duymuyor musunuz? Bakın, kuş civıltıları da o yönden geliyor zaten.

Çocuğun bu cevabını adam yeterli bulmadı:

- İyi ama, dedi, bu ihlamur kokusu ve bu kuş civıltıları, yalnızca bir ya da iki ağaçtan da gelebilir. Onların geldiği yönde ille de bir park bulunması gerekmez ki...

Çocuk, bir kez daha gülümseyerek karşılık verdi:

- Bir ya da iki ağaçtan bu kadar yoğun bir koku gelmez. Üstelik, manolyalar da katılıyor onlara. Hem biraz derin soluk alırsanız, fırından yeni çıkmış ek-

meklerin kokusunu da duyabilirsiniz.

Adam, gözlerini hafifçe kısıp derin bir soluk alarak çocuğun dediklerini yaptı. Manolya çiçeklerinin kokusuna karışmış, daha yoğun bir ıhlamur kokusu duydu... Hatta onların aralarından, taze ekmek kokuları da geldi burnuna.

Söylediklerini kendisinin de duyduğunu bildirmek için eğildi. Çocuğa biraz daha yaklaşınca onun gözlerinin görmediğinin farkına vardı.

Çocuk, adamın çoşkuyla konuşurken bir anda sözlerini yarıda kesmesinden, gözlerinin görmediğinin farkına vardığını anladı.

Başını öte yana çevirdi. Işık özlemi içindeki gözlerini ondan uzaklaştırmaya çalışarak konuştu:

- Üç yıl önce bir kaza geçirdim. Görmeyi o kadar çok özledim ki. Umarım sizinkiler sağlamdır, öyle değil mi?

Adam, gözleri görmeyen çocuğun tarif ettiği yerde bulunan fırına doğru yönelirken durdu. Onu güçlkle cevapladı:

- Artık emin değilim. Emin olduğum tek şey, senin benden daha iyi gördüğündür.

Cüneyd SUAVİ

SÖZLÜK

- **Cıvıltı:** Kuşlar ötüşürken çıkardıkları ses.
- **Soluk:** Nefes almak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Hikayeden neler öğrendiniz?
- Engellilerin hayatlarını kolaylaştırmak için neler yapardınız?
- Yazar, bu hikayede ne anlatmak istiyor?

TARTIŞALIM

- Engellilerin hayatında ne gibi sorunların olduğu üzerine tartışınız.
- Bedensel engellilere yardım eden kurumlar hakkında araştırma yapınız ve sınıfta tartışınız.

ÖDEV

- Çevrenizde sorun yaşayan engelliler hakkında araştırma yapınız.

DERSE HAZIRLIK

- Kardeşiniz var mı? Varsa ona karşı nasıl davranıyorsunuz?
- Sınıfta arkadaşlarınızla nasıl anlaşıyorsunuz?

ÖRNEK KARDEŞLER

Bir zamanlar köyümüzde iki kardeş yaşamış. Birbirini o kadar çok sevip sayarlarmış ki görenler hayret içinde kalmış. Ormanda odun kesmek gerekirse, birlikte gider keserlermiş. Elbirliğiyle tarlayı sürüp eker, ekinleri de hep böyle biçerlermiş. Bu iş senin, şu da benim demeden bütün işleri ortaklaşa görürlermiş. Anlaşmayıp kavga ettikleri hiç olmamış, kısacası benzeri görülmemiş bu sevginin.

Aradan çok zaman geçmiş... Kardeşler hep böyle sevinç ve mutluluk içinde yaşarlarmış. Bir keresinde de büyük kardeş küçüğüne:

Hep başkalarının kavga ettiklerini görüyoruz. Hadi biz de bir kere kavga edelim, demiş.

- Peki ağabey, diye cevap vermiş küçük kardeş.
- Ama nasıl kavga edelim, sebepsiz kavga olmaz ki?
- Evet, haklısın, demiş ağabey. Fakat ne yapayım; insanların nasıl, niçin kavga ettiklerini çoktandır merak ediyorum.

En sonunda anlaşmışlar. Köye yakın küçük bir tarlaları, tarlada da bir armut ağacı varmış. Ağacın altına gidip büyüğü küçüğüne demiş:

- Sen tepeye çık, ben de kızmış gibi, aşağı in, diyeceğim. Tabii sen,

inmem de, öylece kavga edeceğiz, olmaz mı?

Sözleştikleri gibi yapmışlar.

- Ey, sen! Ne arıyorsun armutta? Çabuk in, yoksa kemiklerini kırarım senin.

Küçük kardeş itaata alışıkmiş, hiç karşı gelmeden hemen inmiş.

- Hayır kardeşim, hayır, öyle değil! demiş ağabey. Kavga böyle olmaz, inmeyecektin sen. Neyse ben çıkayım yukarı, sen de biraz önce benim yaptığım gibi, aşağı inmemi emret.

Ağabey ağaca tırmanmış, küçüğü de:

- Ey, sen! Ne işin var armutta? Çabuk in, yoksa yersin yiyeceğini.

- Hayır, hayır! İnmem.

- Mademki inmiyorsun, kal gene yukarda, demiş küçüğü ve susmuş.

Ağabey de bir süre kalmış ağaçta, sonra usanınca inmiş aşağı. İyi geçiren kardeşler bir türlü kavga edememişler.

Uzun zaman yaşamış onlar bizim köyde, köylülere bu kardeşlerin benzerlerini görmemiş hiçbir yerde.

Vanço NİKOLESKİ

SÖZLÜK

- **İtaat:** Söz dinleme.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Kardeşler neden kavga edememişler?
- Kardeşler kavganın ne olduğunu ve nasıl kavga edildiğini neden merak etmişler?
- Kavgayı sizden açıklamanızı istersek, nasıl açıklarsınız?
- Hikayenin verdiği mesajı anladınız mı?

TARTIŞALIM

- Kavganın olmaması için neler yaparsınız?
- Kavgaları nasıl önlersiniz? Arkadaşlarınızla birlikte tartışınız.

DERSE HAZIRLIK

- Özgürlük nedir?
- 11 Ekim “Makedonya Ayaklanma Günü” ile ilgili araştırma yapınız.
- Topladığınız bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

11 EKİM

Özgürlüktür adım,
Yiğitler kanıdır kanım.

Yıkılanı kaldıranım,
Yakılanı söndürenim,
Yaraları sağıltanım,
Ovaları şenletenim.

Özgürlüktür çünkü adım,
Yiğitler kanıdır kanım.

Köprüleri yaptıranım,
Fabrikalar kurduranım,
Günden güne yükselenim,
Yıldan yıla gelişenim.

Özgürlüktür çünkü adım,
Geleceğin kanı kanım.

Her yıl yeniden doğanım ben,
Dağlar içinde altınım ben,
Yiğitler şanıyım ben,
Yarına varan düz yolum ben,
Güneşli yüzün gözyüüm ben,
Çiçekli elin eliyim ben.

İlhami EMİN

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, neden 11 Ekim için “özgürlüktür adım” diyor?
- Şair, özgürlüğe kavuşmakla neler olduğunu, nasıl açıklamıştır?

DERSE HAZIRLIK

- Özgürlük, neden ve kimler için önemlidir? Araştırınız.

DEDESİNİ DİNLEMİŞTİ

O akşam televizyonda uzak bir ülkede yaşayan bir halkın, özgürlük için nasıl savaştığını anlatan bir film gösterildi. Film sona erince dedesi Dilara'ya:

- Bak Afrika'da insanların özgürlük için nasıl savaştığını gördün mü? diye sordu.

Dilara hala küçük olduğu için dedesine:

- Ne dedin, ne? diye sordu.

- İnsanların özgürlük için nasıl savaştığını gördün mü? diye sordum.

- Ya özgürlük ne demek dede?

- Özgürlük, özgür olmak, serbest olmak, demektir.

- Ben özgür müyüm?

- Tabi, yavrum. Bak sen istediğin gibi yaşıyorsun. Koşup oynuyorsun, şarkı söylüyorsun, annenle ve babanla gezmeye gidiyorsun. Evin ve ailenin çok sevilen yavrususun. Sana hiç kimse dokunmuyor.

- Hayır, öyle değil, dedi Dilara. Geçen gün annemin ruju ile dudaklarıma sürdüğüm zaman anneanne bana öyle bağırdı ki az kalsın dayak yiyecektim.

- O başka, dedi dedesi.

- Ama dün de bağırdı!

- Neden?

- Ana caddeyi kendi başıma geçtiğim için!...

- Bak, orada haklı. Sen hala küçüksün. Caddeyi kendi başına geçemezsin. Şehirde trafik çok sıkışık. Bahçede oyna. Evin önünde dolaş. İstediyin yere git ama caddeyi sakın kendi başına geçme!...

- Ya kafesteki kuş? O özgür müdür? diye sordu.

- Eh, annesinden, babasından, kuş arkadaşlarından ayrı olan bir kuş özgür olabilir mi?...

- Ama onun burada her şeyi var. Sen ona çok iyi bir kafes aldın. Her gün bol bol yiyecek ve su veriyoruz...

- Öyle amma... dedesi anlatmaya çalışırken, Dilara'nın anneanesi seslendi ve dedesine fırından ekmek almasını söyledi.

Dedesi sözünü tamamlayamadan evden çıktı. O, evden çıkar çıkmaz Dilara kalkıp önce odanın penceresini açtı, sonra da kafesin kapısını. Kuş uçup gitti.

- Kanatlarına sağlık! Seninkilere çok selam! diye bağırdı.

Çok geçmeden dedesi fırından döndü. Odaya girince baktı ki pencere açık. Az sonra kuşun kafeste olmadığını farketti. Kafesin kapısı da açıktı. Üzüldü. Ama bundan Dilara'nın daha çok üzüleceğini düşünmeye başladı. Ona kuşun kafesten kaçtığını nasıl anlatacaktı...

Kuşun kafesten kaçtığını görünce Dilara kim bilir ne kadar üzülecek ve ağlayacak, diye düşünmeye başladığı sırada torunu odaya girdi.

- Dilara kuş kafesten kaçmış! Ama üzülme sana yeni bir kuş alırım, dedi.
- Yok, yok kuş kaçmadı... kuşu ben serbest bıraktım! Dedi Dilara.

Dedesi buna şaşırıldı:

- Niçin? Diye sordu.
- Niçin mi? Sen az önce kuş da yakınları arasında bulunmayı ister demedin mi? Madem ki ben özgürüm, niye kuş da özgür olmasın? Söylediklerini dinledim, dede. Şimdi yakınları, arkadaşları arasında kim bilir ne kadar mutludur.

- Ama sen o kuşu çok seviyordun.
- Sevdiğim için yaptım, dedi Dilara.

Fahri KAYA

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Dedesi, Dilara'ya özgürlüğü nasıl açıkladı?
- Anneannesinin bağırması, Dilara'nın özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyor musunuz?
- Dilara özgürlüğün ne olduğunu anladı mı?
- Dilara hangi davranışıyla özgürlüğün ne olduğunu anlamıştır?

TARTIŞALIM

- "Özgürlük", herşeyi serbest olarak yapabilmek mi demek doğru olabilir? Niçin? Arkadaşlarınızla sınıfta tartışınız.

Tartışma sırasında aşağıdaki noktalara dikkat ediniz:

- Konuşurken başkalarının söylediklerini tekrarlamaktan kaçınınız.
- Konuşmalarınızda, ilgi çekici örneklere yer veriniz.
- Konuşmaları dikkatle dinleyiniz.
- Herkesin konuşmaya hakkı olduğunu unutmayınız.

DERSE HAZIRLIK

- Arkadaşlarınız var mı?
- Arkadaşlarınıza ne kadar güvenebilirsiniz, inanabilirsiniz?
- Arkadaşlarınız size yalan, söyleyip söylemediğini anlayabilir misiniz?

ZEYTİN KÜPÜ

Çok eskiden Bağdat'ta Ali Hoca adında bir adam varmış. Ali Hoca bir gün hacca gitmek istemiş. O güne dek biriktirdiği altınları bir küp'e koymuş, üstünde de zeytin taneleri yerleştirmiş. Komşusuna götürmüştü:

- Ben hacca gidiyorum. Bu küp sende kalsın. Gelince alırım demiş. Komşusu, peki diyerek küpü almış, evine koymuş.

Ali Hoca yedi yıl dönmemiş, hacctan sonra Mısır'ı, Suriye'yi de dolaşmış. Dostu ise, bir gün yemek yerken, Ali Hocanın zeytinlerini hatırlamış. Gidip bakmış ki zeytinler bozulmuş, altındaki altınlar da görünüyormuş. Zeytinleri dökmüş, altınları da almış. Ama küpü atmayıp saklamış.

Bir gün Ali Hoca Bağdat'a dönmüş. Komşusuna gelmiş:

- Zeytin küpümü verir misin? demiş.

Komşusu da hemen küpe taze zeytinler doldurup Ali Hoca'ya vermiş. Ali Hoca küpü evine götürmüştü. Bakmış ki altınları yok, komşusuna yeniden gelmiş:

- Zeytinlerin altında altınlar vardı. Onları almışsın, ver demiş.

Komşusu:

- Ben küpe dokunmadım, demiş. İçinde zeytin var diyordun, işte zeytinler. Ali Hoca, Bağdat kadısına gitmiş.

Mahkemede kadı, Ali Hoca'ya sormuş:

- Tanığın var mı? bu küpe altın koyduğunu kimse gördü mü?

Ali Hoca:

- Hayır, demiş. Dostuma güvendim.

Kadı, küpü saklayana sormuş:

- Altınları almadığına yemin eder misin?
- Ederim.

Kadı, Ali Hoca'ya:

- Yapılacak bir şey kalmadı, demiş.

Artık bu konuyu bütün Bağdat halkı işitmiş. Herkes bunun üzerine konuşuyormuş. Ali Hoca ise davasını bırakmamış. Zamanın halifesi Harun Reşit'e bir dilekçe ile başvurmuş.

Harun Reşit, dilekçeyi okumuş:

- Yarın bu adamları bana getirin, diye emir vermiş. Sonra da kılığını değiştirip vezirleriyle birlikte kenti gezmeye çıkmış.

Bir sokakta birkaç çocuk görmüş. Bunlardan en büyüğü:

- Hadi, kadılık oynayalım! Siz bana, Ali Hoca ile altınlarını alan komşusunu getirin.

Harun Reşit, çocukların oynadığı bu oyunla ilgilenmiş. Vezirleriyle birlikte, sokağın bir köşesine çekilip dinlemeye başlamış. Ali Hoca ile komşusu yerinde olan çocuklar gelmişler. Ali Hoca olan çocuğun elinde bir küp varmış. Kadı sormuş:

- Küpün bu mu? İçinde zeytin var mı?

Ali Hoca yerindeki çocuk "Evet" demiş.

Kadı, küpün kapağını açmış. İçinden bir zeytin almış. Yer gibi yapmış:

- O, demiş, bu zeytinler pek taze! Yedi yıllık zeytinlere benzemiyor. Bana iki bilirkişi getirin. Onlar da incelesinler ve bana söylesinler, bu zeytinler yedi yıllık mı?

Çocuklardan ikisi bilirkişi olmuşlar. Zeytinleri incelemişler. Sonra da Kadıya:

- Kadı efendimiz, demişler. En usta elin hazırladığı zeytinler bile iki yıl dayanır, yedi yıl dayanmaz. Bu küpteki zeytinler bu yıl hazırlanmıştır.

Kadı çocuk, yerinden doğrulmuş:

- Şimdi benim kararımı dinleyin, demiş. Ali Hocanın komşusu, küpteki zeytinleri yemek istedi. Altında bulunan altınları görüp aldı. Ali Hoca gelip de küpünü isteyince, küpü taze zeytinlerle doldurup geri verdi.

Harun Reşit, vezirlerine dönmüş:

- Davayı, çocuk kadı çözümlendi, demiş.

Binbir Gece Masallarından

SÖZLÜK

- **Bağdat:** Irak devletinin başkenti.
- **Kadı:** Davalara bakan hakim.
- **Halife:** Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını, dini inancın ve geleneğin koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse.
- **Vezir:** Bakan.
- **Bilirkişi:** Bir anlaşmazlıkta bilgisine başvuru yapılan kimse.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Olay nerde, ne zaman geçiyor?
- Ali Hoca, altınlarını neden komşusuna veriyor?
- Dostunun, Ali Hoca'ya yaptığı davranışını doğru buluyor musunuz?
- Ali Hoca, hakkını almak için kimlere başvuruyor?
- Kadı çocuk kadının bile çözemediği davayı, neye dikkat ederek davayı çözdü?

TARTIŞALIM

- Sizce, Ali Hoca, küpte altınların olduğunu dostuna söyleseydi, dostu aynı davranışı yapar mıydı?
- Siz kadı olsaydınız olayı nasıl çözümlerdiniz? Kime ceza verirdiniz?
- Ali Hoca'nın dostuna nasıl ceza verirdiniz?
- Harun Reşit'in yerinde olsaydınız, kadı çocuğa ne derdiniz?

BEN OLSAYDIM...

ÖĞRENELİM

Olağanüstü kahramanların başlarından geçen olağanüstü olayların yer ve zaman belirtilmeden anlatıldığı edebiyat türüne **“masal”** denir.

Masallar, özellikle çocuklara hitap eden eğitsel içerikli metinler olduğu için kolay anlaşılır ve akıcı bir anlatıma sahiptir. Masallar çocuklara doğruluk, dürüstlük, iyilik, güzellik, ahlaklı olmak, yardımseverlik gibi duygular verilmek istenir.

DERSE HAZIRLIK

- Okulumuzu açıklamak istersek, hangi cümleleri kullanarak açıklama yapabiliriz?

OKULU ÖZLEYİŞ

Yine açıldı okullar,
Allah'ım bu ne güzel bahar.
Öbek öbek çiçeklendi sınıflar.
Es deli rüzgar es,
Dökülsün bütün yapraklar.
Korkmuyorum senden artık ey sonbahar,
Benim gönlümde açmış binlerce çiçek var.
İşte şurada Ayşe'm, şurada Mustafa'm, şu Elif, şu da Bahar.
Benim yüreğimde sevgilerin en kutsalı var.
Ne olur kanat verin bana kuşlar,
Çok uzaklarda okulum, gidecek yolum var.
Şimdi bensiz sınıfımda canlanır hatıralar.
Defterim ağlar, kalemim ağlar.
Zil bir hüznü çalar.
Neredesiniz ey özlediğim sabahlar?
Ne olur bırakmayın beni anılar.
Benim yüreğim ancak onlarla çarpar.

Nermin ÖZTEZCAN

SÖZLÜK

- **Kutsal:** Yolunda can verilecek derecede sevilen.
- **Anı:** Hatıra.
- **Hüzün:** İç kapanıklığı, gönül üzünlüğü.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şiirin konusu nedir?
- Şair okula karşı özleyişi nasıl açıklamıştır?
- Okuldaki anılar neler olabilir?
- Şiirde hangi duygu hakimdir?

DERSE HAZIRLIK

- Herhangi bir okul kutlama törenine katıldınız mı?
- Okul kutlamaların amacı nedir?

BİLİM ŞENLİĞİ

Benim adım Serhat.

Geçen yıl öğretmenimiz, yıl sonu kutlaması için bilim şenliği yapmamızı önerdi. Çok iyi bilmediğimiz bir etkinliği, büyük bir heyecanla gerçekleştirmeye karar verdik.

Hazırlıklara başladık. Şenlikte sunacağımız deneyleri araştırdık, hazırladık. Aramızdaki dayanışmayı görmeliydiniz. Deney malzemelerini bulamayan arkadaşlarımıza malzeme getiriyor, eksikliklerini tamamlıyorduk. Herkes en güzeli başarmak, şenliği hatasız atlatmak için üzerine düşeni fazlasıyla yapıyordu. Çalışkan arılar gibiydik. Yalnız biz mi? Annelerimiz, babalarımız, kardeşlerimiz de... Deneylerimizi kim bilir kaç kere dinlediler. Kaç kere biten deney malzemelerini yeniden aldılar. Her zaman bizim yanımızda oldular. Bütün hazırlıklarımız tamamlandı. Davetiyeler gerekli yerlere iletilmişti. İçimizdeki heyecan, sevinç şenlik günü yaklaştıkça daha da büyüyordu. Nihayet büyük bir heyecanla beklediğimiz gün geldi.

O gece heyecandan uyuyamadım. Sabah erkenden kalktım, hazırlandım.

İçimdeki duyguları anlatmam çok güç. Böyle bir etkinliğe ilk defa katılacağım. Biraz korku, biraz heyecan, sevinç, merak...

Okulda arkadaşlarla ve öğretmenlerimizle buluştuk. Şenlik salonuna indik. Yakalarımıza isimlerimizin yazılı olduğu kartları taktık. Deneylerimizin başına geçerek yerlerimizi aldık. Beklemeye başladık. Her şeyimizle hazırдық. İçerisi birden kalabalıklaştı. Tam bir şenlik havası yaşanıyordu. "Bilim Şenliği" denmesi bundandı herhalde. Çok heyecanlıydık ama bu heyecan uzun sürmedi. Misafirlere deneylerimizi anlattıkça heyecanımız yatıştı. Herkes çok beğendi. "Bu yaştaki çocuklar neler yapabiliyor!" dediler. Deneylerimizi başarılı buldular. Daha sonra öğretmenimiz hepimize katılım belgesi verdi. Biz de ona kocaman bir çiçek hediye ettik. Hepimiz mutluluktan uçtuk.

Şenlik süresince fotoğraflar çektirdik. Basın da geldi, kamera ile çekim yaptılar. Öğretmenler övgü dolu sözler söylediler.

Bu etkinlikte yer alarak yeni şeyler öğrendim ve gelenlere anlattım. Heyecanı yenmeyi, sorumluluk sahibi olmayı, dayanışmayı öğrendim. Şenlik, bizim bilgi ve becerilerimizi artırdı. Bilgilerimizi küçük büyük herkesle paylaştık. Kendimle ve sınıfımla gurur duydum.

Fatma KARAFİLİK

SÖZLÜK

- **Deney:** Bilimsel bir gerçeği göstermek.
- **Dayanışma:** Bir topluluğu oluşturanların yardımlaşması.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şenlikten önce ne gibi hazırlıklar yapıldı?
- Çocuklar, şenlik günü ne hissettiler?
- Çocuklar etkinliklere katılarak neler öğrendiler?
- Serhat kendisiyle ve sınıf arkadaşlarıyla neden gurur duyuyor?

TARTIŞALIM

- Kutlamalar, şenlikler önemli midir? Niçin?
- Okulunuzda nasıl bir etkinlik yapmak istersiniz?
- Siz olsaydınız hangi çalışmayı yapardınız?

DERSE HAZIRLIK

- Nasrettin Hoca'nın nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu araştırınız ve sınıfta anlatınız.
- Bildiğiniz Nasrettin Hoca fıkrası var mı?
- Fıkralar sizde nasıl bir etki bırakıyor?

YE KÜRKÜM YE

Hoca, çağırıldığı düğün yemeğine eski elbisesiyle gider fakat kimse oralı olmaz. Kendisine buyur eden çıkmaz. Buna, Hocanın canı çok sıkılır. Keramet'in kıyafetinde olduğunu düşünerek evine gelir ve yabancı kürkünü giyer. Bu kez, gerine gerine düğün evinin kapısını çalar. Herkeste bir iltifat, bir ikram!...

- Buyur Hoca, şöyle bu tarafa buyur!
- Buyurunuz Hoca hazretleri!

Hocayı sofrada baş köşeye oturturlar. Sıra yemeğe gelince, Hoca kürkünün ucunu sofraya doğru tutarak:

- Buyur kürküm, ye kürküm ye! demeğe başlar.

Bundan bir şey anlamayanlar:

- Hayrola Hoca efendi, ne oluyor? derler.
- Hoca da başından geçenleri anlattıktan sonra:

İkram bana değil de kürke olunca, bu güzel yemekleri yemek elbette onun hakkıdır!... der.

Nasrettin Hocadan Fıkralar

SÖZLÜK

- **Kürk:** Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu.
- **Keramet:** Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğa üstü durum.
- **İltifat:** Güzel söz söyleme, güler yüz gösterme.
- **İkram:** Buyurmak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Hoca düğüne eski elbiseleriyle, daha sonra kürk ile gidince nasıl ağırlanır?
- Hoca “Ye kürküm ye” derken şaşırın ev halkı nedenini sorduğunda, Hoca'nın cevabı ne olur?
- Sizce fıkranın vermek istediği ana düşünce nedir?

ÖĞRENELİM

Okuduğunuz yazıda anlatılan olay bizi hem güldürüyor hem de ne anlatmak istediği hakkında düşündürmektedir. Bizi hem güldüren hem de düşündüreren bu tür kısa yazılara **fıkra** denir. Ele alınan konuya bağlı olarak ortaya çıkan şakalı fakat anlamlı sözler fıkranın esasını oluşturur.

AÇIKLAMA:

Nasrettin Hoca fıkraları, Türk halkının duyuş ve düşünüş özelliklerini yansıtır. Türk halkının yarattığı bir mizah dehasıdır o...

DERSE HAZIRLIK

- Yaşadığınız yerin nasıl olmasını istersiniz?
- Elinizde bir sihirli değnek olsaydı yaşadığınız yerde neleri değiştirmek isterdiniz?

MEMLEKET İSTERİM

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim
Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim
Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikayet benden olsun.

Cahit Sıtkı TARANCI

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, memlektinde nelerin olmasını ister?
- Sizce bunların olması kimlerin elinde?
- Siz de böyle bir memlekette yaşamak ister misiniz?

ÖĞRENELİM

Bu şiir, konusuna göre **lirik** şiirdir.

Duygu ve düşüncelerin coşkulu bir dille anlatan şiire, **lirik** şiir denir. Eski Yunan edebiyatında şairler şiirlerini Lyra (lir) denilen bir sazla söyledikleri için bu tür şiirlere lirik denilmiştir. Lirik şiir, dünya edebiyatında en çok işlenen ve sevilen şiir türüdür. Lirik şiirler insan yüreğine seslenen, kişisel duygular, aşk, sevgi, acı, sevinç, özlem, hasret gibi olanlardır.

DERSE HAZIRLIK

- Yardımlaşmayı sever misiniz?
- “İyimser” ve “Kötümser” sözcüklerini araştırınız ve sınıfta sözcükler üzerine örnekler vererek tartışınız.

SEVİNME OYUNU

Polyanna, tek başına yaşamın güçlüklerine karşı koymaya çalışan bir kız çocuğudur. Kendisine bir süre Yardımsevenler Derneği yardım etmiştir. Şimdi teyzesinin yanında kalmaktadır.

- Polyanna, her şeyde sevinilecek bir yön buluyorsun.
- Bu bir oyun benim için, Nensi.

(Nensi, Polyanna'nın teyzesi evinde çalışan hizmetçi kızıdır)

- Oyun mu? Ne oyunu?
- Sevinmek oyunu. Sen bilmez misin?
- Hayır, nasıl bir oyun bu? Bana da anlatsana!

Polyanna güldü. Sevinme oyununun öyküsünü anlatmaya başladı:

- Bu oyunu oynamaya Yardımsevenler Derneğine gelen bir sandıkta, bir koltuk değneği çıkınca başladık.

- Koltuk değneği mi?
- Evet.

Ben, babamdan bir bebek istemiştim. Babam da bu isteğimi Yardımseven-

ler Derneğine bildirdi. Dernek, kendilerine yardım eden kimseler: “Küçük bir kız için oyuncak bebek gönderin” diye yazmış. Bir gün Yardımsevenler Derneğine bir sandık geldi. İçinden bebek çıkacak diye beklerken, bir koltuk değneği çıktı. Bunu gönderenler, sandığa bir de not koymuşlardı: “Yardıma ihtiyacı olan bir sakat çocuğa gerek olur diye düşündük”.

Ben sevinmeye başladım. Derneğin üyeleri, “Ne var sevinecek?” diye sordular. Ben de: “Bebek gelmedi ama, bu değneği kullanma ihtiyacını da duymuyorum. Bunun için seviniyorum.” dedim. Bu verdiğim karşılık üyelerin de çok hoşlarına gitti. O günden beri, onlar da bu oyunu oynarlar. Kendilerini sevindirmeyen, isteklerine uymayan durumlarda, daha kötüsünü düşünürler. Sevinecek, avunacak bir yön ararlar. Bulmakta da güçlük çekmezler.

Eleanor PORTER

SÖZLÜK

- **Koltuk değneği:** Ayağı sakat kimselerin koltuk altlarına koydukları, yürürken yaslandıkları değnek.
- **Not:** Birine bir açıklama için yazılmış, kısa yazı.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Polyanna nasıl bir çocuktur?
- Sevinme oyunu nedir? Sevinme oyununu nasıl başlatmıştır?
- Bebek yerine sandığın içinden koltuk değneği çıkmasına Polyanna neden sevindi?
- Polyanna'nın koltuk değneği karşısında sevinmesine hak verdiniz mi?

TARTIŞALIM

“Polyanna iyimser bir kız. Her şeyde bir iyilik buluyor.”

- Siz, Polyanna olsaydınız, kötü durumla karşılaştığınızda, sevinecek, avunacak bir sevinme oyunu bulabilir misiniz? Bulduğunuz oyunun adı ne olurdu?

ÖDEV

“Polyanna” kitabını okuyunuz. En çok beğendiniz bölümleri seçip arkadaşlarınıza anlatınız. Kitabı da tanıtmaya unutmayınız!

DERSE HAZIRLIK

- Agözlölük nedir?
- Bugüne kadar hiç agözlölük yaptınız mı?

BALIKÇIL

Bir gün uzun bacakları üstünde balıkçıl
Uzun boynuna takılmış upuzun bir gaga,
Dolaşıyordu bir su kıyısında.
Su en güzel günlerdeki gibi pırıl pırıl.
Güzel turna kardeş fır dönüyordu içinde
O nefis yayın kardeşle birlikte.
Balıkçıla o kadar yaklaşıyordu ki
Uzansa hepsini yakalayıverecekti.
Ama hiçbir şey yapmadı, bekledi;
“Karnım biraz daha acıksın.” dedi.
Muntazam yaşardı, vakitsiz yemek yemezdi.
Nelerden sonra hazret acıktığını sezdi.
Yavaşça kıyıya doğru yaklaştı.
Bu sefer de sazanlar dolaşıyordu suda.
Bekleyecekti, hoşuna gitmemişti bu da
Nedense biraz fazla namızaçtı.
Beğenmezdi öyle değme yemeği;
“Sazana mı kaldı” diyordu, “kuşların beyi?”
“Bununla doyacağım! Beni ne sanıyorlar?”
Sazan da gitti, şimdi bir kaya balığı var;
Onunla da koskoca balıkçıl nasıl doyar?
“Allah korusun!” diyordu, “Kımıldamam bile.”
Ama sonra daha azı için kımıldadı.
Kalmamıştı suda balığın adı.
Acıkmıştı, bir sümüklü böceğe rastladı;
Bir anda yaladı yuttu lezzetle.
Pek o kadar müşkülpesent olmayın.
Bu dünyada, en fazla uysallar rahat eder.
Agözlölük ederseniz eldeki de gider;
Hiçbir şeyi küçük görmeyin sakın.

La Fonten

SÖZLÜK

- **Balıkçıl:** Uzun bacaklılardan, boynu ve gagası uzun, su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük kuş.
- **Turna:** Tatlı sularda yaşayan yırtıcı bir balık.
- **Yayın:** Başı büyük, ağzı geniş, iri bir tatlı su balığı.
- **Muntazam:** Düzgün, düzenli, derli toplu.
- **Sazan:** Tatlı sularda yaşayan kılçıklı bir balık türü.
- **Müşkülpesent:** Güç beğenen, titiz.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Fabl'da anlatılan olayda yer alan ana kahraman kimdir?
- Size göre bu olayın gerçekten yaşanmış olması mümkün müdür?
- Şair, "**Açgözlülük ederseniz eldeki de gider, Hiçbir şeyi küçük görmeyin sakın.**" dizelerinde neyi açıklamak istemiştir.

TARTIŞALIM

- Bu olaydan çıkarılacak ders hayvanlarla mı yoksa insanlarla mı ilgilidir? Sınıfta tartışınız.
- Fabl'da bir ahlak dersi mi, yoksa bir hayat dersi mi verilmektedir? Arkadaşlarınız ve öğretmeniniz ile tartışınız.

ÖĞRENELİM

Fabl, kişileri hayvan, bitki, eşya ve bazan insan olan masallardır. Çoğu zaman şiir olarak, "giriş, gelişme, sonuç ve çıkarılacak ders" bölümleri bulunan bir plana göre yazılır.

Giriş bölümünde durum ortaya konulur, gelişme bölümünde olaylar gelişir, sonuç bölümünde olay bir sonuca ulaşır.

ÖĞRENELİM

Bu şiir, konusuna göre **didaktik** (öğretici) şiirdir.

Didaktik şiir bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, şiir türüdür. Şiirsel dille yazılmış öyküler ve fabllar bu türe girer. Didaktik şiir öğretme amacıyla yazılır.

DERSE HAZIRLIK

- Ayrılmak istemediğiniz bir yerden, ayrılmak sizde ne gibi duygular uyandırır?
- Ayrılış zamanında kendinizi nasıl hissedersiniz?

ALP DAĞINDAN AYRILIŞ

Kış, yine Alp dağı bastırmıştı. Rüzgar bütün şiddetiyle esiyordu. Karla örtülen tepeler birbirlerine yaklaşmış gibiydiler. Arada sırada koşuşan dağ keçileri, hareket eden birer leke gibi görünüyordu. Kar, son çıkan çiğdemleri örtmüştü.

Heidi (Haydi), o gün kulübenin çevresinde son kez dolaşıyordu. Her yıl, kış iyice bastırmadan önce kulübelerinden ayrılacakları zaman olduğu gibi, o gün de Heidi'nin gözleri yaşarmıştı. Çevresine kederli baktı. İki siyah kalın örgü halinde omuzlarından aşağı düşen saçları, başını sağa sola çevirdikçe iki yana savruluyordu.

Heidi, son derece kaygılıydı. Acaba, bir dahaki yıl oraya dönebilecekler miydi? Yaşı büyüdüğünden, büyük babası onu, kasabanın diğer kızları gibi, zengin ailelerden birinin yanına gönderebilirdi.

İçindeki kaygıyı yenebilseydi ne iyi olacaktı! Asırlık, kocaman köknar ağaçları, ona eski bir arkadaş gibi görünüyordu. Batan güneşin son ışınları, her tarafı kaplayan kalın kar tabakasını kırmızıya boyuyordu. Hava dayanılmayacak kadar soğumuştü. Üşümeye başlayan Heidi, koşarak kulübesine döndü. Dönüş hazırlığı

yapan büyük babasına:

- Büyük babacığım! dedi. Önümüzdeki yıl seninle birlikte yine buraya dönecek miyim?

Sesi tasalıydı. İhtiyar adam, yapmakta olduğu işi bırakarak:

- Elbette kızım! diye cevap verdi. Yoksa beni yalnız bırakmak niyetinde misin? Sonra benim halim ne olur? Evimizin işlerini kim yapar? Artık bir iki yıl öncesi gibi değilim. Gücüm kalmadı. Birçok işi yapamıyorum. Sen de beni rahata iyice alıştırdın. Yalnız kalırsam nasıl yaşayabilirim? Kim çorbamı pişirir? Kim bana boş zamanlarımızda güzel hikayeler okur?

Heidi'nin kaygısı tümüyle silinmişti. Kendini hafiflemiş hissetti. Büyük babasının yardımcısız yaşayamayacağını biliyordu. Eskisi gibi güçlü değildi. Sırtı biraz daha kamburlaşmış, sakalı iyice ağarmıştı. Yürürken sık sık bastonuna dayanmak gereğini duyuyordu.

Heidi, ocağa bir kucak odun attı. Sofrayı hazırladı. Büyük babasının yaz günlerinde kurutmuş olduğu etten iki dilim keserek ateşte kızarttı. Akşamüstü sağmış oldukları sütü kaynattı. Peyniri bir tabağa koydu. Sonra bunları masanın üzerine dizdi. Büyük babasını sofraya çağırdı. İştahla yemeğe başladılar.

Yemekten sonra Heidi, sofrayı topladı, bulaşıkları yıkadı. İşini bitirince büyük babasının yanına oturdu. Hikaye kitaplarından birini okumaya başladı.

O gece Heidi uyuyamadı. Pencereden dışarıyı seyretti. Beyaz kar tabakalarına çarpıp yansıyan ışınlar, çevreyi hafifçe aydınlatmıştı. Ağaçlar, birer karartı gibi görünüyordu. Beyaz kelebekler gibi uçuşan kar taneleri, cama yapışıyor, ağır ağır eriyorlardı. Heidi, burada son gecesini geçirdiğini bildiği için kederliydi. Dağdaki özgür hayatına birkaç saat sonra veda etmek zorunda kalacaktı.

Johanna Spyri

SÖZLÜK

- **Kederli:** Acı, üzüntülü olmak.
- **Kaygı:** Üzüntü, endişe duyulan düşünce.
- **Tasa:** Üzüntülü düşünce durumu, kaygı, dert.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Heidi, nelerden kaygılanıyordu?
- Heidi, büyük babasına hangi konularda yardımcı oluyordu?
- Heidi, son gecesini nasıl geçiriyor? Niçin?
- “Heidi”, kitabını okuyunuz ve sınıfta arkadaşlarınızla anlatınız.

DERSE HAZIRLIK

- On Kasım hakkında araştırma yaparak, arkadaşlarınıza anlatınız?

10 KASIM

Yıl otuz sekiz On Kasım Perşembe
Hatıradan çıkmayacak bir sonbahar
Sarsılıyor İstanbul yedi tepe
Yaman esmiş Dolmabahçe'de rüzgar.

Gerçek olamaz olsa olsa bir düş
Dokuzu beş geçe Atatürk ölmüş
Böyle toptan bir yas nerede görülmüş
Beraber ağlıyoruz kurtlar kuşlar.

Bu memlekete en çok hizmet eden
Bu aşk ile dağlara gücü yeten
On sekiz milyonun omzunda giden
Atam, Ankara sırtlarında yatar.

Cahit Sıtkı TARANCI

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, Atatürk'ün ölümünü nasıl açıklamıştır?
- Şair, Atatürk'ün ölümünü neden kabul edemiyor?

ÖĞRENELİM

Konusunu savaş, kahramanlık, yiğitlik ve yurt sevgisinden, tarihsel olaylardan alan, coşkulu bir anlatımla işlenmiş, şiirlere "**epik şiir**" denir.

DERSE HAZIRLIK

- Anneanneniz, babaanneniz ya da dedenizle zaman nasıl geçiriyorsunuz?
- Onları ne sıklıkla görüyorsunuz?
- Sizin, onların yaşamına herhangi bir etkiniz oluyor mu? Açıklayınız.

DEDEMİN PİLİ BİTMESİN

- Dede!
- Söyle tontonum.
- Şuna bir bakar mısın?
- Neymiş o yine?
- Halamın getirdiği oyuncak tren... Gitgide yavaşlamaya başladı. Vızır vızır dönerken ne oldu, anlamıyorum.

Dedem, ağır aksak adımlarla yanıma sokulup halıya oturdu. Trenin lokomotifini rayın üstünden kaldırdı, altını üstünü yokladı, yanında bulunan bir iki düğmeyi kurcaladı. Sonra da kendinden emin bir halde,

- Nasıl yürümezmiş, bak şimdi, dedi.

Oyuncağı tekrar rayın üzerine bıraktı. Tren hızlı bir tur attıktan sonra, yine eski haline döndü. Yavaşlayıp teklemeye başladı.

- Gördün mü, dedim. Yürümüyor işte. Şu gidişine baksana, sanki kaplumbağa.

Dedem, sarı seyrek sakallarını oynatarak “keh keh keh” diye güldü.

- Ne yapsın zavallı, dedi. Onun da benim gibi pili bitmek üzere. Bundan fazla yürüyemez ki. Biraz koşturacak olsa nefesi tıkanıyor.

O an içimde garip bir duygu belirdi. Acımayla karışık bir sevgiyle dedemin yüzüne baktım. Baygın gözlerini, “C” harfi gibi bükülen belini, titrek ellerini, zayıf ve çelimsiz bacaklarını tepeden tırnağa süzdüm. O da benim neler düşündüğümü hissetmiş olmalı ki beni kendine doğru çekip alnımdan öptü. O sırada, iki damla yaş gözlerimden süzülerek yanaklarımı ıslattı.

Dedem meraklanmıştı:

- Ne oldu, niçin ağlıyorsun, dedi.

Duygularımı gizlemeye çalıştım:

- Baksana şuna, dedim. Pili bitince hiç de yürüyemeyecek, belli.

Dedem, omuzlarımı okşadı; parmaklarının ucuyla gözlerimi kuruladı.

- Hadi tontonum, üzme kendini, dedi. Belki bir çaresini buluruz?

Sonra lokomotifini yeniden eline aldı. Altındaki kapağı açıp içindeki pilleri çıkardı.

- Gel benimle.

Birlikte mutfağa gittik. Dedem, elindeki pilleri buzdolabının buzuğuna yerleştirdi. Piller burada birkaç saat beklerse biraz daha güç kazanabilir, canlanabilmiş.

Ben hiç ihtimal vermiyordum ama gerçekten de öyle oldu. Akşama doğru, pilleri buzluktan çıkartıp lokomotifine taktım. Trenin hızında, inanılmayacak bir çabukluk gördüm. Ama bu da uzun sürmedi. Yarım saat sonra her şey bitti. Tren yerinden bile kıpırdamıyordu. “Pili bitti” diye geçirdim içimden. Sonra, tuhaf duygular içinde, gözlerim dedemi aradı. Kanepenin üstüne uzanmış uyukluyordu. Göğüs kafesinin ağır bir ritimle inip kalktığını görüyordum. O benim en değerli oyuncacımdı: Ağlayan, gülen, sevinen, okşayan, yerine göre beni sırtına bile bindiren bir oyuncak...

Nemli gözlerimi ve ıslak kirpiklerimi semaya kaldırırken, en içten dileklerle mırıldandım:

“Allah’ım, trenimin pili bitti görüyorsun. Ne olur, dedemin pili bitmesin... emi?”

Sonra, dedemin kanepeden aşağı sarkmış olan elini tutup öptüm.

Üzeyir GÜNDÜZ

SÖZLÜK

- **Çelimsiz:** Güçsüz, zayıf, halsiz.
- **Ritm:** Olayların düzenli aralıklarla tekrarlanması.
- **Sema:** Gök, gök yüzü.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Torunun dedesine karşı hissettiği duygular nelerdir?
- Çocuk, dedesini neden en değerli oyuncak olarak görüyor?
- Dedeniz ile ilgili bir kaç sözcük söylemenizi istersek, hangi sözcükleri kullanırdınız.

DERSE HAZIRLIK

- 13 Kasım "Üsküp Kurtuluş Günü" ile ilgili araştırma yapınız.

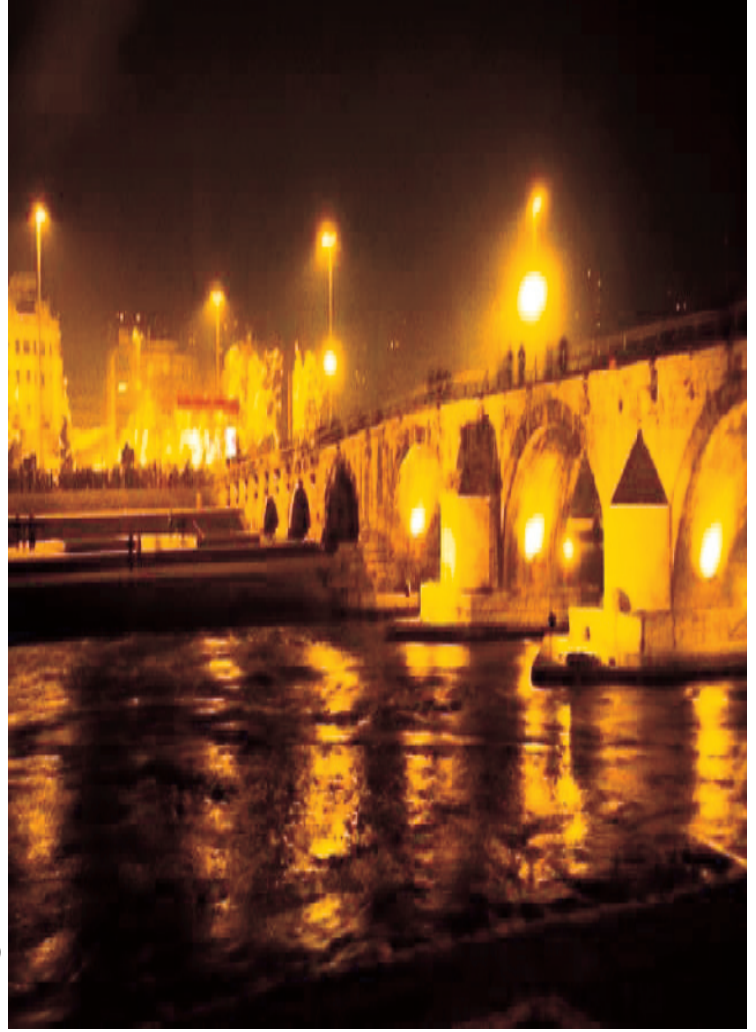
ÜSKÜP'E SELAM

Küçük bülbül, şirin bülbül
Selam götür Üskübüme,
Selam söyle her adımda
Yeni cadde park, evine.

Selam söyle Taşköprüye,
Küçük trene ve kaleye,
Selam söyle hayat kuran
Her fabrika ve işçiye.

Küçük bülbül, şirin bülbül
Selam götür, Vardarıma,
Selam götür, selam söyle
Sevinç dolu Üskübüme.

Şükrü RAMO

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, Üsküp'e neden selam gönderiyor?
- Şiirde, Üsküp'ün hangi özellikleri anlatılmıştır?

ÖDEV

- Üsküp ile ilgili şiir veya yazı yazmaya çalışınız.
- Yazdıklarınızı sınıfta okuyunuz ve sınıf panosuna asınız.

ŞEFTALİ

Köylünün biri, günün birinde öteberi satın almak için en yakın kente inmiş. Şeftalı da almış o gün, eşi ile çocuklarına götürmüştü. Onlar da çok sevinmiş buna, hele hele çocukları, çünkü o güne kadar şeftalı gördükleri hiç yokmuş.

Ertesi gün baba, çocuklarına ayrı ayrı şeftalılarla ne yaptıklarını sormuş.

En büyük oğlu:

- Sevgili babacığım, ben hissemi yedim, doğrusu çok lezetli bir meyve. Bu yüzden çekirdeklerini odamın bir köşesinde gizledim. Bahçemin bana düşen kısmında ekeceğim onları.

- İyi dedi, baba, sen geleceği düşünüyorsun.

- Ben diye seslenmiş en küçük oğlu. Hem bana verilenleri, hem annemin yarı şeftalısını yedim, çekirdekleri de attım.

- İyi etmişsin, dedi baba. Ama yaptığın yanlışlık afedilebilir sana, küçüksün sen. Büyüdüğün zaman daha olgunca hareket edersin.

Üçüncü oğlu:

- Ben atılan çekirdeklerin hepsini topladım, sonra kırıp yedim. Şeftalıları ise yemedim, satım satım onları. Onlar için aldığım parayla çok fazla şeftalı alabileceğim.

- Korkuyorum, demiş baba, sen erkenden pintiliğe kapıldın.

Sonra dördüncü oğluna sormuş:

- Ya sen Edmondo, şeftalılarını ne yaptın, yedin mi?

- Hayır, yemedim diye cevap vermiş Edmondo. Komşumuzun küçük oğlu hastadır sıtması var, bir şey yemek istemiyor. Şeftalılarımı ona götürdüm. Almak istemedi, masasında bırakıp çıktım.

Baba gülerek:

- Sen, en iyi yapmışsın oğlum, dedi.

Fransız Hikayesi

SÖZLÜK

- **Hisse:** Bir olaydan çıkarılan ders, pay çıkarmak.
- **Olgun:** Bilgi, görgü ve hoşgörüsü gereği kadar gelişmiş.
- **Pinti:** Aşırı derecede cimri.
- **Kapılmak:** Bir işe bağlanmak, sürüklenmek, tutulmak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Baba dört oğlunun şeftalı ile neler yaptıklarını neden sormuş?
- Dördüncü oğlunun cevabı neden babanın en çok hoşuna gitmiş?
- Baba, bir şeftalı ile çocukların gelecekte nasıl birer kişiliğe sahip olacaklarını anlayabilmiş mi?
- Siz, çocukların davranışlarından hangisini beğendiniz? Neden?

HİKAYE OKUMA BALONU OLUŞTURALIM

Hikayeyi okurken hissettiklerim

.....
.....
.....

Hikayede beğendiğim bölüm

.....
.....
.....

Ana düşüncüyü belirleme

.....
.....

Hikayeyi ben yazsaydım

.....
.....

Hikayeyi ben tamamlasaydım

.....
.....

OKUMA BALONU

DERSE HAZIRLIK

- Siz arkadaşlarınızla kavga ettiğiniz sırada konuşmama zamanları oldu mu?
- Arkadaşlarınıza küstüğünüz zaman ne yaparsınız?
- Böyle zamanlarda kendinizi yalnız hissettiğinizde ne yaparsınız?

KÜSKÜN AYÇİÇEĞİ

Bütün gün güneşi izlerler. Çiçekleri de güneşe benzer zaten. Onlara bahçelerde, tarlalarda rastlayabiliriz. İşte onlardan birisi: Adı Ayçiçeği, soyadı Günebakan. Diğerlerinden farklı o. Hiçbir şeyden memnun olmaz. Sürekli arkadaşlarına küser. Onlarla günlerce konuşmaz. Evet adını küskün koymuşlardı arkadaşları. Herkes ona karşı dikkatliydi. Hafif bir rüzgar esiyordu. Rüzgarın etkisiyle arkadaşının yaprağı hafifçe Küskün'e çarptı. Küskün çok sinirlendi.

Arkadaşına:

- Dikkat etsene! Diye bağırdı.
- İstemeyerek oldu. Rüzgar esince yaprağım çarptı, dedi.
- Hayır, sen bilerek çarptın. Bundan sonra benimle konuşma.

Arkadaşı hem şaşkın, hem üzgündü. Diğer ayçiçekleri de onları görmüşlerdi. İçlerinden biri:

- Üzülme. Biz olanları gördük. Senin bir suçun yok. Küskün her zaman böyle yapıyor, dedi.

Başka bir ayçiçeği:

- Nerdeyse hepimize küstü. Küsmek için mutlaka bir sebep buluyor.

Artık onunla konuşamıyoruz, dedi. Gün boyunca sürekli Küskün'ün yaptıklarını konuştular. Küskün konuşulanları duyuyordu ama hiç oralı olmuyordu. İçinden: "Bana karşı çok dikkatli olmalısınız. Ben hataları affetmem." diyordu. Günler hep böyle geçiyordu. Küskün artık kimseyle konuşmuyordu. Hava sıcaktı. Güneş tam tepedeydi. Küskün ve arkadaşları güneşe bakıyorlardı. Küskün sıcaktan terlemişti. Güneşe baktı ve sinirli sinirli:

- Of! Yeter artık! Bu kadar çok ısıtma. Ter içinde kaldım, dedi.
- Senin dışından kimse şikayetçi değil. Üstelik benim sayemde büyüyor-
sun, dedi.

- O zaman artık sana bakmayacağım. Küstüm, dedi ve başını çevirdi.

O günden sonra hiç güneşe bakmadı. Kollarıyla başını kapadı. Neredeyse hiç güneş görmez olmuştu. Arkadaşı dayanamadı ve Küskün'e dönerek:

- Küskün biliyorum, benimle konuşmuyorsun ama söylemeliyim. Güneşe bakman lazım, dedi.

- Seni hiç ilgilendirmez. Ben güneşe küstüm. Ona bakmayacağım, dedi.

- Sen bilirsin. Böyle devam edersen büyüyemezsin, dedi ve güneşe bakmaya devam etti.

Küskün ise yine güneşten saklanıyordu. Haftalar geçti. Tarladaki bütün ayçiçekler büyümüşü. Küskün'de ise hiç bir değişiklik yoktu. Bu duruma çok sıkılıyordu. O da büyümek, onlar gibi olmak istiyordu. Bunun için de güneşe ihtiyaç vardı. Ama ona küsmüşü. Barışmayı da düşünmüyordu. Birden bir ses duydu:

- Küskün bana bakar mısın? diyordu birisi.

Etrafına bakındı. Herkese küsmüşü. Acaba bu ses kimden geliyordu? Başını iyice çevirince korkuluğu fark etti. Arkasında kaldığı için onu görmemişti. Küskün konuşacak birini bulduğu için sevinmişti.

Korkuluğa dönerek:

- Merhaba. Seni görmemiştim, dedi.

Korkuluk:

- Haftalardır seni izliyorum. Yaptıkların hiç hoş değil. Üstelik büyüyemedin. Yanlış kaldın. Bu huydan vazgeç artık. Küsmek güzel bir şey değil. Bak arkadaşlarını tek tek kaybettin. Bırak artık bu küskünlüğü, dedi.

Küskün düşündü, düşündü. Korkuluk çok haklıydı. Yanlızlık gerçekten de iyi değildi. Yaptıkları kendine zarar veriyordu. Kararını verdi. Artık arkadaşlarına küsmemeliydi. Herkesten özür diledi. Özellikle de güneşten. Bir daha kimseye küsmeyeceğine söz verdi. Sözü de tuttu. Arkadaşlığın ne kadar güzel bir şey olduğunu anlamıştı. Şimdi her şey daha güzeldi.

Hülya SERBEST

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Küskün'ün davranışlarını nasıl buldunuz?
- Yaptığını doğru buluyor musunuz?
- Yalnızlığın iyi olmadığını ne zaman anladı?
- Sizce Küskün neden değişti?
- Yazarın hikayede sizlere vermek istediği öğüdü anladınız mı?

HİKAYE'ye BAĞLI KALARAK HİKAYE HARİTASI OLUŞTURALIM

Kişiler

.....
.....
.....

Olay

.....
.....
.....

Hikayenin adı

.....
.....
.....

Yer

.....
.....
.....

Zaman

.....
.....
.....

DERSE HAZIRLIK

- Düşlerinizin gerçekleşmesi için neler yaparsınız?
- Bir düşününüzü, değiştirmeden anlatabilir misiniz?
- “Umut” sözcüğünün anlamını araştırınız ve sınıfta açıklayınız.

UMUTLAR

*Düşümde
Bir ormanda dolaşıyorum,
İssiz.*

*Düşümde
Bir çölde dolaşıyorum,
Susuz.*

*Düşümde
Bir mağarada dolaşıyorum,
Karanlık.*

*Ama,
Bu karanlığın,
Bu susuzluğun,
Bu ıssızlığın sonunda
Umutlar var.*

Melike BATUR

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çocuk, düşünde kendini nerelerde görüyor?
- Buralarda bulunduğu zaman nasıl duygular içindedir?
- Sizce çocuğun umutları nelerdir?

KOLAY ŞİİR

(*Hacivat, arkadaşının arkasından yetişir.*)

- Hacivat:** Karagöz'üm bu ne dalgınlık böyle?
- Karagöz:** Aklımı karıştırma, ben kimseyle dargınlık falan yapmıyorum.
- Hacivat:** Dargınlık demedin yani pek düşüncelisin.
- Karagöz:** Hay hay!... Duvarın güneşi yok... Sen duvarsın... Olmadı!
- Hacivat:** Bunları bana mı söylüyorsun?
- Karagöz:** Güneşin duvarı yok...
- Hacivat:** Aklından zorun mu var?
- Karagöz:** Hakkı da boru yok, git Ali'den al!
- Hacivat:** Karagöz'üm iyi misin?
- Karagöz:** Ben iyiyim, sen nasılsın Hacı Cavcav?
- Hacivat:** Hal hatır sormuyorum, yani aklın başında mı?
- Karagöz:** Köftehor benimle alay ediyorsun? Aklım göbeğimde değil ya!
- Hacivat:** Pekala, öyleyse neden söylenip duruyorsun bakalım?
- Karagöz:** Anlayamadın mı, şiir yazıyorum.
- Hacivat:** Hah hah hah!... Aman Karagöz'üm beni güldürdün! Sen şiir mi yazıyorsun?
- Karagöz:** Pataklarım ha! Sen yazmıyorsun, diye kıskanma.
- Hacivat:** Kıskanmak değil efendim, sen güzel şeyler yaparsan ben de gururlanırım.
- Karagöz:** Homurdanırsan homurdan!...
- Hacivat:** Karagöz'üm okuması yazması olmadığı halde güzel şiirler söyleyen halk şairlerimiz var ama... Sen bugüne kadar hiç şiirle uğraşmadın ki! Nereden çıktı?
- Karagöz:** Televizyondan çıktı Hacı Cavcav! En güzel şiir yazıp gönderenlere çok para verecekler.
- Hacivat:** Efendim, şimdi anladım. Sen öteki şiirlerle yarışacaksın!
- Karagöz:** Hay hay öteki şiirlerle karışacağım.
- Hacivat:** Pekala, derece alanlara ne veriyorlar?
- Karagöz:** Her gece kalanlara bir kilo ıspanakla iki paket muşmula veriyorlar.
- Hacivat:** Canım yani en güzel şiirlerin sahiplerine ne kadar ödül koymuşlar?

- Karagöz:** Üç tane bülbül koymuşlar, biri kaçmış.
- Hacivat:** Anlaşılan şiir yazacağım, diye senin olan aklın da yerinde değil... İyice saçmalamaya başladın!
- Karagöz:** Güneş duvara küsmüş. Böcekler taşların gölgesini ısırılmışlar.
- Hacivat:** Bu nasıl şiir Karagöz'üm?
- Karagöz:** Köftehor, sen ne anlarsın! Modern şiir! Oğlum öğretti, bana kitaptan şiirler dinletti.
- Hacivat:** Yani önünde örnekler var, öyle mi?
- Karagöz:** Hay hay, önümde ördekler var, arkamda kazlarla, hindiler var.
- Hacivat:** Sen kim, şiir yazmak kim?
- Karagöz:** Bende oğluma öyle söyledim: "Kitaplardan seç, altına benim adımı yazıp yola." dedim. "Babacığım sen çok güzel modern şiirler söylersin?!" dedi.
- Hacivat:** Şiirlerini nereye yazıyorsun?
- Karagöz:** Aklıma yazıyorum, eve gidince de oğlum kağıtlara yazıyor.
- Hacivat:** Hece mi yazıyorsun?
- Karagöz:** Aklıma ne zaman gelirse gece gündüz yazıyorum.
- Hacivat:** Anlaşılan serbest yazıyorsun!
- Karagöz:** Amin, kimse karışmıyor. Ben de serbest yazıyorum.
- Hacivat:** Efendim, bu hece ile serbest dediğim şiir yazmakta kullanılan ölçülerdir. Oğlun anlattı mı bilmiyorum, bir de kafile var.
- Karagöz:** Nerede Safiye var?...
- Hacivat:** Safiye değil, kafiye... Yani şiirde satır sonlarında bulunan ve söylenişleri birbirine benzeyen kelimelere denir. Mesela güneş, eş, güreş...
- Karagöz:** Hay ağzına sağlık Hacı Cavcav, ben sabahtan beri onları arıyordum. Bak şiirimi dinle! Duvarla güneş, tuttular güreş... Duvarın dibinde iki leş, biri Hacı Cavcav biri keleş...
- Hacivat:** Karagöz'üm unutmadan eve yetiş de oğlun hemen yazıp göndersin!

İlköğretim için seçme hikayeller

ÖDEV

Okuduğunuz Karagöz oyununu arkadaşınızla, Karagöz ve Hacivat'ın kişilik özelliklerini sergileyecek şekilde canlandırma yapmaya çalışınız. Oyunu canlandırırken uygun yerlerde vurguya, tonlamaya dikkat ediniz.

ÖĞRENELİM

Karagöz bir gölge oyunudur. Bu oyunda, deriden yapılmış insan, hayvan, bitki ya da eşya şekilleri vardır. Şekiller arkadan ışık verilerek beyaz bir perdeye yansıtılır. Bu oyunun en önemli kişileri Karagöz ve Hacivat'tır. Bu oyunlarda halkın görüşü ve duyusu yansıtılır.

AÇIKLAMA:

Hacivat ile Karagöz birbirlerini çok severler. Ancak, Karagöz'ün yanlış anlama sebebiyle sık sık kavga ederler ve her kavga sonunda da mutlaka barışırlar.

ÖĞRENELİM

Tiyatro

Bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatı. Tiyatro oyunu, görme ve duyma gibi iki temel öge üzerine kurulur. Göze ve kulağa hitap eder.

Tiyatro çeşitleri:

- Trajedi
- Komedi
- Dram

Geleneksel Türk Tiyatro çeşitleri:

- Meddahlık
- Karagöz:
- Orta Oyunu

ÖĞRENELİM

Yazar, okuduğunuz yazıda olayları, kişileri karşılıklı konuşarak anlatmıştır. Olayların, sahnede canlandırılmak üzere karşılıklı konuşmalar biçiminde yazıldığı yazılara **oyun (piyes, tiyatro eseri)** denir.

Sahnede perdenin açılmasıyla başlanıp kapanmasıyla biten, oyun bölümlerin her birine **perde** denir. Perde içinde, oyuncuların içeri girip çıkmasıyla oluşan perdenin küçük bölümlerine **sahne** denir.

DERSE HAZIRLIK

- Öğretmeninizi niçin sevdiğinizi anlatınız.
- 24 Kasım'ın anlamını ve önemini araştırınız.

SÖZ VERDİM ÖĞRETMENİME

Öğretmenim, babam, ana kucağım
Okulum, ilim, şehrim, bucağım
Sınıfımsa, evim, barkım, ocağım
Söz verdim öğretmenime
BÜYÜK ADAM OLACAĞIM.

Yeteri kadar çalışacağım,
Rakibimle yan yana yarışacağım,
Elbette aralarına karışacağım
Söz verdim öğretmenime
BÜYÜK ADAM OLACAĞIM

Yükselmeli insan dalında
Göstermeli becerisini cihanda
Çalışkanlık belli olur simada
Söz verdim öğretmenime
BÜYÜK ADAM OLACAĞIM

Zeynep KAMİL

SÖZLÜK

- **Cihan:** Evren, dünya.
- **Sima:** Yüz, çehre.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, öğretmenine ne için söz vermiştir?
- Öğretmeninize söz vermenizi istersek, hangi sözü verirdiniz?

ÖDEV

- Öğretmenler gününde yaptıklarınızı anlatınız.
- Öğretmenler için yazılmış şiirler toplayıp sınıfta okuyunuz.

DERSE HAZIRLIK

- En çok sevdiğiniz mevsim hangisidir?
- Güz, sonbahar mevsimidir.
- Sonbaharın geldiğini nelerden anlarsınız. Gözlemlerinizi anlatınız.

GÜZ

Güz geliyor, geldi bile. Küçükler ellerinde çanta, hopyaya zıplaya mekteplerine gidiyorlar.

Havalar bayağı soğudu. İnsan zaman zaman ateş istiyor. Soba ateşi, kalorifer ateşi değil, ocak ateşi.... Sabahları.... Şöyle ocaklar, kütükler. Çıtır çıtır yanan odunlar...

Güz geldi... Üzümler, asmalardan düşüverecekmiş gibi, dallar da meyvelerini tutamıyor.

Ayrılık mevsimi:

*"Aman şimdi, yaman şimdi,
Dağlar başı duman şimdi
Sevmesi hoştur amma
Ayrılması yaman şimdi!"*

Mevsimin türküsü bu...

Bostanlar, bağlar bozuluyor... Her şey darmadağın, perişan... Dallar, yollar... Yollarda insanlar, yaylalardan sahillere göç ediyorlar...

Harmanlar savruldu. Buğdaylar samandan ayrıldı, şimdi ambarlarda. Kazanların içinde bulgur kaynıyor. Kazanlar, ateşler... O buğul buğul tüten kazanlar... Yer yer yanan ateşler... Taze pekmez kokuları, bütün mahalleyi sardı...

Buğday yıkılan yerlerde harmanlarda taneler çimenlenmiş, çimen olmuş... Menekşeler açmış...Bahçelerde sarı çiçekler: sonbahar çiçekleri...

Bademler çoktan toplandı. Dallarda kalanlarını şimdi okul çocukları taşıyor. Narlar yarılmış, ayvalar darılmış: yüzleri buruşmuş. Kim dinler onları? Dalından koparır, tüyelerini ovalar, ısıriveririz. Ah, nereden ısıracağım ben! Dişlerim yok. Çocuklar siz yiye!

Dağlarda, tarla kenarlarında yabani erikler, armutlar... Bunlardaki lezzet... bunlardaki tat, en güzel bahçelerin meyvelerinde yok... Dağların, kırların kokusu, kısaca memleket kokusu!

Ve hele bu mevsimde yankısı çoban yoğurtları... Yemeden belli olmaz. Arılar da ballarından ayrıldı... Arıcıkların koskoca yazın durmadan çalışıp biriktirdikleri ballarını alıverdiler. İnsanoğlu bu! Sana kor mu? Zavallı arıcık!... Haydi kovanına, boşuna dolaşıp durma. Vızz!...

Osman Y. SERDENGEÇTİ

SÖZLÜK

- **Darmadağın:** Çok dağınık ve karışık, karmakarışık.
- **Perişan:** Dağınık, acınacak durumda olan, zavallı.
- **Kovan:** Arılara barınak olarak yapılan sepet veya sandık.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çocukların sevinçli olduklarını nereden anlıyorsunuz?
- “Mevsimin türküsü” olarak adlandırılan dörtlüğün konusu ile güz mevsimi arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Sonbaharın (güz mevsiminin) etkileri, bağlarda ve bostanlarda nasıl gözleniyor? Belirtiniz.
- Arı niçin zavallı olarak niteleniyor? Yazarın bu görüşüne katılıyor musunuz? Niçin?

DERSE HAZIRLIK

- Güneşin yaşam üzerindeki önemini araştırıp, sınıfta tartışınız.
- “Sevgi“ deyince aklınıza gelen üç kelimeyi söyleyiniz.

GÜNEŞİN UYUDUĞU YER

Güneş, sayısız defa doğup batmaktan yorulmuştu. Birazcık uyumak istedi. “Nerde uyusam.” diye düşündü. Gökyüzünde uyuyacak bir yer istemedi. Yeryüzünde uyusam dedi.

Denize sordu: “Afedersiniz, öyle çok yorulmuş ki... Biraz uyumazsam bitkinlikten mahvolacağım. Acaba sizin üzerinizde uyuyabilir miyim?”

Deniz, bu yorulmuş güneşe baktı ve: “Koynumda uyumanızı isterdim ama öylesine sıcak, öylesine sıcaksınız ki, ben hemen kuruyuverir giderim. Ben kurursam balıklar nereye gider sonra? Hepsi ölür, günah değil mi?”

Deniz haklıydı.

Güneş denizde uyuyamayacağını anlamıştı. Oradan ayrıldı. Az sonra yağmur yüklü ülkeler kadar büyük bir buluta rastladı. Bu bulut pekala serin bir yatak olabilirdi. “Bir dakika bakar mısınız?” dedi buluta. Yağmur yüklü bulut durdu: “Söyleyin, ne istiyorsunuz?” Güneş: “Yorgunum ve uyumak istiyorum. Kısa bir süre için benim yatağım olur musunuz?” dedi.

Yağmur yüklü bulut: “İsterdim ama susuzluk çeken bir ülkeye yağmurlarımı boşaltmaya gidiyorum. Oradaki insanlar kaç haftadır beni bekliyorlar. Bende ya-tarsanız, yağmur damlaları buhar olup uçuverir. Lütfen bağışlayın. Gitmem gere-kiyor.” dedi ve gitti.

Yağmur yüklü bulut haklıydı.

Güneş oradan da ayrıldı. Gittikçe daha çok yoruluyor ve bir az önce uy-u-mak istiyordu. Bir bahçede ağaçların altında oturmuş küçük bir çocuk gördü. Ço-cuk, elindeki papatyanın yapraklarını bir bir kopartıyor ve “seviyor, sevmiyor, se-viyor, sevmiyor” diye mırıldanıyordu.

“Hey, baksana dedi güneş. Çocuk başını papatyadan kaldırıp, yüzünü gü-neşe çevirdi ve gözlerini kırıştırtıp sordu: “Bana mı diyorsunuz?”, “Evet!” dedi gü-neş. “çok yorgunum ve uyumak istiyorum. Beni uyutacak yerin var mı?” Çocuk sevinçle ellerini çırparak “Ah, tabi var, benim kalbim güneşten daha büyüktür, bu-lutlardan daha engindir, gelsene!” dedi ve kollarını iki yanına açtı açtı...

Güneş hafifçe çocuğun kollarına inerken bahçe şaşırıldı, karıncalar şaşırıldı, ceviz ağacı, kiraz ağacı, akasya ağacı şaşırıldı, serçeler şaşırıldı, papatya şaşırıldı.

Çocuk hiç ama hiç şaşırılmamıştı. “Sen ne kadar da yorulmuşsun böyle.” dedi. Sonra uyuması için güneşi kalbine yatırdı...

Güneş, gerçekten de öylesine yorgundu ki çocuğun kalbinde hemen tatlı bir uykuya daldı. Çocuk ise papatya yapraklarına sormaya devam etti: “seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor...”

Kimi günler gökyüzünde güneşi görmezken sakın telaşlanmayın. Çünkü o yine yorulmuş ve uyuyabileceği tek yere, büyük çocuk kalbine sığınmıştır.

Mevlana İdris ZENGİN

SÖZLÜK

- **Mahvolmak:** Yok olmak.
- **Kırıştırtmak:** Gözkapaklarını açıp kapamak.
- **Engin:** Derin.
- **Telaşlanmak:** Endişelenmek, kaygılanmak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Güneş neden uyuyacak yer bulamıyor?
- Deniz ve bulutun açıklamalarını doğru buluyor musunuz?
- Çocuğun, güneşe söylediği: “Benim kalbim güneşten daha büyüktür.” cümlesinden ne anlıyorsunuz?
- Çocuk kalbi sevgi doluysa, daha kimler için kalbinde yer olabilir?
- Böyle bir kalbinizin olmasını ister misiniz?

YAZILI ANLATIM

BİR HİKAYE YAZALIM

Önce yazacağınız hikayeye bir başlık bulun. Başlık öyküde geçecek olay ile ilgili olmalıdır. Olayı belirleyiniz. Olayın akışına göre anlatmaya başlayınız. Olayın geçtiği yeri ve zamanı, kişileri belirtiniz. Yazdığınız hikaye kısa olsun. Cümleler kısa, doğru ve birbirine bağlantılı olmasına dikkat ediniz.

ÖĞRENELİM

Güzel yazı yazabilmek için:

- Duygularınızı, düşüncelerinizi açık ve anlaşılır bir biçimde yazınız;
- Çok sayıda kitap okuyunuz ve sözcük dağarcığınızı zenginleştiriniz.

DERSE HAZIRLIK

- Öğrenmekte zorluk çektiğiniz dersleriniz var mı?
- Dersleri devamlı takip etmek bir öğrenci için neden önemlidir?

BİR DAHA DÖNMEDİ

Üç aylık yaz tatili bıkkınlık vermiye başlayınca çocuklar değişiklik olsun diye okulların açılmasını özler. Yalan değil, bu ilk günlerin bir başka güzelliği, bir başka neşesi var. Dersler çoğalınca tatil yeniden özlenir, bütün yıl yeniden iple çekilir ve hep böyle...

Rüstem, ilk günler okulda görünmedi. Öğretmeni çocuklara sordu.

“Evet dediler. Görüyoruz. Bizim gibi okul çantası elinde. Neden içeri girmiyor, bilmiyoruz. Söylemiyor”.

“Peki evini bilen var mı?”

“Ben, dedi son sırada oturan Cem”. “Aynı sokakta oturuyoruz.”

“Yarın derslerden sonra evine birlikte gidelim, olur mu?”

“Olur öğretmenim.”

Mucize Rüstem kendi geldi. Annesi de yanındaydı. Sınıf arkadaşları şaşırıldı. Öğretmeni gözlerine inanmadı. Rüstem sınıfa girmek istedi. Öğretmeni: “Hayır dedi, önce müdüre gidelim. Seninle görüşmek istiyor.”

Rüstem utana utana girdi. Gözleri yerde, ayakkabılarının parmak uçlarındaydı. Aklından nelerin geçtiğini kim bilebilirdi. Annesinin yüzü açık ve öfkeli. Utanmaktan ufalamış, küçülmüş zavallı kadın.

“Kaçtığını öğrendim. Daha ilk hafta bunu yapacağına nasıl inanayım! Sınıf kalması bir ders olacak sandım. Boşuna! Benim kara yazım...”

“Rüstem kalsın” diyerek müdür annesini uğurladı. Öğretmen de derse gitti.

Müdür Rüstem’le yalnız kalınca, buyur otur, dedi çocuğa. Rüstem korkarak yeni koltuğa oturdu, ama dışı koltuğuna oturuyormuş gibi bir hali vardı. Gömleği eski, kot pantolonları daha da eski, neredeyse dizleri çıkacak. Hepsi bunlar geçen yıl da üstündeydi. Aynı bu üstbaşla kaç kez gelmişti bu daireye.

“Ey Rüstem! Seninle bir türlü anlaşamıyoruz.”

“Daha ilk günden başladın! Bunu hiç anlayamıyorum. Sonra masa üzerinden bir mektup alıp Rüstem’e uzattı. Bak ne yazıyor. Müfettiş okula gelmeyenlerin adreslerini istiyor. Dava açacaklar. Ceza kesecekler, zavallı annen senin yüzünden borç mu istesin? Senin yaşta bir erkek çocuk daha olgun düşünmelidir. Bu yıl da sınıf kalırsan seninle ne olacak! İlkokulunu ancak on yedi yaşında bitirebileceksin. Bu yaşa kadar seni okulda tutamayız. Sakın bir gün senin yüzünden

çocukların aç kalmasın, kızarmasın yüzleri...”

Rüstem uslu uslu dinledi. Sonra başını ağır ağır kaldırdı, yutkundu ve zorlana zorlana fısıldandı:

“Yapamıyorum”.

“Neyi yapamıyorsun”.

“Beşinci sınıf dersleri bana zor geliyor. Anlamıyorum”.

“Öteki çocuklar nasıl anlıyor da sen anlamıyorsun? Geri zekalı değilsin ki”.

“Öğretmenim benimle ilgilenmedi”.

“Hangi öğretmen?”.

“Sınıf birden dörde kadar okutan öğretmenim. Beni herhalde beğenmedi, son sıraya oturttu. Ne bildiğimi, nasıl bildiğimi, ne kadar bildiğimi hiç merak etmedi”.

“Sen niye uyudun? Öteki öğrencileri sorarken sen kendi bilgini yoklayabiliirdin”.

“Ötekiler sanki çok biliyordu...”

“Peki ötekiler sınıf geçti, sen kaldın. Buna ne dersin?”

Rüstem tekrar sustu, bense devam ettim. Çaresiz kalınca, söz verdi. “Bir derdin olursa çekinme gel”, dedim. “Peki, gelirim” dedi. Yoksul çocuklar için alınan kitaplardan bir komple daha verdim. Geçen yıl verdiğim kitaplar eskimişmiş.

Bir ay sonra beden eğitimi dersinde arkadaşları basket oynarken, kızların soyunma odasında kimseler yokmuş. Öğretmen hiç farketmeden biri oraya dalmış. Salonun temizliğine bakan hademe kadının banyoda asılı duran çantasından üçyüz bir denar parasını çalmış. Zavallı, o gün eve giderken bir çuval un alacakmış. Kim aldı derken, Rüstem’in çaldığı anlaşıldı. Öyle bir şaşırdım ki, inanmadım, inanmak istemedim. Şimdi ne yapayım? Tekrar baştan başlamayı düşünürken haber geldi, öğretmenlerden biri, yakalayıp öyle bir dayak atmış ki... Rüstem o gün yine kaçtı. Kaçtı ve bir daha geri dönmedi.

Recep BUGARIÇ

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Rüstem nasıl bir çocuktur?
- Rüstem neden bir daha okula geri dönmedi?
- Rüstem, müdüre vermiş olduğu sözü niye tutmadı?
- Rüstem’in yapmış olduğu davranışları nasıl buluyorsunuz? Neden?

DERSE HAZIRLIK

- Dünyada kardeşliğe ve sevgiye neden ihtiyaç duyulmaktadır?

DOSTLUK

Kavgayı, ağacın bir yaprağına yazmak isterdim, sonbahar gelsin, yaprak kurusun diye.

Öfkeyi, bir bulutun üzerine yazmak isterdim, yağmur yağsın, bulut yok olsun diye.

Nefreti, karların üzerine yazmak isterdim, güneş açsın, karlar erisin diye.

Dostluğu ve sevgiyi, yeni doğmuş tüm bebeklerin yüreğine yazmak isterdim. Onlarla büyüsün, dünyayı sarsın diye...

Banu CİNGÖZ

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çocuk, kavgayı ve öfkeyi nasıl yok etmeyi düşünüyor?
- Karlarla birlikte hangi duyguların erimesi istenir?
- Çocuk, sevginin dünyayı sarması için ne yapmayı düşünüyor?

ÖDEV

- “Dünya Çocuk Hakları Bildirisi” hakkında araştırma yapınız.
- Bildiriyi bulunuz, sınıfta okuyunuz ve çocuk hakları hakkında bilgi edininiz. Hangi amaçlarla yayınlandığını öğreniniz.

DERSE HAZIRLIK

- Gazetelerin nasıl yapıldığını araştırınız.
- Sınıf arkadaşlarınızla birlikte bir gazeteyi veya gazeteciyi ziyaret edin.

BEN GAZETE SATICISIYIM

Ben, gazete satıcısıyım. İki yıldır yaparım bu işi. Hem çalışır hem okurum. Beşinci sınıfa gidiyorum. Okulum sabahtan öğleye kadar. Öğleden sonraları dörde, beşe kadar dersimi çalışır, sonra kitapları toplar, koşarak merkeze inerim. Geç kalmaya gelmez. Geç kalan işsiz kalır. Gazetelerin akşam baskıları çıkmıştır. Kocaman bir tomarı koltuğumun altına sıkıştırıp yerime giderim. Gazeteleri hep benim gibi çocuklar satar. Hepimizin yeri bellidir. Kimse kimsenin yerini almaz. Yerime varınca başlarım bağırma. O gün gazetede en önemli haber neyse onu bağırırım. Bağırma işe yarar. Gelip geçen merak eder, gazeteyi alır. Devamlı müşteriler için bağırma gerek yoktur. Onlar nasıl olsa alırlar. Akşam sekize doğru işim biter, eve dönerim.

Gazete öyle büyük para bırakmaz. Ancak harçlığımı, kitap ve defter paramı çıkarırım.

Okulda arkadaşlarım, öğretmenlerim gazete sattığımı bilirler. İlk öğrendiklerinde, birkaç kişi alay etti. Onların bu davranışına çok bozuldum. Öğretmenlerimden bazıları, bana cesaret verdi. Çalışmanın iyi, güzel bir şey olduğunu söylediler.

Ben okumak istiyorum. Şimdiden sonra da hem çalışır hem okurum. Okuyup büyük adam olacağım. Gazete satmayacağım o zaman. Gazeteleri satın alacağım.

SÖZLÜK

- **Tomar:** Dürülerek boru biçimi verilmiş kağıt.
- **Müşteri:** Alıcı.
- **Harçlık:** Ufak tefek ihtiyaçlar için ayrılmış para.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yazıda, çocuğun kişilik özellikleriyle neler anlatılıyor?
- Yazıda, sonuç bölümünde neler anlatılmıştır?
- Çocuk, "Büyük adam olacağım" sözüyle ne anlatmak istemiştir?

TARTIŞALIM

- Okuduğunuz yazının konusunu sınıfta kısaca özetleyiniz.
- Küçük yaşta çocukların bir işte çalışması sizce doğru mu? Niçin?
- Bu konu üzerine arkadaşlarınızla sınıfta tartışınız.

ÖĞRENELİM

Günümüzde her önemli olay, **basın** aracılığıyla bizlere duyurulmaktadır. Her ülke için basın çok önemlidir. Basında ortaya atılan düşünceler, yapılan eleştiriler, doğrular, yanlışlar, tartışmalar insanlar için önemlidir ve basın aracılığıyla bizlere duyurulmaktadır. Basının önemli araçlarından biri de **gazete**dir. Her günki ülke ve dünya olayları gazete ile takip edilir.

Gazeteler yanı sıra **dergiler** de vardır. Çocuklara yönelik bütün dergiler çocuk dergileridir. Dergideki başlık ve yazılar çocukların ilgi, ihtiyaç ve yaşlarına göre hazırlanır. Yeni bilgiler, bilimsel araştırmalar, çocuğun ilgisini çekecek her konu çocuk dergilerinde bulunabilir.

ÖDEV

- İnsan hayatı için gazete veya basın araçlarının önemini araştırınız.
- Gazeteden, önemli bir haberi seçiniz ve sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. Her haberi dikkatlice dinleyin ve haber üzerine tartışınız.
- Sınıfınızda duvar gazetesi hazırlamaya çalışınız.
- Sınıfınızda veya okulunuzdaki bir olayı, duvar gazetesine haber olarak yazınız.

KELOĞLAN İLE SİNCAP ARKADAŞI

Bir zamanlar bir köyde bir kadın ile oğlu Keloğlan yaşarmış. Fakirlikten, açlıktan perişan durumdalarmış. Bazen evde yiyecek hiçbir şey bulunmaz, oğul Keloğlan sepeti alır eline düşermiş ormanın içine. Biraz mantar toplar getirirmiş ana-sına pişirmesi için.

O gün yine sıkıntılı bir günmüş. Hava sisli ve yağmurluymuş. Keloğlan yine ormana gitmiş. Başlamış mantar toplamaya. Biraz da kendi yemiş. Sonra dinlenmek için oturmuş koca bir ağacın altına. Başını kaldırıncaya bir sincap görmüş, öylece oturup duruyormuş. Keloğlanı görünce birden daldan inmiş sincap ve ağlamaya başlamış. Kucağına almış keloğlan sincabı, öpmüş, sevmiş sakinleştirmeye çalışmış. “Aaaah, ah” demiş sincap, “Senin gibi bir arkadaş bulamadım şimdiye kadar.”

Kendisi de dertlenen Keloğlan fakirliğini anlatmış sincaba. Çok acımış sincap onun haline, “gel sana bir iyilik yapayım” demiş. Saatlerce yürümüşler ve sonuçta orman bitmiş uzakta kayalıklar görünmüş. Sincap, “Oraya git, seni keklikler karşılayacak sana üç soru soracaklar doğru bilersen ne kazanacağını görürsün” demiş.

Gerçekten de Keloğlanı keklikler karşılamış. Kraliçe keklik “sana üç sorumuz var, bilersen iki küp altın alacaksın” diye konuşmuş.

“Sorun” demiş Keloğlan. Bir kiraz ağacını gösteren kraliçe keklik “O ağaçta kaç kiraz var söyle bakalım” diye sormuş. “Onu bilmeyecek ne var, sesin altın tüy-

lerinin sayısı kadar.” Nereden bildiğini sorunca da “say da bak” demiş. Doğru kabul etmişler bu yanıtı.

İkinci soru “Dünyanın tam ortası neresi” biçimindeymiş. Bunu da “Tam senin ayağının bastığı yer” diye yanıtlamış Keloğlan, “inanmıyorsan ölç de bak!” Bu da doğru kabul edilmiş.

Son soruda ise eline iki tane ceviz alan kraliçe “hangisi daha ağır bil bakalım” demiş. “Suya daha fazla batan ceviz daha ağırdır” diye yanıtlamış Keloğlan. Bu da doğru kabul edilince iki küp altın verilmiş kendisine.

Koşa koşa evine dönmüş Keloğlan altınları anasına teslim edip hemen sincabı aramaya başlamış. Sincabı bulunca onu yine ağlar bulmuş, “Ben” demiş sincap, “Aslında padişahın kızıyım. Fakat bana büyü yapıldı ve bu hale geldim.” Ona yardımcı olacağını söylemiş Keloğlan. Ancak sincap “Çok zor” demiş, “Kaf Dağı’na gideceksin, bir ejderhanın olduğu mağaradan zümrüt suyunu alıp getireceksin.”

Kasabadan keskin bir kılıç alan keloğlan Kaf Dağı’na varmış. Mağaranın ağzında bekçilik yapan dev yılanları kılıcıyla kesmeye başlamış. Yılanların çıkardığı sesi duyan ejderha mağaradan çıkıp aşağılara doğru inmeye başlamış. Bunu fırsat bilen Keloğlan mağaraya girip zümrüt suyunu getirdiği şişeye doldurmuş. Koşarak sincaba dönen Keloğlan’ı sevinçle karşılamış sincapçık. Zümrüt suyunu içer içer de dünyalar güzeli bir kız olmuş. Birlikte kızın padişah babasının sarayına gitmişler. Padişah da durumu öğrenince bir deve yükü altın armağan etmiş ona. Anası ile ömürlerinin sonuna kadar sıkıntısız, mutlu bir yaşam sürdürmüş Keloğlan ile anası da...

En Güzel Keloğlan Masalları

SÖZLÜ ANLATIM

BİR MASAL ANLATALIM

Okuduğunuz masalı anlatınız. Önce masalın başlığını söyleyiniz. Olayları oluş sırasına göre anlatmaya çalışınız. Olayın geçtiği yeri belirtiniz. Olayda yer alan kişilerin arasından baş kahramanı seçiniz ve bazı özelliklerini söyleyiniz.

Masalın ana düşüncesini söyleyerek, kendi sözlerinizle anlatınız. Anlatırken kısa ve düzgün cümleler kurunuz. Güzel ve anlamlı sözler kullanınız. Sözcükleri seçerek anlatınız.

DERSE HAZIRLIK

- Dilin iletişim kurmaktaki önemi ve ana dilinin önemi hakkında araştırma yapınız.

LİSAN

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması,
En saf, en ince bize.

Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Manası anlaşılın,
Lügate atmadan göz.

Uydurma söz yapmayız,
Yapma yola sapmayız,
Türkçeleşmiş Türkçedir;
Eski köke tapmayız.

Yeni sözler gerekse
Bunda da huy herkese:
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse.

Türklüğün vicdanı bir,
Dini bir, vatanı bir;
Fakat hepsi ayrılır
Olmazsa lisanı bir.

Ziya GÖKALP

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, şiirinde Türkçe dilin önemini ve güzelliklerini açıklayarak bizlere hangi öğütlerde bulunmuştur?
- Bu şiirde bize ne anlatılmak isteniyor?
- 21 Aralık “Türkçe Eğitim Günü ve Milli Bayramı” hakkında araştırma yapınız.

HEDİYE

Adam, içeri girdiğinde önce bir hışırtı duydu. Sonra dikkatle baktığında üç yaşındaki kızının, çok pahalı olan hediye kaplama kağıdını zıyan ettiğini gördü. Küçük kız, bir kutuyu eğri büğrü paketlemeye çalışıyordu. Adam buna göz yummak istedi, fakat dayanamadı ve sonunda kızdığını ona belli etti.

Yılbaşı sabahı küçük kızı paketi uzatıp “Bu senin babacığım.” dediğinde adam çok şaşırıldı. Daha sonra paketi açıp da paketin içine bakınca şaşkınlığı daha da arttı. Çünkü kutunun içi boştu. Kızını kucağına alıp gülümseyerek “Birisine bir hediye verdiğinde kutunun içinde bir şey olması gerekir. Bunu bilmiyor musun küçük hanım?” dedi. Küçük kız, gözünde iki damla yaşla babasının gözleminin içine bakarak “O kutu boş değil ki baba!” dedi. “İçini sevgi dolu öpücüklerimle doldürmüştüm...”

Adam kendisini o kadar kötü hissetti ki içi burkuldu. Kısacası çok utanmıştı. Kızına sarıldı ve birlikte gözyaşlarına boğuldular. Daha sonra adam, o altın kutuyu ömrünün sonuna kadar sakladı. Böylece ne zaman keyfi kaçsa, morali bozulsa ya da kendini kötü hissetse kutuya koşar, özellikle minik kızının hayali öpücüklerinden birini çıkarırdı.

Aslında bütün anne-babalara, çocukları böyle bir altın kutuyu hiç karşılık beklemeden, sevgi ve öpücüklerle doldurup vermişlerdir. Hiç kimsenin bundan daha değerli bir armağana sahip olabilmesi mümkün değildir.

Ata Türkçe Metinler

DERSE HAZIRLIK

- Yılbaşı dilekleriniz nelerdir?
- Yılbaşı dileklerinizin gerçekleşmesi için büyüklerden neler istersiniz?

AYÇA'NIN YILBAŞI DİLEKLERİ

Yılbaşı gecesi Ayça çok oynadı ve pek çok sevindi. Uykuya dalınca hemen düş gördü. Bakalım ne gördü.

- Kapıyı çalan kim?
- Yeni yıl.
- Kimi arıyor?
- Seni.
- Niye?
- Dileklerini yerine getirmeye.
- Kaç dileğim olabilir?
- On.
- Küçük odam tüm bunları toplayabilecek mi?
- Geniş, iyi yüreğin olsun yeter!
- Dileklerime geçebilir miyim artık?
- Bekliyorum.
- İlk tüm üçlerimle dörtlerimi beş olarak görmek istiyorum.
- Pek iyi. İkincisine geç.
- Arkadaşım Ayla'nın annesini hasta yatağından kurtar.
- Kabul. Üçüncü dileğin?
- Evimizi kitap doldur.
- Bu da kabul. Ya dördüncü dileğin ne?
- Dünyada aç çocuk kalmasın.
- Beşinci?
- Herkesin barınağı olsun.
- Altıncı?
- Zararsız kuşlar öldürülmesin.
- Yedinci?
- Arabalar insan ezmesin.
- Sekizinci?
- Çöllerde yeşil çimenler bitsin.

- Dokuzuncu?
- Üzgün insan kalmasın.
- Son dileğin?
- Savaşlar dursun.

Ayça'nın yılbaşı düşü düşümüz.
Ayça'nın yılbaşı dilekleri dileklerimiz...

İlhami EMİN

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Ayça'nın dileklerini nasıl buldunuz?
- Bu on dilekten birkaçını seçmek zorunda kalsanız, hangisini seçerdiniz?
- Bu on dilekten birini seçmek zorunda kalsanız, hangisini seçerdiniz?
- Sizin gerçekleşmesini istediğiniz dilekleriniz nelerdir?

ÖĞRENELİM

YENİ YIL TEBRİK KARTI YAZALIM

Yılbaşı, düğün, yaşgünü, dini ve milli bayramlar, mezuniyet gibi mutlu günler için çoğunlukla kartlara yazılan kısa mektuplardır. Özel günlerde tanıdıklarımıza iyi dileklerimizi bildirmek için yazarız.

Tebrik kart yazımı esnasında dikkat edilecek noktalar:

- Kısa ve içten olmalıdır;
- Kişiler arasındaki ilişkiye bağlı bir hitap ile başlanmalıdır;
- Yer ve tarih belirtilmelidir;
- İmzalanmalıdır;
- Doğru, temiz, akıcı bir Türkçeyle yazılmalıdır;
- Yazım ve noktalama kurallarına özen gösterilmelidir.

ÖDEV

- Yukarıdaki noktalara dikkat ederek yılbaşı tebrik kartı hazırlamaya çalışınız.
- Hazırladığınız tebrik kartını, sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
- Daha sonra göndermek istediğiniz arkadaşınıza gönderiniz.

DERSE HAZIRLIK

- Sınıf içinde arkadaşlarınızla nasıl davranıyorsunuz?
- İyi arkadaşlık kurmanın yolu nedir?

KARDEŞLİK

İnsanları sevmeyen,
Her zaman zarar eder.
Arkadaşlık bilmeyen,
Bu dünyada kör gider.
Kardeşlik, dostluk gerek,
Yaşamak için başta.
Genç ihtiyar, kız erkek,
Hoş geçinsin her yaşta.
Herkes neşe bulurdu.
Olmasa dargınlıklar.
Dünya cennet olurdu.
Dost geçinse insanlar.

Seven KAYAALP

SÖZLÜK

- **Dostluk:** İyi geçinme, candan olma, iyiliğini isteme.
- **Kardeşlik:** Kardeş gibi davranış, değerli, ortak bir başa sahip olma.
- **Geçinmek:** Uzlaşmak, yaşamak için gerekeni sağlamak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair arkadaşlığın önemini nasıl açıklamıştır?
- Şiire göre iyi yaşamak için gerekli olan manevi değerler nelerdir?
- İnsanlar dostluk içinde geçinseler, dünya nasıl olurdu?

TARTIŞALIM

- “*Dostluk ve Arkadaşlığın*” değerini, sınıftaki arkadaşlarınızla tartışınız.

Tartışma sırasında aşağıdaki noktalara dikkat ediniz:

- Konuşurken başkalarının söylediklerini tekrarlamaktan kaçınınız.
- Konuşmalarınızda, ilgi çekici örneklere yer veriniz.
- Konuşmaları dikkatle dinleyiniz.
- Herkesin konuşma hakkı olduğunu unutmayınız.

DERSE HAZIRLIK

- Yarıyıl tatillerinizde yaşamış olduğunuz bir anınızı anlatır mısınız?
- Yarıyıl tatili öğrenciler için önemli midir? Neden?

TATİL ARMAĞANLARI

Ertunç, uykusundan erken uyandı:

- Anne, anne, kahvaltımı hazırladın mı? diye henüz yatağında debelenirken sordu annesine.
- Uyu oğlum daha biraz, niye böyle acele ediyorsun? Bugün tatilin ilk günü, dedi annesi.

Ertunç kulaklarına inanamıyordu. Hakkı da vardı, çünkü ilk olarak bu yarıyıl başarısı kırık notsuz geçmişti. Babası o kadar sevinmişti bundan ötürü ki, bütün konukomşu, Ertunç'un değiştiğini, yeni bir çocuk olduğunu anlamıştı. Ablasıyla, eniştesi gece güzel bir kitap armağan ederek, başarısını kutlamışlardı. Ne tatlı anlarmış bunlar meğer, diye düşündü Ertunç kendi kendine. Gözlerini kapamağa, yeniden uykuya, tatlı düşlere dalmağa çalıştıysa da boşuna. Çünkü gözleri git gide fincan gibi açılıyordu. Birden bire kayrolasından fırladı, yemek odasına koştu. Elektrik ocağın başında, kahvaltı hazırlayan annesinin boynuna sarılarak yaslandı göğsüne doyasıya. O an, annesinin sevinç yaşını alnında hissetti. Kendisi de annesinden çabucak ayrılınca, yatak odasına henüz mışıl mışıl uyuyan küçük

kardeşine yaklaştı, yanaklarından öpe öpe onu uyandırdı.

Kahvaltısında misafirleri de vardı. İki arkadaşı kızaklarıyla gelmişlerdi. Kaymak için uygun olan bayıra birlikte gideceklerdi. Gerçi Ertunç'un kızağı yoktu ama arkadaşlarının kızaklarıyla kayacaktı. Ne çıkar sanki, onlar da yazın onun topuyla oynuyordu.

Güzelce yedikten sonra üçü giyinip kuşandılar. Buz kaymağa, buzlarda yuvarlanmağa, kartopu oynamağa hazırlandılar. Sevinçleri yüzlerinden belliydi. An-sızın kapı açıldı, avluya Ertunç'un babası girdi. Elinde kızakla bir çift kayak vardı. İçeri girer girmez Ertunç'u yanına çağırdı:

- Oğlum, dedi. Bu yarıyıldan gösterdiğin başarıyla yüzümüzü ağarttın, yaşa-mamıza istek kattın. Bundan böyle de başarılar dileriz oğlum. İşte annen ve ben-den sana armağan getirdim. Oyna oğlum, eğlen şimdi doyasıyla...

Burada babasının sesi kesildi. Söyleyemiyordu artık. Ertunç'ta bundan böyle her zaman iyi başarı elde etmeğe çalışacağına söz vermek istediye de elinden gelmedi. Ağlamaya başladı. Ancak kendi kendine söz vermekle yetindi. Bunu babası da, annesi de pek iyi anlamışlardı. Bir daha kucakladılar oğullarını. Ertunç sonra kendi kızağıyla arkadaşlarına katılarak hepsi neşe içinde çocukluk-larını yaşamağa gittiler.

Süreyya YUSUF

SÖZLÜK

- **Debelenmek:** Bir acıdan kurtulmak için çırpınmak, kımıldamak.
- **Yaslanmak:** Dayanmak, güvenmek.
- **Kızak:** Kar veya buz üzerinde kaydırılan tekerleksiz taşıt.
- **Ağartmak:** Aydınlatmak.
- **Yetinmek:** Bir şeyi kendisi için yeter bularak daha çoğuna gerek görmemek.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Ertunç'un yarıyıl başarısı, geçen yıllara göre nasıldır?
- Yarıyıl armağanları olarak Ertunç neler almıştı?
- Babası oğluna ne gibi öğütler vermektedir?
- Buna karşılık Ertunç'un cevabı ne oldu?

DERSE HAZIRLIK

- Kurduğunuz arkadaşlıkların sürekli olmasında size ve arkadaşlarınıza ne gibi görevler düşmektedir? Bu konu üzerindeki düşüncelerinizi söyleyiniz.

AKREP İLE KAPLUMBAĞA

Bir su kaplumbağası ile bir akrep arkadaş olmuşlardı. Bir gün yolda giderlerken, önlerine bir dere çıktı. Akrep:

- Ben bu dereyi geçemem, dedi.

Kaplumbağa sordu:

- Peki ne olacak şimdi?
- Senin sırtına bineceğim!...

O zaman kaplumbağa dedi ki:

- İyi ama arkadaş, senin huyun kötüdür. Sırtıma alırsam seni, bakarsın suyun ortasında huyun tutar, sokuverirsin beni.

Akrep yemin etti:

- Vallahi de sokmam billahi de.
- Peki o halde, dedi.

Akrebi sırtına aldı. Tam suyun ortasına gelince akrep başladı kıvranmaya.

Kaplumbağa sordu:

- Ne oldu? Huyun mu tuttu yoksa?

Akrep, acıklı bir sesle cevap verdi:

- Huyum tuttu. Ne yapacağımı şaşırtdım. Yemin ettim. Söz verdim. Ama duramayacağım, sokacağım seni!

Kaplumbağa baktı ki kurtuluş yok. Akrep boynunu tam sokmak üzere iken suya daldı. Akrep böylece boğuldu, gitti. Kaplumbağa da tekrar suyun yüzüne çıktı. Karşı sahile geçti.

Seyit Kemal KARAALIOĞLU

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Akrep ile kaplumbağa arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Akrep, dereyi görünce ne yapıyor?
- Kaplumbağa, akrebi niçin sırtına alıyor?
- Akrebin kendisini sokacağını anlayan kaplumbağa, nasıl bir çözüm buluyor?

DERSE HAZIRLIK

- Arkadaşlarınızla iletişiminiz nasıldır?

YAŞAMIN YANKISI

Dağlık bir bölgede, bir anne kızıyla yürürken, çocuk ayağını taşa çarpar ve can acısıyla “Ahhhh!” diye bağırır.

Dağdan “Ahhhh!” diye bir ses gelir ve bu sesi duyan çocuk hayret eder.

Çocuk merakla:

- Sen kimsin, diye bağırır, ama aldığı yanıt:
- Sen kimsin, olur.

Çocuk bu yanıtta kızar ve:

- Sen bir korkaksın, diye bağırır. Dağdan aldığı yanıt:
- Sen bir korkaksın, olur. Döner annesine bakar ve:
- Anne ne oluyor, diye sorar.
- Kızım dikkat et, diyen anne vadiye doğru dönerek:
- Sana hayranım, diye bağırır.

Ses:

- Sana hayranım, diye yanıtlar.

Anne:

- Sen harikasin, diye bağırdığında, bu kez dağdan:
- Sen harikasin, yanıtı gelir.

Çocuk şaşırılmıştır, ama halen ne olduğunu pek anlayamamıştır.

Anne kızına durumu açıklar:

- Kızım insanlar buna yankı derler, ama gerçekte hayatın kendisidir. Yaşama ne verirsen, sana onu yansıtır. Yaşam senin davranışlarının bir aynasıdır. Eğer yaşamda daha çok sevgi istiyorsan, insanları daha çok sev. Eğer sana saygılı davranmalarını istiyorsan, insanlara saygılı davran. Eğer insanların sana hoşgörülü ve sabırlı davranmasını istiyorsan, önce sen insanlara karşı hoşgörülü ve sabırlı olmalısın. Çocuğum, yaşama karşı ne ekersen onu biçersin. Bu doğa yasasıdır. Yaşamın her yönü için geçerlidir.

Doğın CÜCELOĞLU

SÖZLÜK

- **Hoşgörü:** Her şeyi anlayışla karşılama durumu, tolerans.
- **Yansıtma:** İletmek, duyurmak.
- **Yasa:** Olayların gidişinde değişmezlik ve mecburiyet gösteren kural, kanun.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yazının ana konusu nedir?
- Anne, kızına neyi açıklamıştır?
- Açıklama yaparken yankıyı ne ile karşılaştırmıştır?
- Bu yazıyı siz yazmış olsaydınız, yazıya nasıl bir başlık vermiş olurdunuz?

TARTIŞALIM

- “Yaşama ne verirsen, sana onu yansıtır.” cümlesi üzerine tartışınız.

ÖDEV

- Yaşama karşı “**Ne ekersen onu biçersin.**” atasözünün ne anlama geldiğini araştırınız.

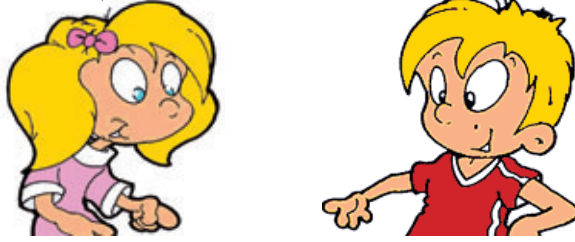
ATASÖZÜ

ÖĞRENELİM

Söyleyeni belli olmayan, kısa, özlü, öğüt verici sözlere **atasözü** denir.

Nasıl yani, bu sözleri atalarımız mı söylemiş?

Evet! Onlar, o sözlerle çok şey anlatmışlar. Bu sözler zamanla dilden dile dolaşarak bizlere kadar gelmiştir. Bizlerden de çocuklarımıza, gelecek nesillere geçecektir.

Tabi ki gelecek nesillerin ataları da bizler olacağız. Bizim de böyle güzel, anlamlı, ders verici, az sözle çok şey anlatan sözlerimiz olabilir.

ATASÖZLERİ

- Kalıplaşmıştır. Sözcüklerin yerleri değiştirilmez.
- Tecrübeler sonunda ortaya çıkar.
- Kısa, özlü sözlerdir. Az sözle çok şey anlatırlar.
- Öğüt verici, yol göstericidirler.

ÖDEV

Aşağıdaki atasözlerin anlamlarını araştırınız ve açıklayınız.

- “Vakit nakittir.”
- “Dost, kara günde belli olur.”
- “Çocuktan al haberi.”

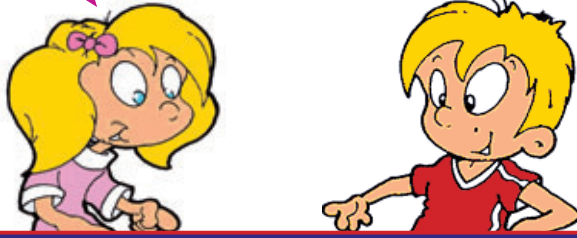
ÖZDEYİŞ

ÖĞRENELİM

Yazarları bilinen kısa ve özlü, güzel sözlere **özdeyiş** denir. Atasözlerinden farkı, özdeyişleri söyleyenlerin kim olduğu bellidir.

Her güzel söz özdeyiş midir?

Hayır! Özdeyişte söylenen mutlaka belli olmalıdır. Bu özellik, özdeyişi atasözünden ayıran en büyük özelliktir.

ÖZDEYİŞLER

- Bir görüş ve düşünce anlatır.
- Doğru ve anlamlı sözlerdir.
- Kısa ve özlü sözlerden oluşur.
- Anlam içeren sözler içerir.

ÖDEV

Aşağıdaki özdeyişlerin anlamlarını araştırınız ve açıklayınız.

- “Bilgi kuvvetir.” Frensis Beykın
- “Kitaplar sessiz öğretmenlerdir.” Gallius
- “Türk, öğren, çalış, güven.” M.K. Atatürk

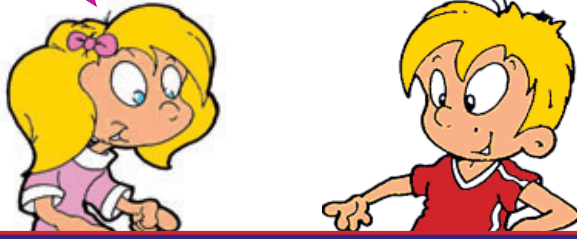
DEYİM

ÖĞRENELİM

İki ya da daha çok sözcüğün gerçek anlamdan uzaklaşarak kalıplaşmasıyla oluşan söz gruplarına **deyim** denir.

Deyimler...?

Evet! Deyimler de atasözleri gibi kısa ve özlü sözcüklerdir. Deyimler öğüt vermez ama günlük hayatımızda sıkça kullanırız.

DEYİMLER

- Deyimlerdeki sözcükler, eş anlamlıları ile değiştirilemez.
- Deyimler öğüt vermez.
- Deyimler en az iki sözcükten oluşur.
- Deyimler cümle oluşturmadığı için bir yargı bildirmezler.

ÖDEV

Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını araştırınız ve açıklayınız.

- “Canı tatlı.”
- “Eski köye yeni adet.”
- “Can yoldaşı.”

DERSE HAZIRLIK

- Sizce eğitim neden önemlidir?
- Büyükleriniz size çalışmak ile ilgili nasıl öğütler verir?

ÇOCUKLAR

Bilgi çağına uyun çocuklar
Bilgisiz bir yere varılmaz
Aydınlanmaz yolumuz
Karanlık sarar bizi
Yapıcı bilgilerle büyütün
Güzelliğinizi

Bitmez tükenmez hazinedir bilgelik
Yeter ki aydınlık tutulsun kapı
Yeter ki kitap kapanmasın
Çağa uygun düşsün sözünüz
Bir dünya kurun sağlam
Karamsarlığa dönmesin
Gülüştünüz

Çağdan kopup da
Arkada kalmayın çocuklar
Bir yeni dünya bekliyor bizi
Hep yenilikler için yarışın
Bozmayın güzelliğinizi

Kerim Aydın ERDEM

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, çocuklara nasıl öğütlerde bulunur?
- Şiirde bilginin önemi nasıl açıklanmıştır?
- Bu şiirde anlatmak istenilen asıl ana düşünce nedir?

DERSE HAZIRLIK

- Sizin ne tür alışkanlıklarınız vardır?

ALIŞKANLIK

Bir köylü kadın, bir danayı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu adet edinmiş, her gün danayı kucağına alıp taşımış. Sonunda buna o kadar alışmış ki dana büyüüp koskoca öküz olduğu zaman, onu yine kucağına taşıyabilmiş. Bu hikayeyi kim uydurduysa alışkanlığın ne büyük bir güç olduğunu çok iyi anlamış olacak. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur. Yavaş yavaş, sinsi sinsi içimize ilk adımını atar; başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçak gönüllüdür ama zamanla oraya yerleşip kökleşti mi öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez.

Bence en büyük kötülüklerimiz, küçük yaşımızda belirmeye başlar ve asıl eğitimimiz bizi emzirip büyütenlerin elindedir. Çocuk bir tavuğu, kediyi, köpeği, oyuncak edip yara bere içinde bırakır; anası da ona bakıp eğlenir. Kimi baba da oğlunun savunmasız bir köylüyü, bir uşağı dövdüğünü, bir arkadaşını kurnazca aldattığını gördüğü zaman, bunu yiğitlik belirtisi sayarak sevinir. Oysa bunlar zalimliğin, zorbalığın asıl tohumları, kökleridir. Sonra da hırsızlığın çirkinliği, çalınan şeye göre değişmez ki: Ha altın çalmışsın, ha bir iğne. “İğne çaldı ama altın çalmak aklına bile gelmez.” diyenlere benim diyeceğim şudur: “İğneyi çaldıktan sonra niçin altını da çalmasın?” Bu kötü örnekleri yaşın küçüklüğüne ve işin önemsizliğine bakarak hoş görmek tehlikeli bir eğitim yoludur.

Monteyn

SÖZLÜK

- **Azılı:** Gözü bir şeyden yılmayan, azgın.
- **Zalim:** Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.
- **Zorba:** Gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Metnin konusu nedir?
- Kötü alışkanlıklardan kendimizi nasıl koruyabiliriz?
- Metinde verilmeye çalışılan bir ana düşünce var mı? Varsa nedir?
- Yazar bu metni neden yazmış olabilir? Anlatınız.

DERSE HAZIRLIK

- Yapmak istediğiniz meslek hangisidir?
- Farklı mesleklere neden ihtiyaç vardır?

NE OLSAM

Babam iyi bir marangozdur.

- Oğlum gel, tatilini benim yanımda değerlendir. Baba mesleğini öğrenirsin. Seni iyi bir marangoz olarak yetiştiririm, dedi.

Keseri verdi eline. Sözde çivi çakacaktım. Daha ilk vuruşta keser parmağıma gelmez mi! oluk gibi kan boşalmaya başladı. Babam:

- Anlaşıldı, sen marangozluktan anlamıyorsun. Yürü bakalım, seni kardeşimin yanına vereyim de bari terziliği öğren.

Kalktık, terzi olan amcama gittik. Amcam:

- Haydi bakalım, dedi. Çekettin şurasını teyelle.

Ben iğne tutmasını bilmem, teyelden ne anlarım! İğneyi bir üstten, bir alttan geçirmeye başladım.

Bana teyelin nasıl yapılacağını defalarca gösterdi. Fakat boşuna, iğne iki de bir elime batıyordu. Çıkan kandan kumaş leke içinde kalmıştı. Amcam dayanamadı:

- Gel bakayım, dedi. Şu ütüyü al, gömleği bastıra bastıra ütüle.

Gelin görün ki kumaşın üstüne ıslak bez koymaya unutmuşum. Ütüyü öyle bir bastırmışım ki gömlek delindi delinecek. Ortalığı duman ve yünlü kumaş yanığının kokusu kaplayınca amcam hırsından deliye döndü. Oradan yel gibi kaçtım.

Babam bir türlü yılmak bilmiyordu. Bana illa bir zanaat öğretecekti. Tuttu beni dayıma götürdü. Dayım ayakkabı ustası. Dayımın yanına oturdum. Çalışmasını seyre koyuldum. Çok geçmedi ki dayım çekici elime verdi.

- Oğlum, al şu çekici, şu topuğu da sen çak, dedi.

Aldım, topuğu çaktım. Az sonra müşteri geldi. Ayakkabılarını aldı gitti. Ben de elimden bir iş çıktı, işe yaradım, diye çok sevindim. Fakat sevincim kursağımda kaldı. Aradan yarım saat geçmedi, müşteri geri gelmez mi?

- Usta bu ne iştir? İki adım atmadan topuk çıktı. Böyle topuk çakılır mı?

- Dayım hiç sesini çıkarmadı. Yalnız bana bakan gözlerinden ateş fışkırdığını gördüm.

Ayakkabıyı yeniden güzelce yapıp verdi. Anladım ki bana ayakkabıcılıktan da yol görüldü. Babamın yanına döndüm. Halam bir tatlı dükkanı işletiyordu. Babam beni onun yanına götürdü. Halam da beni aldı, doğruca aşçının yanına götürdü:

- Aşçıya yardım edeceksin, dedi.
Artık aşçı yamağı olmuşum.
- Tuz, diyordu, veriyordum.
- Un, diyordu, veriyordum.
- Şeker, süt, yumurta diyordu, veriyordum. Şip şak.
Kısa zamanda muhallebi yapmasını öğrendim.

Bir tatil günüydü. Sinema çıkışı tatlı salonumuz birden bire doldu. Herkes muhallebi yemek istiyordu. İşe bakın ki o gün muhallebiyi ben pişirmiştım. Az sonra muhallebi yiyenlerin tümü lavabo başında kuyruğa girmesinler mi! Meğer muhallebiye şeker yerine tuz koymamış mıyım? Tanrım, nereye hangi deliğe gireceğimi bilemedim. Oradan nasıl kaçtığımı bilemiyorum.

Bu yaz tatilimde birçok meslek tanıdım. Bir meslekte başarılı olmak için ne kadar çok çalışmak gerektiğini öğrendim. Büyüyünce doktor olmak istiyorum. Bunun için artık daha çok çalışmalıyım.

Fatma GÜNER

SÖZLÜK

- **Teyelemek-Teyel yapmak:** Seyrek ve eğreti dikiş, dikilecek parçaları birbirine tutturmak.
- **Yamak:** Bir işte yardımcı olarak çalışan erkek.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çocuk, baba mesleğinde başarılı olabiliyor mu?
- Sizce baba neden çocuğun çalışmasını istiyor?
- Çocuğun yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

TARTIŞALIM

- İdealinizdeki mesleği anlatınız. Meslek seçimleri nasıl yapılmalı?
- İnsanların mesleklerinde başarılı olmaları nelere bağlıdır?

ÖDEV

Değişik meslek gruplarının adlarını tahtaya yazınız. Tahtaya yazdığınız mesleklerin hangi özellikleri ile uzlaştığınızı veya uzlaşmadığınızı açıklayınız. Kendinizi hangi meslek grubuna yakıştırdığınızı sebepleriyle birlikte açıklayınız.

HAZİNE PEŞİNDE

Kenan, duvara çıktı. Etrafa göz gezdirdi. Kimseler yok, elini salladı. Duvar-
dan indi. Hasan'ın yanına geldi. Başında durdukları deliğin etrafını kazmaya baş-
ladılar.

- Burada hazine olduğuna emin misin Hasan?
- Dünkü filmde görmedin mi? o çocuklar hazineyi nasıl buldular. Dedem,
buralarda hazine olduğunu söylerdi.
- Oo... şimdiye kadar bulmadıklarını nereden biliyorsun?
- Yerini bulamamışlardır. Bu deliğin arkasında, o hazine göreceksin.
Epeydir aklım fikrim burdaydı. Bulacağız... göreceksin.

Çok emin bir tavırla başını salladı. Daha bir gayretli çalışmaya başladı. Ke-
nan da toprakları kenara atıyordu. Deliğin etrafında taşlar göründü. Taşlardan bi-
rini kazmanın ucuyla gevşettiler. Üzerine vurunca, taş düştü. Kenan:

- El fenerini getir de içeriye bir bakalım, dedi.

Çok heyecanlıydı. Kazmayı eline alıp öbür taşlara vurmaya başladı. Ha-
san'ın gelmesini beklemedi. Kazmayla birkaç defa daha vurdu. Yer önce sallandı.
Sonra da gürültüyle çöktü. Kenan da çöküntünün arasında kayboldu. Gürültüyü
duyan Hasan koşarak geldi. Toz duman içinde kocaman karanlık deliği görünce
herşeyi anladı. Korku ile bağırdı.

- Kenan..! Kenan..!

Hiç ses gelmedi. Yüzü sarardı. Köyün bulunduğu yöne baktı. Ağlayarak
koşmaya başladı. Eli yüzü sıyrık içinde muhtar olan dayısının evine geldi. Olanla-
rı anlattı. Herkes telaşlandı. Harabelere geldiler. Toz duman dağılmıştı. Kenan da
taşların arasında yatıyordu. Çıkardılar. Yüzünü su serptiler. Biraz kendine geldi.
Çöküntü yerinde kalan köylülerden biri:

- Burada bir yol var..! diye bağırdı.

Herkes oraya koştu. Yeraltına inen merdivenleri gördüler. Aşağı indiler. Yo-
lun sonunda birçok oda vardı. Duvarlar resimlerle süslenmişti.

Muhtar, Hasan'la Kenan'a dönerek:

- Çocuklar altın bulamadınız ama, köyümüze ve ülkemize hazineler
kazandıracak bir yeraltı şehri buldunuz, dedi.

Mustafa AKŞİT

DERSE HAZIRLIK

- Hastalandığınız veya zor duruma düştüğünüz günler oldu mu?
- Bu günlerden birisinde annenizin sizin için yaptıklarını anlatınız.
- Annenizi bugüne kadar hiç üzdünüz mü? Neden?

BABANIN MEKTUBU

Sevgili oğlum,

Kardeşinin öğretmeni yanında, annene karşı gerekli saygıyı göstermedin. Bunu bir daha yapma Enrico (Enriko)! Saygısızca davranışın, yüreğime bir hançer gibi saplandı. Birkaç yıl önce çektiğin ağır hastalıkta bütün bir gece uyumadan beşiğine eğilip soluğuna dikkat eden, seni yitirmek korkusuyla titreyerek ağlayan ve hıçkıran anneciğinin durumu aklıma geldi. Bunları hatırlayınca sana kızmaktan kendimi alamadım. Ağır sözlerle, böyle bir annenin kalbini kırdın, öyle mi? O anne ki seni bir saatlik acıdan kurtarmak için bir yıllık mutluluğunu gömer. Senin için dilenir, seni ölümden kurtarmak için kendini ölüme atar.

Şunu hiçbir zaman hatırandan çıkarma Enrico! Belki sen de hayatında çok acı günler geçireceksin. Fakat bunların en acısı, en unutulmaz olanı anneni üzdüğün gün olacaktır.

Yaşam savaşı vererek büyüüp güçlendikten sonra bile onu anacak, sesini duymak ve zavallı güçsüz bir çocuk gibi, onun kolları arasına sığınmak isteğiyle tutuşacaksın. O zaman ona çektirdiğin acıları da yüreğinde duyacaksın. Vicdanının sesi, seni hep rahatsız edecektir.

Ey mutsuz çocuk! Anneni üzersen, yaşamında mutluluk bulamazsın. O zaman pişman olmak, ondan özür dilemek, hatırasına saygı beslemek boşunadır. Vicdanın, seni hiçbir zaman rahat bırakmaz. Annenin üzüntü ile kaplı, iyi ve tatlı yüzünü her anımsayıştta yüreğin acıyla burkulacaktır.

Hiç unutma Enrico! Anne sevgisi, en kutsal bir sevgidir. Yazıklar olsun onu ayaklar altına alan kötü yaratığa! Annesini inciten, üzen ve ağır sözlerle onurunu yaralayan en üstün bir insan bile, bayağı bir yaratıktan farksızdır.

Seni severim oğlum! Sen, hayatımın yüce umudusun. Bir daha anneni üzüp incitme sakın.

Baban

Edmondo de Amicis

SÖZLÜK

- **Kendini alamamak:** İstemeyerek bir işi yapmak durumuna gelmek.
- **Kalbini kırmak:** Kaba bir söz yada davranışla karşısındakini kırmak.
- **Yaşam savaşı:** Yaşamak ve geçinmek için harcanan emek.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Hangi olay üzerinde baba, oğluna mektup yazıyor?
- Oğlunun annesine gerekli saygıyı göstermemesi üzerine babasının aklına neler geliyor?
- Yazara göre anneniz, sizin için neler yapar?
- Babaya göre annesini üzen çocuklar, ileride hangi kötü durumlara düşebilirler?
- Okuduğunuz yazıda hangi duygu ve düşünce işlenmiştir?

ÖĞRENELİM

Babanın, oğluna yazdığı bir mektup okudunuz. Bir şey istemek, bir şey sormak, bir haber vermek için birisine yazılan, posta yoluyla gönderilen yazılara **mektup** denir. Okuduğunuz mektup gibi birbirleriyle yakınlığı, akrabalığı olan kişilerin yazdıkları mektuplara **özel mektup** denir.

- Okuduğunuz özel mektubun amacı nedir?

Baba, **Giriş bölümünde** oğluna seslenmiş, ilk paragrafta mektubu yazmasının-amacına değinmiş. **Gelişme bölümünde**, oğlunun yaptığı davranışla ilgili duygu ve düşüncelerini aktarmış, oğluna çeşitli önerilerde bulunmuş. **Sonuç bölümünde**, mektuplarda alışık olduğumuz sevgi, saygı ve iyi dilekler bildiren tümceler yok.

- Yazarın, mektubu bitiriş biçimini nasıl buldunuz?

ÖDEV

- Anneler için yazılmış şiirler veya yazılar toplayıp sınıfta okuyunuz.
- Annenize karşı duyduğunuz sevgi ve saygınızı anlatacak bir mektup yazmaya çalışınız.

DERSE HAZIRLIK

- Sizi özel yapan ve başkalarından ayıran özellikleriniz nelerdir?
- Arkadaşlarınız arasında özelliklerinize göre ayrımcılık yapar mısınız?
- "Özelliklerimiz ne olursa olsun, hepimiz değerliyiz ve özeliiz." konusu ile ilgili kısa bir araştırma yapınız. Daha sonra sınıfta arkadaşlarınızla konu üzerine konuşunuz.

SELAM

Kardeşiz dünya içinde
Her renkte, her dilde kardeş
Her dinde, her memlekette,
İnsanlar birbirine eş.

Afrika'da, Avrupa'da,
Dünyanın dört köşesinde,
Nerede olursanız olun,
Alaska'da veya Çin'de.

Nasıl renk renk açıyorsa,
Bin bir dağda bin bir çiçek,
İnsanlar da öyle güzel,
İnsanlar da öyle gerçek.

Meridyenler, paraleller,
Ayıramaz bizi bizden,
Gurur duymalı insanlık,
Karşılıklı sevgimizden.

Her iklimde her kıtada,
Kurtlara, kuşlara selam.
Selam bütün bayraklara,
Bütün insanlara selam.

Tarık ORHAN

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Sizce bu şiiri okumanızın amacı ne olabilir?
- Şiiri okumanın, size neler kazandıracacağını düşünüyorsunuz?

DERSE HAZIRLIK

- Bugüne kadar yapmamanız gereken bir işi yapmaya kalkıştınız mı?
- Sonuç ne oldu?

KEÇİ CAN PAZARINDA

Keçiciğin akıllı bir karış havada, sürüsünü bir yana bırakmış, bir başına otlaya otlaya çekip gitmiş. Hain koca kurt, kaçırır mı; hemen görmüş keçiciği:

“Hah, işte ağzıma layık bir lokma. Yaşasın!” demiş.

Keçicik, bakmış, can pazarı. Hiç kurtuluşu murtuluşu yok:

“Eh ne yapalım, demek kaderimizde sana yem olmak varmış, kurt kardeş.” demiş. “Madem ölüm kapıya geldi, bari bana biraz kaval çal ki neşeleneyim, kendimi unutup öyle öleyim...”

Kurt, “Son isteği zavallının.” demiş, bulmuş bir kaval, “füyt füyt” çalmaya başlamış. Kurt çalmış, keçicik oynamış.

Derken ötelerden kaval sesini alan köpekler koşturmuşlar, gelmişler, kurdu önlerine düşürüp bir güzel kovalamışlar. Kaçmadan önce, kurt, durumu anlayıp oyuna geldiğini sezinlemiş:

“Suç sende değil bende. Neme gerekti benim kaval çalmak, neme gerekti bana köçekli kurban!...” demiş.

Gereksiz bir işe kalkışmanın sonu budur. Ölçmeli, biçmeli, adımını ona göre atmalı. Ters oldu mu, işte böyle Midyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan olunur.

Ezop

SÖZLÜK

- **Sürü:** Bir insanın bakımı altındaki hayvanların tümü.
- **Hain:** Zarar vermektan, kötülük yapmaktan hoşlanan kimse.
- **Köçek:** Kadın kılığına girip çengi gibi oynayan erkeklere verilen ad.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yazar, keçiciği niçin “aklı bir karış havada” olarak açıklamıştır?
- Keçi kurda karşı nasıl bir oyun oynuyor? Kurt, neler söylüyor?
- Fablda çıkan sonucu söyleyiniz?

DERSE HAZIRLIK

- Kahramanlık nedir?
- Sizce nasıl kahraman olunur? Kahraman kimdir?

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ

Çanakkale Savaşları'nın en çetin çatışmalarının yaşandığı bir gündü. Düşman gemileri, bütün karayı gün boyu topa tutmuştu.

Düşmana karşı kahramanca mücadele veren askerlerimizin başına gökten ateşler yağmaktaydı. Yüzbaşı Hilmi Bey, durmadan askerlerine moral vermeye çalışıyordu. O, havada çarpışan mermi yağmurunun arasında, bir o yana bir bu yana koşuyordu. Peş peşe patlayan bombaların oluşturduğu yoğun dumanlar arasında, bir İngiliz gemisi yavaş yavaş boğazdan geçmeye başlamıştı. Bir anda gemiden atılan bir bomba, Morto Koyu sırtlarındaki topçu birliğimizin ortasına düşmüştü. Seyit Ali dışındaki bütün askerler orada şehit olmuştu.

Yüzbaşı Hilmi Bey, bir yandan askerlerini kaybetmenin üzüntüsünü ve şaşkınlığını yaşıyordu, bir yandan da boğazdaki kocaman geminin yol alışını seyrediyordu. Gözleri yaşardı ve büyük bir acıyla sarsıldı. Onun acısını, ancak şu koca gövdeli gemiyi durdurmak dindirebilirdi.

Bataryada bir tek top sağlam kalabilmişti. Onu harekete geçirip düşman gemisine top atışı yapabilmek için en az üç askere ihtiyaç vardı. Yüzbaşı Hilmi, Seyit Ali'ye topun başında beklemesini söyleyip iki asker daha bulmak için tepe-

nin gerisine doğru koşmaya başladı. Seyit Ali, birden yerde duran ve ancak üç kişinin taşıyabileceği 257 kiloluk gülleye doğru yürüdü. Gülleyi taşıyan vinç bozulduğu için bu büyüklükteki gülleri ancak askerler taşıyıp topun ağzına yerleştiryordu. İngiliz gemisinin neredeyse boğazı geçmeyi başaracağını gören Seyit Ali,

TAHMİN EDELİM

Seyit Ali ne yaptı?

yüzbaşının dönüşünü beklemeden bir hamlede koca gülleyi sırtına aldı ve üç basamak yükseğe çıkarak topun namlusuna sürdü. İngiliz gemisi Çanakkale'nin hırçın sularında büyük bir gösterişle ilerlemeye devam ediyordu.

Seyit Ali, topu geminin tam ortasına doğru nişanladı ve ateşledi. İlk gülle geminin hemen yakınında düşmüştü. Bu kez aynı ağırlıktaki ikinci gülleyi de taşıyıp ateşlemişti. Fakat bu gülle de geminin biraz önüne düşmüş ve gemiye bir zarar vermemişti.

TAHMİN EDELİM

Seyit Ali gemiyi vuramayınca ne düşündü?

Seyit Ali, sağa sola savrulmuş şehit arkadaşlarına baktı. Bu güzel vatan uğruna bu kutsal topraklara düşmüş vatan evlatlarının huzurla uyumaları için düşmanı mutlaka durdurmalıyız, diye düşündü.

Seyit Ali, aşağıda kalan son gülleye yönelerek bir hamlede gülleyi sırtladı, bu sefer belinde büyük bir acı duydu. Adeta kemikleri kırılmış gibi bir ağrı ile sarıldı. Ama üç basamağı çıkarmayı başarıp son gülleyi de topun ağzına sürdü. Seyit Ali, kalan bu son güllenin düşman gemisine mutlaka isabet etmesi gerektiğini biliyordu. Çünkü başka çareleri kalmamıştı.

Düşman gemisinin tam ortasına nişan alan Seyit Ali, bir anda topu ateşledi. Yorgunluktan, açlıktan ve üzüntüden bitkin düşmüş ve gözleri kararmaya başlamıştı. Bir süre güllenin düştüğu yere bakamadı. Ama geminin bacasından içeri giren güllenin gemiyi ikiye ayırıp boğazın serin sularına gömdüğünü görmesi uzun sürmedi. İngiliz gemisinin yanarak batması, onun bütün acısını unutturmuştu. Seyit Ali, arkasına dönünce Yüzbaşı Hilmi Bey ve birkaç askerin yere kapanarak hıçkıra hıçkıra ağladıklarını gördü.

Bir gün sonra Cephe Komutanı Cevat Paşa, Seyit Ali'ye onbaşı rütbesini taktı. Paşa, Seyit Ali'ye bu kadar ağır bir gülleyi nasıl olup da tek başına kaldırdığını sordu. Seyit Ali, "Komutanım aynı ağırlığı şimdi kaldıramam, o zaman bambaşka bir kuvvet ve duygu ile başardım." dedi. Cevat Paşa, düşmanın bu aziz toprakları çiğnemesine izin vermeyen bu kahraman askeri alından öptü.

Selim SOYLU

SÖZLÜK

- **Çetin:** Amaçlanan duruma getirilmesi, işlenmesi güç, engeli çok olan.
- **Hamle:** İleri atılma, atılım.
- **İsabet:** Hedefe varma, hedefi vurma.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Seyit Ali Onbaşı, niçin gülleyi kaldırdı.
- Kaldırırken hangi duygular içerisinde olduğunu açıklayınız?
- Bildiğiniz bir kahramanlık hikayesini sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

ÖDEV

- On sekiz mart zaferinin önemini araştırınız.
- "**Çanakkale**" türküsünü bulunuz ve öğreniniz.

YAZILI ANLATIM

BİR YAZI YAZALIM

"**Savaşların**" hayatı olumsuz etkilediğini biliyoruz, bunun üzerine yazı yazmaya çalışınız.

Yazı yazarken dikkat etmeniz gereken noktalar:

- Yazı yazarken kısa cümleler kullanınız. Böylece daha akıcı bir anlatımla yazmış olursunuz.
- Yazacaklarınızı olayların oluş sırasına göre zihninizde planlayınız.
- Duygu ve düşüncelerinizi sade ve anlaşılır bir şekilde yazmaya çalışınız.
- İmla kurallarını iyi öğreniniz ve yerinde kullanınız.

DERSE HAZIRLIK

- Çevrenizi korumak için neler yaparsınız?
- Çevrenize faydalı bir kişi olabilmek için neler yapmalısınız?
- Çevre, insan sağlığı için neden önemlidir?

ÇATLAK KOVA

Bir zamanlar Hindistan'da bir sucu yaşarmış. Kentin hemen yakınındaki kaynaktan zengin insanların evlerine su taşımış. Bir sopanın iki ucuna taktığı kovalarını suyla doldurur, sonra da omuzladığı gibi kentin yolunu tutarmış. Sucunun kovalarından biri çatlakmış. Kente gelinceye kadar yarısına inermiş kova. Anlayacağınız, her seferinde sucu, iki kova değil de bir buçuk kova su getirmiş.

Sucunun bir şikayeti yokmuş ama kovalar hiç memnun değilmiş bu durumdan. Su sızdırmayan kova durmadan gururlanırmış:

- Ben olmasam sahibimiz ne yapar? dermiş.
- Şu çatlak kovaya kalsa, herhalde sahibimiz aç kalır.

Çatlak kova ise kendini suçlarmış. Nihayet bir gün sahibine: “İşinize yaramadığım halde beni neden çöpe atmıyorsunuz? diye sormuş.

Sucunun dudaklarında hafif bir gülümseme belirmiş. Çatlak kovaya bakıp:

- İşe yaramadığımı mı düşünüyorsun? Su taşıdığımız yola hiç dikkat etmemişsin. Seni hep yolun kenarına gelecek şekilde takıyorum sopama, fark etmedin mi? Döktüğün sular, yeni bir hayatın doğmasını sağladı her zaman. Böylece ren-garenk çiçekler ve yeşillikler fışkırdı yolun kenarından.

Her gün bu çiçeklerden demet demet toplayıp sevdiğime götürdüm. Güzel kokularıyla hem ben mutlu oldum hemde yoldan geçenler mutlu oldular. Biliyor musun senin çatlak olman, diğer kovanın sağlam olmasından daha çok yarıyor işime.”

Mehmet VURAL

SÖZLÜK

- **Sızdırmak:** Bir sıvının bir yerden yavaş yavaş akması.
- **Fışkırmak:** Bir şey bir yerde bol bol görünmek.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yaşadığınız çevreyi nasıl daha güzelleştirebilirsiniz?
- Bir canlı varlığa yardımcı olduğunuzda neler hissedersiniz?
- Çevre gününde okulda hangi etkinlikleri düzenliyorsunuz? Açıklayınız.

TARTIŞALIM

- Okuduğunuz metinde anlatılan kovaların hangisinin yerinde olmak istersiniz? Niçin?
- Çevre gününde insan yaşamına faydalı olmak için neler yapabilirsiniz?

DERSE HAZIRLIK

- Köy ve kent hayatı arasında fark nedir?
- Köy hayatı ile ilgili bildiklerinizi sınıfta anlatınız.

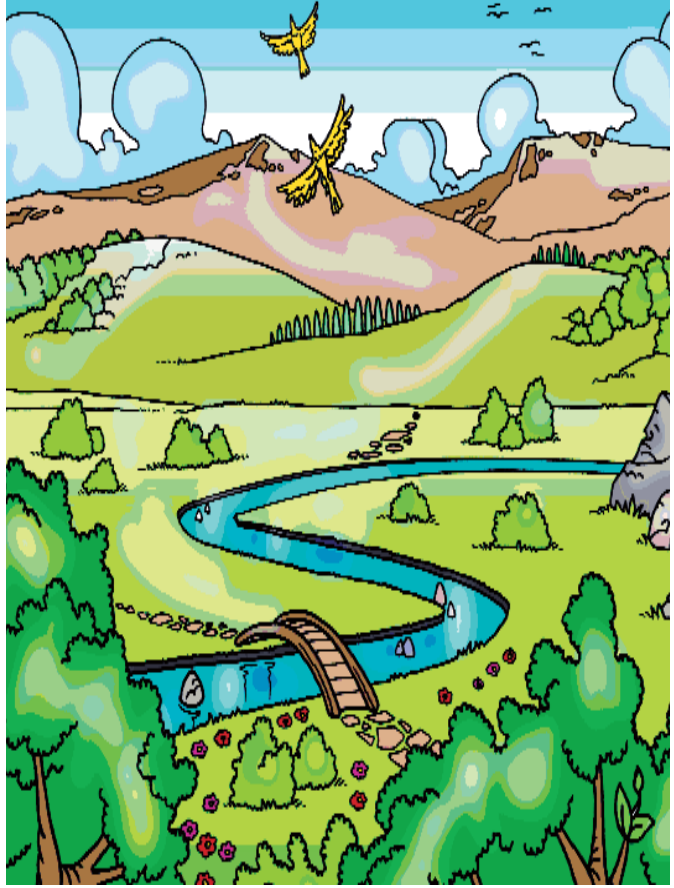
KÖYÜMÜZ

Neşe dolu köyümüz
Çayırlarda gezeriz,
Şarkı, şiir söyleriz,
Köyümüzü severiz.

Köyümüzün deresi
Ayna gibi parıldar,
Onun berrak suları
Hep bir kalpte şırıldar.

İlkbaharda köyümüz
Güzellikte eşsizdir,
Yeşil atlas kilimi
Geceleri sessizdir.

Köyümüzde, okulda
Kardeş gibi yaşarız,
Yeni doğan hayatla
Dağı, taşı aşarız.

Necati ZEKERİYA

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair, köyünü nasıl açıklamıştır?
- Şair, köyde yaşamının güzelliklerini nasıl anlatmıştır?

ÖDEV

- Gitmiş olduğunuz köyün güzelliklerini anlatacak yazı yazınız.

ÖĞRENELİM

Doğayı, doğanın güzelliklerini, orman, yayla, dağ, bozkırı ve kırsal yaşamı, köy ve çoban yaşamını ve bu yaşam tarzına karşı duyulan özlemi anlatan şiir türüne "**pastoral şiir**" denir.

YOKSUL ÇOCUK VE DİLENCİ

Kafdağı'nın da ötelerinde bir ülkede öksüz bir çocuk yaşarmış. Üvey annesi bu oğlanı hiç sevmez, yemek bile vermeden koyunlara çobanlık etsin diye kırlara gönderirmiş. Öğle vakti geldiğinde öksüz oğlan çıkınındaki kuru ekmeği çıkarır, pınarın suyunda ıslatarak yumuşatır, karnını doyurmuş.

Bir gün yine ekmeğini suya batıra batıra yerken bir dilenci gelmiş. Öksüz oğlan onunla konuşmaya başlamış. Derdini anlatmış, ama dilencinin de karnının aç olduğunu öğrenince kuru ekmeğini onunla paylaşmış.

Yemekleri bitince dilenci ona şöyle demiş:

“Ben aslında bir dilenci değilim, dilenci kılığında gezen bir periyim. İsteddiğin şeyleri gerçeğe dönüştürebilirim. Üç dilekte bulunabilirsin.”

Öksüz oğlan ne dileyeceğini düşünmüş ve şöyle demiş:

“Birine baktığımda onu hıçkırık tutmasını istiyorum. İkinci olarak bir ok istiyorum. Elimdeki yayı ve oku gören kim varsa, oku attığım yere doğru koşmalı. Bu da ikinci dileğim. Üçüncü dileğime gelince; bir kaval istiyorum. Çalınca dinleyen herkesi istese de istemese de dans ettiren sihirli bir kavalım olsun.”

Dilenci çocuğun isteklerini yerine getirip kayboluvermiş. Akşam eve döndüğünde üvey annesi daha eve girmeden çocuğa bağırmaya başlayınca, oğlan da üvey annesinin gözlerine bakmış. Üvey annesini bunun üzerine bir hıçkırık tutmuş ki sormayın. Bırakın oğlanı azarlamayı, artık konuşamaz hale gelmiş. Üvey annesi sabaha kadar hıçkırılmış, sonra da üvey oğlunun kendine büyü yaptığını düşündüğünden krala gidip oğlunu şikayet etmiş. Kral askerlerini gönderip oğlanı huzuruna çıkarmış. Kral, gül bahçesinde, palmiye yaprakları altında keyif yaparken annesine büyü yaptığı için öksüz çocuğa ceza vermeye hazırlanırken, oğlan da yayını çıkarıp dikenli gül fidanlarına doğru bir ok atmış. Kral, askerleri ve hizmetkarları, hep birlikte okun ardından güllerin arasına koşmuşlar. Öksüz oğlan bunun üzerine kavalını çıkarıp çalmaya başlamış. Bütün saray halkı güller arasında oynamaya başlamaz mı! Yorgunluktan bitkin düşünceye kadar oynamayı bırakmamışlar. Elleri yüzleri gül dikenleriyle çizilmiş, ama dans etmekten kendilerini alamıyorlarmış. Kral öksüz çocuğa yalvarmış. Kaval çalmayı kestiği taktirde her istediğini yapacağına dair söz vermiş. Oğlan da kavalı bırakmış. Gerçekten de kral sözünü tutmuş. Oğlanı yanına baş yardımcısı olarak almış. Çocuğuna eziyet eden üvey anneleri cezalandırmak için bir de kanun çıkarmış.

DERSE HAZIRLIK

- Arkadaşlarınızla birlikte hangi oyunları oynarsınız?
- Sevdiğiniz bir şeyi, bir eşyayı başkalarıyla paylaşmayı sever misiniz?

YENİ KIRMIZI TOPUM

O gün hava çok güzeldi. Sabah alışverişe çıkarken annem:

- Haydi Emre, sen de gel, demişti bana.

Annemin sabah alışverişleri çok eğlencelidir. Dükkanların her biri ayrı ayrı ilginçtir. Ama hiçbirinde fazla oyalanmayız. Sonra elimizde torbalar, paketlerle eve döneriz.

İşte o gün alışverişimizi çabucak bitirip eve dönerken yol üstünde yeni açılmış bir oyuncakçı dükkanı gördük. Vitrin önünde durduk. Ne çok oyuncak vardı. Ama benim gözüme ilk çarpan şey biraz gerilerde duran kırmızı kocaman bir top oldu. Öyle parlaktı, öyle güzeldi ki bir an bile düşünmeden:

- Şu kırmızı topu alabilir miyiz anne? Çok pahalı mıdır acaba, diye sordum.

Topu aldım. Elimde kırmızı topumla dükkandan çıkarken çok mutluydum. Eve döndüğümüzde, arkadaşlarım arka bahçede top oynuyorlardı. Ben de topumu alıp bahçeye çıktım.

- Aaa, Emre yeni top almış, ne güzel kıpkırmızı, dedi Aylin.
- Hiç bu renk top görmemiştin, dedi Veli.
- Üstelik de kocaman, dedi Tayfun.
- Haydi gel oynayalım, topu at, dedi Orkun.
- Olmaz, dedim. Atamam, atarsam yerlere düşer, kirlenir sonra.
- Top ne işe yarar ki, dedi Veli.
- Ya patlarsa, yepyeni daha.
- İyi öyleyse, dedi Tayfun, sen yeni topunu kendine sakla. Sonra da arkadaşlarına dönerek:

- Gelin, dedi, biz gene eski topumuzla oynayalım.

Eski patlak toplarıyla neşe içinde oynamayı sürdürdüler. Ben ne yapacağımı şaşırılmışım doğrusu. Eve döndüm.

Annem mutfaktan seslendi:

- Ne oldu Emre, neden geldin?
- Hiç, dedim yalnızca...

Annem meraklanmıştı.

- Hasta mısın, diye geldi yanıma.
- Topum kirlenmesin, eskimesin diye eve getirdim.
- Ama onu arkadaşlarıyla oynaman için aldık, öyle değil mi, dedi annem.

Annem, kızdığı zamanlardaki gibi kaşlarını çattı, çünkü çok işi vardı. Yemek saatine kadar odamda kendi başıma oynamaya çalıştım. Tek başıma oynamaya çalışmak hiç de eğlenceli değildi.

Annem, öğle yemeği için çağırınca sevinçle koştum, çünkü sıkıntıdan patlamak üzereydim. Mutfağa girer girmez, masanın üstünde kocaman bir tabağın içinde annemin yeni yaptığı çilekli tatlı duruyordu.

Yemeğimi yedikten sonra sıra tatlıya gelince sabırsızlıkla beklemeye başladım. Ama annem tatlıyı unutmuş gibiydi.

- Anne, dedim, tatlıyı ne zaman yiyeceğiz?
- Aaa, dedi annem, baksana ne güzel duruyor böyle. Yersek şekli bozulur, sonra da biter gider.

Hiçbir şey söylemedim. Annemin ne demek istediğini çok iyi anlamıştım. Kırmızı topumu alıp bahçeye koştum.

- Haydi arkadaşlar, diye bağırdım, haydi gelin, oynayalım!
- Ne o, hani topun yeniydi, hani oynamıyordun, dediler.
- Şey, dedim, evet, o zaman yeniydi.

Sonra öyle bir vurdum, öyle bir fırlattım ki havaya, ta yükseklerle çıktı topum. Şenlik başladı o anda. Annem sesleninceye kadar oynadık, bahçede. Annem, tüm arkadaşlarımla birlikte çağırıyordu beni. Niçin derseniz, işte bu harika bir sürprizdi.

Annemin yaptığı o çilekli tatlı ve limonata, masanın üstünde bizleri bekliyordu. O gün bizim evde öyle bir şölen vardı ki...

Ayla ÇINAROĞLU

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Sizin de Emre gibi paylaşmak istemediğiniz eşyalarınız var mı?
- Emre'nin yerinde olsaydınız ne yapardınız? Niçin?
- Annesinin, sorunu çözme yolunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Tek başınıza oynamaktan yada arkadaşlarınızla birlikte oynamaktan mı hoşlanıyorsunuz? Neden?

TARTIŞALIM

- “Paylaşmanın insan hayatındaki yeri ve önemi nedir?” cümlesi üzerine arkadaşlarınızla sınıfta tartışınız.

HİKAYE'ye BAĞLI KALARAK HİKAYE HARİTASI OLUŞTURALIM

Kişiler

.....
.....
.....

Olay

.....
.....
.....

Hikayenin adı

.....
.....
.....

Yer

.....
.....
.....

Zaman

.....
.....
.....

DERSE HAZIRLIK

- Hayvanlara karşı sevginizi nasıl gösteriyorsunuz?
- Sevdiğiniz bir hayvanın insanlara karşı davranışlarını gözlemleyerek, hayvanları niçin sevip korumamız gerektiğini araştırınız.

KIRLANGIÇ YUVASI

İlkyazdı, güneş ışınları altında her taraf pırıl pırıldı. Ağaçlar bahara bürünmüştü. Çayırılar, bahçeler yeşermiş, çiçekler de açmıştı. Güneyden gelen göçmen kuşlar, ilkyazın geldiğini, havaların iyice ısınacağını ilk müjdeleyenlerdendi. İlk gelen kuşlar ise kırlangıçlardı.

O yıl da kırlangıçlar evimize erken erken geldiler. Gelişleriyle evimiz bir anda neşelendi, şakrak sesleriyle kış uykusundan uyanır gibi oldu. Evimizde, daha önceleri de kırlangıç yuvaları vardı. Yıllardır bu yuvaları hiç bozmadık. Onları rahat ettirmek için elimizden geleni yaptık. Kırlangıçlar uğur getirir diye, yuvalarını gözümüz gibi koruduk.

Pazar günüydü. Hava güzeldi. Kırlangıçlar evimize geldiler gittiler, geldiler gittiler. Saman taşıdılar, çöp taşıdılar. Yeni yuvalarını tamamladılar. Yuvanın içine bir ana kırlangıç girdi. Birkaç gün hiç dışarı çıkmadı. Sonunda yavruları çıktı. Ana kırlangıç mutluydu. Yuvasından çıktı. Bütün gün yavrularına yiyecek taşımaya başladı. Çok zaman geçmedi yavrular büyüdü. Bir gün, başlarını yuvalarından çıkardılar. Açık ağızlarıyla hep ana kırlangıcı beklediler. Ezgi de, ana kırlangıcın yavrularını nasıl beslediğini günlerce seyretti.

Her günkü gibi o gün de, ana kırlangıç yavrularına yiyecek getirmek için yuvasından çıktı. Ezgi sandalyeyi aldı, kırlangıç yuvasına elleriyle dokundu. Kırlangıç yavruları tir tir titrediler. Olanca sesleriyle cik cak, cik cak diye bağırıp durdular. Ama seslerini duyan olmadı. Ezgi, bir yavruyu alıp dışarıya çıkardı. İki eli arasına aldı. Sevmeye başlayınca dengesini kaybetti, yavru kırlangıçla birlikte yere düştü. İyice vuruldu. Ama kırlangıç yavrusunu elinden bırakmadı, hiçbir şey olmamış gibi odasına girdi.

Ana kırlangıç karnını doyurunca, gagasına bir şeyler de alarak yuvasına döndü. Yuvada yavrusu yoktu. “Yavrum nerede?” derecesine deliye döndü. Sağa sola uçtu, dışarıya çıktı. Ağaçların dalları arasına baktı. Ama yavrusundan ses seda çıkmadı. Acı acı yine havalandı. Geri döndü, yuvada yine bir boşluk vardı. Yavru kırlangıcı kim almıştı acaba? Alan kişinin gözlerini gagalayacaktı. Yine uçtu. Bahçedeki ağaç dallarına kondu. Sokakları uçarak dolaştı. Yavrusunu bulamadı, daha fazla dayanamadı.

Ezgi ise odasına, yavru kırlangıcı elleri arasına almış, onu doyasıya seviyordu. Arada bir uçabilir mi diye, ellerinden bırakıyordu. Onun peşinden koşuyordu. Neredeyse üzerine basacaktı. Çok korktu. Onu yine eline aldı. Okşamaya başladı. O sırada annesi odaya girdi. Ezgi'nin elindeki yavru kırlangıcı görünce deliye döndü:

- Oğlum, ne yapıyorsun? Kırlangıç yavrusunu nerede buldun?
- Yuvasından çıkardım anne. Onu biraz sevdikten sonra yine yuvasına bırakacağım, dedi Ezgi.
- Sakın oğlum, kırlangıç yavruları ellenmez. Fazlasıyla ellenirseler ölebilirler. Bir de anası onu yuvasında bulamazsa, bir daha evimize gelmez. Diğer kırlangıçlar da artık evimizde yuva yapmazlar. Bu yüzden onu hemen yuvasına bırak.

Ezgi, annesinin bu sözlerinden çok etkilendi. Kırlangıçların bir daha evlerine uğramayacaklarını düşününce, yavruyu yuvasına götürmeye karar verdi. Ama bu kez, annesinden yardım istedi.

Ezgi ile annesi, usulca yavru kırlangıcı yuvasına yerleştirdiler.

Az sonra ana kırlangıç yuvasına geldi. Yavrusunu yuvada görünce çok sevindi. Gözlerine inanamadı. Yanına sokuldu. Aşağıya baktı. Orada Ezgi ile annesini gördü. Onlara teşekkür edercesine cik cak, cik cak, cik cak diye ötüverdi.

Enver AHMET

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Ezgi, yavru kırlangıç ile nerede ve nasıl karşılaşmışlar?
- Ezgi, yavru kırlangıca sevgisini nasıl göstermiş?
- Ezgi, yavru kırlangıcı yuvasından çıkararak doğru yapmış mı? Niçin?
- Ezgi annesinin hangi sözlerinden sonra etkilenmiştir?

TARTIŞALIM

- Evcil ve yabani hayvanlara karşı nasıl davranmalıyız? Sınıfta tartışınız.

Tartışma sırasında aşağıdaki noktalara dikkat ediniz:

- Konuşurken başkalarının söylediklerini tekrarlamaktan kaçınınız.
- Konuşmalarınızda, ilgi çekici örneklere yer veriniz.
- Konuşmaları dikkatle dinleyiniz.
- Herkesin konuşma hakkı olduğunu unutmayınız.

AY GÖLÜNDEKİ TAVŞAN

Tavşanların huzur içinde yaşadıkları göl kenarına bir gün kocaman gövdeleriyle filler geldiler. Ağaçları devirmeye, otları ezmeye, etrafta huzursuzluk çıkartmaya başladılar. Bazen çalılar arasına saklanmış yavru tavşanları bile, farkına varmadan ezip geçiyorlardı. Yaşlı ve bilgili bir tavşan bu kötü gidişin önüne geçmek, kendi soyunu bu filler ordusundan kurtarmak istedi. Bir gece dağın üzerine çıkıp fillerin kralına seslendi:

- Ey fillerin kralı! Ben gökyüzünün padişahı Ay'ın elçisiyim. O Ay ki hem bu gölün hem de civarındaki şu arazilerin sahibidir. Sizin yaptıklarınızı görüyor ve çok sinirleniyor. Eğer en kısa zamanda bu memleketi terketmezlerse sonu fena olur diyor. İspatı için de yarın gece seni göl kıyısında bekliyor! diye bağırdı.

Fillerin kralı biraz korkmuştu ama yarın geceyi beklemeye karar verdi. "Hele padişah Ay ile bir görüşüp konuşayım" dedi.

Ertesi gece göl kenarına geldi. Ay'ın ondördüncü günüydü ve gökyüzünde gümüş bir tepsi gibi parıldayan Ay'ın aksi gölün durgun sularına vurmuştu. Tam bu sırada kral filin hortumu suya değmiş ve onu dalgalandırmıştı. Ay'ın sudaki aksi de hareket etmeye başlayınca kral fil korkuyla geri çekildi. "Her halde Ay çok kızgın, hepimizi öldürecek" diye düşündü ve geri dönüp diğer filleri yanına alarak o yöreden hızla uzaklaştı.

Yaşlı tavşan güçsüz ve zayıf bir yaratık olduğu halde akli ve zekasıyla kocaman filleri aldatmış, kuvvetliyim diye böbürleneni hile ile kandırmayı başarmıştı...

Mesnevi Masalı

SÖZLÜ ANLATIM

BİR MASAL ANLATALIM

Okuduğunuz masalı anlatınız. Önce masalın başlığını söyleyiniz. Olayları oluş sırasına göre anlatmaya çalışınız. Olayın geçtiği yeri belirtiniz. Olayda yer alan kişilerin arasından baş kahramanı seçiniz ve bazı özelliklerini kendi sözlerinizle anlatınız. Masalı anlatırken kısa ve düzgün cümleler kurunuz. Güzel ve anlamlı sözler kullanınız. Sözcükleri seçerek anlatınız.

NASRETTİN HOCA İLE SÜTÇÜ

Nasrettin Hoca'nın mahallesinde bir sütçü vardı. Sütçü, görünüşte sarıklı, cübbeli; güler yüzlü, tatlı sözlü bir adamdı. Fakat iç yüzü başka idi; çok hilekardı: sütüne su katar, öyle satardı; yoğurdu, kaymağı, peyniri de hep hileli idi.

Hoca onun bu halini bilirdi ama hiç beğenmezdi. Kendisine, sık sık, öğütler verir, yaptığı işin çok kötü olduğunu söylerdi. Sütçü bu sözleri şakaya alır, güler; bildiğinden şaşmazdı.

Yaz başlarında bir gece korkunç bir fırtına çıktı. Gök gürültüleri kasabayı sarstı. Birkaç yere yıldırım düştü. Saatlerde, bardaktan boşanırcasına, yağmur yağdı. Civar dağlardan seller indi; bağları, bostanları, bahçeleri sildi, süpürdü.

Ertesi gün hava açıldı. Fakat kasabanın aşağı tarafları da sokaklar hala su altında idi. Hoca etrafı görmek için evinden çıktı. Sütçünün dükkanı, yolunun üzerinde idi. Burda ne zaman geçse, dükkanın sahibi kapıya koşar, Hoca'yı karşılar,

onunla şakalaşırdı. Halbuki şimdi dükkan yarı kapalı idi. Nasrettin Hoca merak etti, içeriye baktı: Sütçü bir köşede postekisinin üstüne bağdaş kurulmuş, başını önüne eğmiş, düşünüp duruyordu.

Hoca seslendi:

- Hayrola, komşu! Pek derinlere dalmışsın.

Sütçü şaşkın şaşkın başını kaldırdı: yüzü sapsarı olmuş, gözleri kızarmış, göz kapakları şişmişti.

Bezgin bir sesle.

- Nasıl da olmayayım, Hoca? Mahvoldum, dedi.

Geceki sel, sütçünün bir sürü koyunu ile, üç sağmal ineğini alıp götürüvermiş.

- Vah, vah, komşucuğum! Geçmiş olsun. Canın sağ olsun. Hiç tasa etme; sende bu beceriklik varken, nasıl olsa gene kazanırsın. Hilekar adam, bu sözleri dinlerken, kendinden geçiyor gibi oldu. Hemen hemen ağlayacaktı, o kadar bitkindi.

Hoca hala söylüyordu:

- Ama, doğrusu, işin sonu buna varacağı da belliydi ya...

- Belli miydi? Neden belliydi?

- Öyle ya, a canım! O sürüleri hep süte kattığın sularla kazanmadın mı?

Şimdi de işte o kazandıklarını sel aldı, götürdü. Haydan gelen huya gider, sudan gelen sele gider. Bu sana bir ders olsun.

Nasrettin Hocadan Fıkralar

SÖZLÜK

- **Cübbe:** Hocaların giydiği, yakasız, bol ve uzun bir çeşit palto.
- **Hilekar:** Hile yapan, herkesi aldatan.
- **İç yüzü:** İnsanın dıştan görünmeyen tarafı, bir şeyi dıştan belli olmayan tarafı.
- **Kasaba:** Köyden büyük, şehirden küçük yerler.
- **Posteki:** Yapağısıyla birlikte tabakalaşmış koyun derisi.
- **Derinlere dalmak:** Dalgın dalgın düşünmek.
- **Bezgin:** İçine çökmüş, son derece üzülmüş.
- **Sağmal:** Sütlü, sütü sağılan inek.
- **Kendinden geçmek:** Uyuyacakmış gibi olmak, bayılır gibi olmak.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Bu hikayede Nasrettin Hoca'nın sütçüye söylediği son sözü nasıl buldunuz?
- Büyük bir felakete uğrayan her adama böyle söylemek doğru olur mu?
- Nasrettin Hoca'nın "Bu sana bir ders olsun." sözünden ne anlıyorsunuz?

ÖDEV

- Hoca'nın bu kadar çok sevilmesinin nedeni nedir?

Verilen soru hakkında araştırma yaparak, cevap bulmaya çalışınız. Daha sonra sınıfta, arkadaşlarınızla birlikte bulduğunuz cevaplar üzerine tartışınız.

ÖĞRENELİM

Nasrettin Hoca, dünyayı güldüren adam olarak tanınır.

Okunulan her yazıda bizi hem güldürüyor hem de düşündürüyor.

Nasrettin Hoca, hazır cevabı ile zekasını ortaya koyan bir kahkaha ağacıdır. Güldüğümüz şeyin ardında derin anlamlar ve insan karakterleri saklıdır.

DERSE HAZIRLIK

- 23 Nisan Çocuk Bayramı dolayısıyla dünya çocukları neden Türkiye Cumhuriyeti'nde bir araya geliyor? Araştırınız ve sınıfta tartışınız.

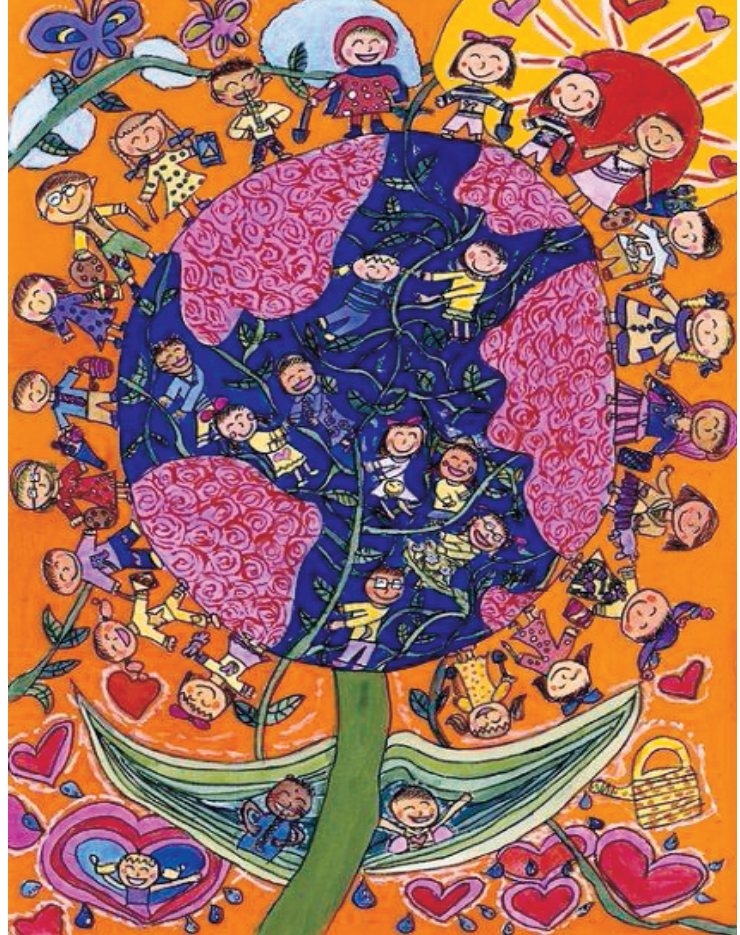
ÇOCUK BAYRAMI

Gelin çocuklar gelin!
Bayramımız var bugün.
23 Nisan için,
Kuralım şenlik, düğün...

El ele tutuşarak,
Şarkılar söyleyelim,
Ellerimizde bayrak,
Sokak sokak gezelim.

Bugün çocuk bayramı
Bizlere değer veren.
Kurulacak yarını
Bugündür müjdeleyen.

Çocuklarıyız, yarının
Büyük insanlarıyız,
Üstünde bu vatanın
Hür, mesut ve kaygısız
Daima yaşayacağız.

Ali PÜSKÜLLÜOĞLU

SÖZLÜK

- **Müjde:** Sevindirici haber.
- **Hür:** Özgür.
- **Mesut:** Mutlu, sevinçli.
- **Kaygısız:** Üzüntüsüz, endişesiz.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Şair bugünde çocukları nereye çağırıyor?
- 23 Nisan Çocuk Bayramı ile ilgili duygularınız nelerdir? Anlatınız.

ÖĞRENELİM

23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi kuruldu. Atatürk, bu tarihi, çocuklara bir bayram olsun diye armağan etti, böylece 23 Nisan Uluslararası Çocuk Şenliği doğdu.

ÖDEV

- Bugünün anlamını anlatacak, bir hikaye yazmaya çalışınız. Hikayenin başlığı "**23 Nisan ve Ben**" olsun. Hikayenizde 23 Nisan günü okulunuzda veya katıldığınız Çocuk Şenliğinde neler yaptığınızı, neler yaşadığınızı anlatınız.

YAZILI ANLATIM

BİR HİKAYE YAZALIM

Yukarıdaki başlığa göre olayı belirleyiniz. Olayın akışına göre anlatmaya başlayınız. Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirtiniz. Olayda yer alan kişilerin adlarını ve kişilerin bazı özelliklerini belirtiniz. Yazdığınız hikaye kısa olsun. Cümleler kısa, doğru ve birbirine bağlantılı olmasına dikkat ediniz.

B İ L M E C E

ÖĞRENELİM

Çocuklar için sözcüklerle üretilmiş bir oyun aracı olan **bilmece** onlara, düş ve düşünce gücüne seslenen kurmaca bir dünya sunar. Şiirsel bir anlatımla çocukları dille kurgulanmış bir zeka oyununa davet eder.

“Bir ağacı oymuşlar
İçine dünyayı koymuşlar”
Nedir?

TELEVİZYON

GAZETE

“O her gün yeniden doğar
Dünyaya haber yayar”
Nedir?

ÖDEV

Aşağıdaki bilmeceyi bulunuz.

- “Sesi var canı yok, Konuşur ağız yok” (_ _ _ _ _)
- “Uzun yoldan kuş gelir, Ne söylese hoş gelir” (_ _ _ _ _)
- “Askerden küçük, Paşadan büyük” (_ _ _ _ _)

DERSE HAZIRLIK

- Aç gözlü olmamak için ne yaparsınız?

AÇ GÖZLÜ KEDİ

Anne çaylak bir gün şahine bir hikayeye anlatır.

Bir zamanlar yoksul mu yoksul bir nine yaşardı.

Miskin bir kedisi vardı.

*Kendisi yemek için doğru dürüst bir şey bulamayan nine, kedisine artıkla-
rı veriyordu. Ciğer, et, ekmek, işkembe gibi yiyecekleri kedi rüyasında bile gö-
remezdi.*

Bazen bir fare yakalıyor, kendisini şanslı görüyordu.

*Günler böyle geçip giderken bizim miskin kedi iyice zayıflamış, çelimsiz-
leşmişti. Bir gün evin damına çıktı. Baktı, orada iri yapılı semiz mi semiz bir
kedi var. Doğrusu onu kendisinin yanında bir kaplan gibi gördü zayıf kedi,
hayıflandı. “Niçin ben böyle güçsüz, bakımsızım, sen böyle şişman, semiz-
sin?” diye...*

Semiz kedi:

*- Sen de her gün padişahın sarayında bulunursan türlü türlü yemekler
yersin, benim gibi olursun dedi.*

Güçsüz kedinin aklına yattı bu.

*Her gün miskin miskin oturuyordu. Yoksul ninenin evinde ne vardı ki? Ne
yiyecek ne içecek...*

Semiz kediye:

- Ne zaman gidersen haber ver birlikte gidelim, dedi.

Semiz kedi bunu kabul etti.

Güçsüz kedi, akşam olduğunda durumu nineye anlattı. Nine:

*- Vah vah, dedi. Çok üzüldüm. Hırs insana zarar verir, şimdi sen bunu
düşünemiyorsun.*

*Kedi, nineye gülüp geçti. Ertesi gün yiyeceği türlü yiyecekleri düşünüyör-
du.*

*Sabah oldu. Semiz kedi pencereden “Miyav miyav!” diye seslendi. Zayıf
kedi de çıktı, birlikte saraya gittiler. Fakat sarayda durum hiç de tekin değildi.
Padişah yüzlerce kedinin miyavlamasından bıkmış usanmıştı. Adamlarına
“Bundan sonra gelecek yabancı kedileri öldürün.” diye emir vermişti. Bunun
için özel olarak okçular hazırlanmıştı.*

Semiz kedi ile ninenin kedisi iştahla yemek artıklarına saldırdılar. Bunun üzerine okçular harekete geçti. Bizim zavallı kedi tam midesinden bir ok yedi.

Anne çaylak bu hikayeyi şahine anlattıktan sonra:

- Bu hikayeyi sana ders alasin diye anlattım. Sen de elindeki ile yetinmezsen sonun ninenin kedisi gibi olur.

şahin yavrusu anne çaylağın anlattığı hikayeyi ilgiyle dinledi. Çaylak kendisini çok seviyordu. şefkatliydi. Üzerine titriyordu. Hikayede anlatılanları kendisini sevdiği için örnek olarak vermişti.

Mutluluk sadece yiyip içmek değildir. Gerçek mutluluk erişilmesi güç şeyleri elde etmekle olur.

“Kelile ve Dimne“, Beydaba

SÖZLÜK

- **Çaylak:** Yırtıcılardan, uzun kanatlı, çengel gagalı bir kuş.
- **şahin:** Ormanlık ve çalılık yerlerde yaşayan yırtıcı bir kuş.
- **Miskin:** Çok uyuşuk, tembel olan.
- **Tekin:** Kendisinde doğa üstü bir gücü olan, uğursuz.
- **şefkatli:** Acıyarak ve koruyarak sevme.
- **Erişmek:** Amaca varmak, ulaşmak.

DÜşÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Miskin kedi hangi hayvana özendi?
- Miskin kedi yoksul ninenin yanından ayrılıp nereye gider?
- Anne çaylak, şahine neden hikayeyi anlatır?
- Hikayeye göre mutluluk nedir?
- Size göre mutluluk nedir?

TARTIşALIM

- Fabla değişik bir sonuç yazmaya çalışırsanız, fablı nasıl bitirirdiniz? Arkadaşlarınızla tartışınız.

ÖDEV

Değişik fabl örnekleri bulunuz. Okuduğunuz fabl'dan verilmek istenen dersi tahtaya yazınız ve onun hakkında sınıfta tartışınız.

DERSE HAZIRLIK

- Büyüklerimize karşı nasıl davranmalıyız?
- Yaptığınız yanlış davranışlar sonucunda davranışınız nasıl ve ne olmalıdır?

KIRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU

Tatiller içinde en çok sevdiğim yaz tatiliydi. Tatili geçirmek için Kozyatağı'na gittiğim zaman, kirazlar yetişmiş olurdu. Büyük bahçenin caddeye bakan yüzü, baştan başa kiraz ağaçlarının yemişleriyle donanırdı.

Kirazı çok severdim. Bu tatil günleri içinde serçe kuşları gibi yalnızca kirazla geçinirdim. Yüksek dalların uçlarında kalmış son kirazları bitirmeden ağaçtan inmezdim.

Bir akşam üstü, yine bir ağaç tepesinde kiraz yiyor, çekirdeklerini uzaklara savurarak eğleniyordum.

Bunlardan biri, yoldan geçen yaşlıca bir komşunun ta burnunun ucuna isabet etmesin mi?

Adamcağız neye uğradığını anlayamamıştı. Şaşkın şaşkın etrafına bakıyor, fakat başını yukarı kaldırmayı akıl edemiyordu.

Fakat son derece korkmuş ve utanmış olmama rağmen, kendimi tutamadım, gülmeye başladım. Adamcağız, büyükçe bir kızın güldüğünü görünce dayanamadı. Hiddetle kaşını gözünü oynatarak:

- Bravo hanım kızım! dedi. Hiç yakıştıramadım. Maşallah, hem de sizin gibi yetişmiş koskoca bir hanıma...

O dakikada yer yarılrsa yerin içine girecektim. Yüzüm kim bilir ne renklere girmişti? Hafifçe boynumu büktüm.

- Beni affediniz beyefendi, dedim. Böyle olmasını istemezdim. Büyük dikkatsizlik.

Bu yalvarmalarım, ihtiyarcığı sakinelştirecekti. Tahminimde aldanmamıştım. Komşu bey, benim bu hareketime ve sesimdeki titreşmeye dayanamadı, yumuşadı. Bana da bir şey söylemek gerektiğini hissederek:

- Sizin adınız ne, bakayım?
- Çalikuşu.
- Bu nasıl isim böyle?

- Beni okulda böyle çağırırlar da... Asıl ismim Feride... Yalnız şimdilik izin vererseniz, size birkaç kiraz ikram edebilir miyim?

Bir sincap çevikliğiyle dallara tırmanmaya başladım. İhtiyar komşu, ellerini yüzüne kapatarak:

- Aman, düşeceksin Feride hanım, diye bağıyordu.
- Merak etmeyin düşmeye o kadar alışığım ki...
- Aman kızım... Düşeceksiniz...
- Bitti efendim bitti. Yanlız onları size nasıl vereceğim? Buldum efendim, ona da çare buldum...

Önlüğümün cebinden mendilimi çıkardım, kirazları içine doldurarak bir çikın gibi bağladım:

- Mendili hiç merak etmeyin... Gayet temizdir... Şimdi onu yere düşmeden tutmanıza rica ederim...

İhtiyar yakalamıştı.

- Çok teşekkür ederim kızım, dedi... Yalnız ben şimdi mendilinizi nasıl geri vereceğim?

- Zıyanı yok... Size hediyem olsun!

Biraz evvel, birbirimizle kavga etmemize az bir şey kaldığı halde, şimdi ihtiyar komşu ile gölüşüyor, ayrılırken birbirimize el sallıyorduk.

Reşat Nuri GÜNTEKİN

SÖZLÜK

- **Hiddet:** Öfke, kızgınlık.
- **Çevik:** Kolaylıkla davranışta bulunmak.
- **Çikın:** Sarılarak düğümlemiş küçük bohça.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çalıkuşu'nu korkutup, utandıran olayı anlatınız.
- Yaptığını doğru buluyor musunuz?
- Yaşlı komşunun olay karşısındaki ilk tepkisi ne olmuştur?
- Çalıkuşu, kendisini yaşlı komşuya nasıl affettiriyor?
- Olaydan çıkardığınız sonucu kısaca açıklayınız.

HİKAYE OKUMA BALONU OLUŞTURALIM

Hikayeyi okurken hissettiklerim

.....
.....
.....

Hikayede beğendiğim bölüm

.....
.....
.....

Ana düşünceyi belirleme

.....
.....
.....

Ben ..... yerinde olsaydım

.....
.....
.....

Hikayeyi ben yazsaydım

.....
.....
.....

Hikayeyi ben tamamlasaydım

.....
.....
.....

OKUMA BALONU

DERSE HAZIRLIK

- Büyüklerinize ve arkadaşlarınıza iyilik yapmayı sever misiniz? Niçin?
- Yaptığınız bir iyiliği arkadaşlarınıza anlatınız.

ADSIZ ÇEŞME

Bir yaz günü iki kardeş,
Yürüyüşe çıkmışlardı.
Fırın yakmış gökte güneş,
Ateş gibi sıcak vardı.
Yürüdüler, çok gezdiler,
Susuzluktan pek bezdiler.

Zehir oldu bu hoş gezme.
Bereket ki bayılmadan,
Buldular bir eski çeşme,
Su akıyor olduğundan.
Can attılar yana yana,
Su içtiler kana kana.

Bulmuşlardı yeniden can.
İkisi de soruyordu:
“Bu çeşmeyi kimdir yapan?”
Yürekleri minnet dolu,
Yazılıydı bir tek isim.
O da silik, kim bilir kim?

İyilik bir su, bırak aksın,
Gönül denen bu çeşmeden.
Sen de böyle yapacaksın,
Hiç karşılık beklemeden.
Su yerine iyilik dol,
Yavrum, adsız bir çeşme ol.

Hasan Ali YÜCEL

SÖZLÜK

- **Bezmek:** Yaşama veya iş görme isteğini yitirmiş, bitkin.
- **Oluk:** Bir şeyin akmasına yarayan, üst yanı açık boru.
- **Minnet:** Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- İki kardeş ne yapıyorlar?
- Kırdan gezerken, susuzluklarını gidermek için ne buldular?
- Çeşmeyi yaptıran, su içenlerden karşılık bekliyor mu?
- Şair, iyilik yapmakla, çeşmeden akan su arasında nasıl bağ kuruyor?
- Yol üstünde bulunan bir çeşmenin, yolculara ne yararı olabilir?

TARTIŞALIM

- Şiir, bir olayı anlatıyor. Daha sonra bir öğüt veriyor.
- Bu iki bölüm ile ilgili sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.
- Bugüne kadar karşılık beklemeden iyilik yaptınız mı?
- Örnek verebilir misiniz?

Tartışma sırasında aşağıdaki noktalara dikkat ediniz:

- Konuşurken başkalarının söylediklerini tekrarlamaktan kaçınınız.
- Konuşmalarınızda, ilgi çekici örneklerle yer veriniz.

DERSE HAZIRLIK

- İlginizi çeken konular üzerinde araştırma yapar mısınız?
- Bilginize ulaşmak için ne tür araştırma yaparsınız?

MERAKLI SORULAR

Bir ilkbahar günüydü. Öğle tatilinde, okul bahçesinde oynuyorduk. Öğretmenimiz de, bir ağacın gölgesinde durmuş, bizi seyrediyordu. İki arkadaşımız bağıra bağıra tartışıyordu. Biri, “Hadi öğretmenimize soralım.” dedi. Koşarak öğretmenin yanına geldiler:

- Öğretmenim, hayvanlar konuşur mu?
- Hayır çocuklar, dedi öğretmenimiz. Yanlız insanlar konuşur. Ancak, hayvanlar da çeşitli sesler çıkararak birbirleriyle anlaşılır. Bir köpeğin yabancı görünce havlaması, yavrularını çağırırken çıkardığı sese benzemez.

Konu, başka çocukların da ilgisini çekmişti. Öğretmenin çevresine toplanmaya başladılar. Hayvanların çıkardıkları seslere örnekler verdiler. Derken, her birinin aklına başka başka meraklı sorular geldi.

- Öğretmenim, dedi biri, hastanın odasına çiçek koymak doğru mu?
- Kimileri konmaz derler yavrum, çünkü bitkiler geceleri karbon gazı çıkarır. Bu gaz ise insanlara zararlıdır. Ama, bir demet çiçekten çıkan karbon gazı, o kadar azdır ki, zarar vermez. Hastaların odalarına çiçek koyalım da onun güzelliğiyle oyalansınlar.

- Gündüzleri yıldızları neden göremiyoruz öğretmenim? diye bir soru daha geldi.

- Gündüzleri güneş ışığı var. Bu ışık, dünyanın çevresindeki hava tabakasını aydınlatıyor. Bu aydınlık da, yıldızlardan gelen ışığı görmemize engel oluyor. Yoksa yıldızlar gökte gündüz de parlak durur.

- Su, ateşi neden söndürür öğretmenim?
- Su, yanan şeyin önce alevini yok eder, sonra da ısını düşürür. Alevi yok olmuş, ısı düşmüş madde de artık yanmaz.

- Bir günde neler yememiz gerek öğretmenim? dedi bir başkası.

- O! Bu hepsinden önemli bir soru. Hele sizin gibi büyümekte olanlar, iyi öğrenmeli bu sorunun karşılığını. Ekmek, yumurta, süt, peynir, et, pişmiş ve yeşil

sebze, ayrıca meyva... Bunların herbiri, vücudumuza ayrı ayrı besinler verir. Bunların birinden gelen bir besini almazsak, beslenmemiz eksik kalır. Ayrıca meyvelerden, çiğ sebzelerden vitamin de almamız gerek.

Orada toplanan arkadaşlarımız “Öğretmenim! Öğretmenim!” diye atılıp soru sormak istiyorlardı. Ama ders zili çaldı.

Öğretmenimiz: “Başka zamana.” dedi.

Beşir GÖĞÜŞ

SÖZLÜK

- **Meraklı:** İlgi uyandıran.
- **Karbon gazı:** Hayvanların akciğerlerinden çıkan, bitkilerin geceleri yapraklarından çıkan gazda bulunan madde.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Çocuklar hangi soruları öğretmenlerine sordular?
- Öğretmenin vermiş oldukları cevapları özetleyiniz.
- Besin konusundaki soruyu öğretmen neden önemli buldu?
- Merak ettiğiniz konulara cevap bulmak için öğretmene mi sorarsınız, yoksa araştırma mı yaparsınız? Niçin?

ÖDEV

Aşağıda verilmiş bir kaç soru var. Her soruya cevap bulmak için araştırma yapınız. Bulduğunuz cevapları sınıfta anlatmaya çalışınız.

- Böcekler tavanda nasıl yürür?
- En yüksek dağ nerededir?
- En büyük ırmak hangisidir?
- Dünyada en yüksek bitki hangisidir?
- Süt neden ekşir?

DERSE HAZIRLIK

- Yağmurların insan yaşamı üzerindeki önemini araştırınız.
- Bu konu üzerinde proje çalışması yapınız.

PINAR İLE YAĞMUR DAMLASI

Küçük yağmur damlası, kendini onca zaman sırtında taşıyan buluta:

- Ben artık yer yüzüne iniyorum. Baksana toprak tüm özleмиyle beni bekliyor, hoşça kal, dedi. Kendini o masmavi boşluğa bırakıverdi. Ama o ne? Son anda çıkıveren şakacı rüzgar, kendini sabırsızlıkla bekleyen toprak yerine, onu minicik bir kızın serçe parmağına sürükleyivermişti.

Pınar birden irkiliverdi. Elinin üstüne böyle teklifsizce düşüveren bu damlacık, onu ürkütmüştü.

Küçük kız, "Yağmur başlayacak sanırım." diye düşündü. Başını gök yüzüne kaldırdı. Kocaman kara bulutlar bir anda, o engin maviliğı kaplayıvermişti.

Islanmamak için hemen eve koştu. Sonra da yukarı, odasına çıktı. Elinin üstündeki damlacık o anda aklına geldi. Tam kurulayacağı vakit, parmağının üstünde, incecik bir ses duydu.

- Lütfen beni silme küçük kız. Daha görevime başlamadım. Buraya yanlışlıkla düştüm. Şakacı bir rüzgar buna sebep oldu. Toprak ana, bana ne zamandır hasret. Baksana yer yer ne kadar kötü çatlamış.

- İstemezsen elbette silmem, dedi Pınar. Gerçekten şu minicik halinle o koskoca toprak için sen, bu kadar önemli misin?

- Elbette, yalnız ben değil, dedi damlacık. Ben tek başıma bir hiçim. Benim milyonlarca kardeşim var. Hepimiz birlik olduk mu, vız gelir. İstersek yer yüzünü doyuruncaya kadar sularız.

- Ömrünüz çok kısa olmalı, dedi Pınar. Toprak sizi emince, hemen ölüveriyorsunuz.

Minik damlacık bir kahkaha attı.

- Hayır küçük kız, biz ölümsüz varlıklarız. Dediğin gibi toprak ilkin bizi emer. Böylece daha da hareketlenip en küçük ottan, en ulu ağaca kadar can veririz. Isı, eğer biraz yükselmişse buharlaşıp bulut olur, gök yüzüne yükseliriz. Yer yüzüyle yine kucaklaşacağımız zamanı sabırsızlıkla orada bekleriz.

- Gerçekten hayat için böylesine gerekli misin?

- Gerekliyim tabi. Benim, barajlara dolup evinize elekriği getiren... Benim, buğdaya altın sarısı başak veren.

- Damlacık, seni şimdi daha çok sevdim, dedi Pınar. Bizi daha sık ziyaret et, olmaz mı?

- Bana kalsa hep sizinle olmak isterim. İnsanla, ağaçla, toprakla... Ama ne yazık ki sadece istemek yetmiyor. Sizlerin de yapması gereken bazı şeyler var. Biz ağaçları severiz. Yer yüzüne bizi çeken onlardır. Çoğunlukla onların bol olduğu yere bereketimizle yağarız. Üstelik daha bol yağarsak, yöreye bereket yerine felaket getiririz. O zaman da adımız sel olur.

Pınar sevgiyle:

- Sen ne kadar yararlı bir damlacıkmışsın. Her görüşümde sana el sallayacağım.

- Ben her zaman bir yağmur damlası değilim. Ara sıra şekil de değiştirebilirim. Bazen kırmızı bir gül yaprağında sevimli bir çiy tanesiyim. Bazen bembeyaz bir kar olurum. Tarladaki ekini kış boyu korurum. Bakarsın, masmavi gök yüzünde bulut olmuşum.

Küçük kız:

- Bağışla beni damlacık. Böylesine önemli işlerin varken, bir de ben senin zamanını aldım. Haydi bakalım şimdi bahçeye koş. Bak bütün kardeşlerin bir an önce göreve başlaman için cama vuruyorlar. Damlacık heyecanla:

- Hoşça kal. Belki de sevimli bir gülün yaprağında tekrar görüşmek üzere dedi. Sonra da kendisinden umulmayan bir çabuklukla, ona hasret toprağa atlayıverdi.

Şule Sencer HANKAPI

SÖZLÜK

- **İrkilmek:** Ürkerek geri çekilmek.
- **Bereketlenmek:** Çoğalmak, artmak.
- **Ulu:** Çok büyük.
- **Sabırsız:** Aceleci davranan.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Yağmur damlasının hikayesi nerede başlıyor?
- Pınar, yağmur damlası hakkında neleri bilmiyor?
- Yağmur damlasının sele dönüşmesinin sebepleri nelerdir?
- Pınar ve yağmur damlasının dostlukları hangi durumlarda devam edebilir?

ÖDEV

Yağmur damlalarının insan yaşamındaki önemini araştırınız. Bulduğunuz cevapları sınıfta anlatmaya çalışınız.

DERSE HAZIRLIK

- Alışveriş yapmayı sever misiniz? Neden?
- “Tutumlu” sözcüğünü araştırınız. Sözcükten ne anladığınızı açıklayın.
- Tutumlu olmak için neler yapmalıyız?

TUTUMSUZ İLE KIRLANGIÇ

Vaktiyle bir mirasyedi
Servetini çar çur etti.
Ne kaldıysa babasından,
Paradan, puldan, altından,
Har vurdu, harman savurdu.
Boş yere harcayıp durdu.
Kalmadı hiç meteliği,
Ne altını, ne incisi.

Sırtında bir palto vardı,
Yaz gelse onu satardı.
Fakat şimdi mevsim kıştı,
Kar dağ gibi yığılmıştı.
Bizim züğürt bekliyordu.
Bahar bir gelse, diyordu.

Bir kırlangıç gördü bir gün,
Sevincinden etti düğün.
- İşte, dedi, kış da bitti,
Doğru eskiciye gitti,
Paltosunu sattı hemen.

Ama eve dönüyorken,
Fırtına kasti kavurdu,
Karlari göğe savurdu.
Kırlangıç ölmüş gitmişti,
Çünkü o bir erkenciydi.
Bizim züğürt “Yandım!” dedi,
Dizini dövdü inledi.

Latif SARIYÜCE

SÖZLÜK

- **Mirasyedi:** Birine, ölen yakınından kalan, mal, para veya servete konan kimse.
- **Servet:** Varlık, zenginlik, mal mülk.
- **Metelik:** Hiç parası kalmamak.
- **Züğürt:** Parasız, yoksul.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Adam niçin kırlangıcı görünce sevindi?
- Kırlangıcın erkence olması neyi haber eder?
- Şiirin ana duygusu nedir?

TARTIŞALIM

- Şiir, bir olayı anlatıyor. Daha sonra bir ders veriyor.
- Bu iki bölüm ile ilgili sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.
- Yeterince tutumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- Tutumlu olma alışkanlığını kazanmanız için evde aileniz size nasıl örnek oluyor?
- Örnek verebilir misiniz?

ÖDEV

Tutumlu olmanın aile bütçesine faydaların ne olduğunu araştırınız. Bulduğunuz cevapları sınıfta anlatmaya çalışınız.

- Tutumluluk ile ilgili, **“Damlaya damlaya göl olur.”** ve **“Sakla samanı, gelir zamanı.”** atasözlerini destekleyen ve açıklayan örnekler vermeye çalışınız.

DERSE HAZIRLIK

- Haberleşme araçlarından hangilerini biliyorsunuz?
- Haberleşme için hangi haberleşme araçlarını kullanıyorsunuz?
- Elektronik posta nedir? Bu konuda neler biliyorsunuz?

ELEKTRONİK POSTA

Günümüzde, dünyanın değişik yerlerinde yaşayan insanlar, birbirleriyle elektronik posta (e-posta) denilen bir yöntem aracılığıyla haberleşiyorlar.

Hızlı ve ucuz bir haberleşme yöntemi olan e-posta, İnternet kullanıcıları tarafından telefonla ya da mektupla haberleşmeye göre daha çok tercih ediliyor. Bunun nedeni, şehirler arası ya da uluslararası görüşmeler açısından, telefonun oldukça pahalıya mal olması, mektupla haberleşmenin de uzun sürede gerçekleşmesidir.

Gönderdiğimiz mektubun bir başka kente ulaşması günlerce, kimi zaman haftalarca sürebiliyor. Oysa e-postayla gönderilen bir mesaj, ne kadar uzak olursa olsun gideceği adrese yalnızca birkaç saniyede ulaşıyor. Böylece birbirinden yüzlerce, hatta binlerce kilometre uzaktaki insanlar, yalnızca birkaç saniye içinde birbirlerinden haber alabiliyorlar. Bundan başka, e-posta son derece ucuz bir haberleşme yöntemidir. E-postanın bir başka yararıysa yalnızca kısa mesajları de-

ğil, fotoğrafları, resimleri, belgeleri ve şarkıları bile başka adreslere gönderebilmemizdir.

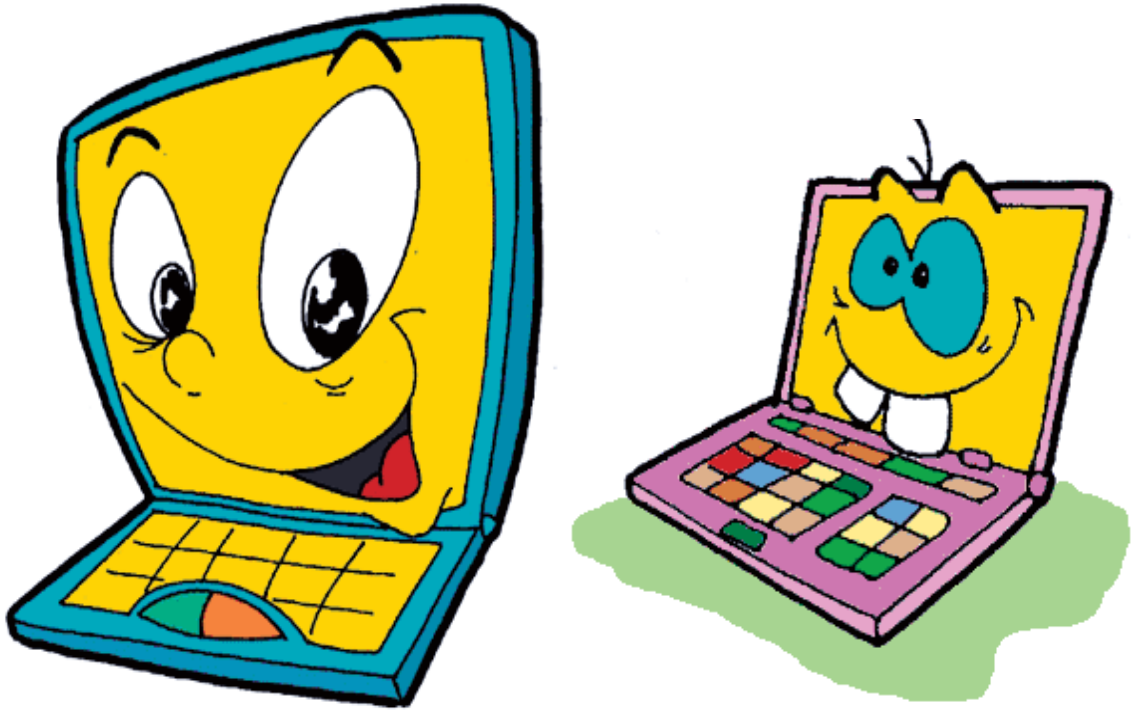
Peki, e-postayla gönderilen bir mesaj nasıl oluyor da bu kadar kısa sürede gideceği adrese ulaşıyor? Bunu hiç merak ettiniz mi? İnsana inanılmaz gelen bu haberleşme yöntemi, milyonlarca bilgisayarın birbirine telefon hatlarıyla bağlı olduğu İnternet sayesinde kullanılabilir. Kısaca, e-postayla bir mesaj göndermek istiyorsak öncelikle bilgisayarımızın İnternet'e bağlı olması gerekiyor.

İnternet'e bağlanabilen herkes, ister bir servis sağlayıcıdan, ister tarama adreslerinden bir e-posta adresi edinebilir. Bir arkadaşımıza e-postayla bir mesaj göndermek istiyorsak, onun da e-posta adresini bilmemiz gerekir.

Mesaj gönderme işlemi yalnızca birkaç saniye sürüyor. Bu durum, dünyanın değişik yerlerinde yaşayan insanlarla günün her saatinde, çok kısa sürelerde haberleşmemize imkan sağlıyor.

E-postanın, hızlı ve ucuz bir haberleşme yöntemi olmasının dışında, bir başka yararı daha var. Mesajları yalnızca evimizdeki bilgisayardan değil, herhangi bir bilgisayardan okuyabiliriz. Nerede olursak olalım, e-posta kutumuza bakabiliriz.

Ayşegül Y. GÜNENÇ

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Bir arkadaşınıza e-postayla mesaj göndermek için nelere ihtiyacınız vardır?
- Elektronik postanın yararları nelerdir?
- Elektronik postanın kötü yönleri var mıdır?
- Okuduğunuz metne, siz bir başlık koysaydınız ne olmasını isterdiniz?

TARTIŞALIM

- Elektronik posta kullanımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Sizin e-posta adresiniz var mı?
- E-posta adresini ne amaçla kullanıyorsunuz?
- Bu konularla ilgili sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

ÖDEV

- Geleceğin haberleşme araçları konusunda yazı yazmaya çalışınız.
- Geleceğin haberleşme araçlarını tanıtan afişler hazırlayınız.

DERSE HAZIRLIK

- Öğretmeninizin vermiş olduğu emeğe karşılık, verebileceğiniz en büyük ödül nedir?
- Öğretmeninize karşı sevgi ve saygıyı nasıl ifade edersiniz?

OKULLAR KAPILARINI KAPARKEN

Bugün on haziran, okul yılının son günü. Sabırsızlıkla beklenen mutlu bir gün. Bu sabah pencereden odanıza erken giren güneş kulağınıza ne fısıldadı bilemiyorum. Her halde güzel şeyler söyledi ki, böylesine çok neşelisiniz. Tabii bir bayram havası var, kalbiniz de başka türlü çarpıyor, heyecan, sevinç, elle tutulmuş bir mutluluk sanki.

Okula giden yollar da bir başka bugün. Çocuk gülüşleri, çocuk sesleri yükseliyor her taraftan. Sınıfın en çalışkan kızı Begüm, yeni entarisini giymiş. A a a! Selen'in saçları başka. Bak, bak. Erol babasının bilek saatini takmış koluna. Sanki bir gecede bütün sınıf boy atmış, hepsi biraz büyümüş gibi geliyor bana. Okul bahçesinde son zil çalarken sevinç ile hüzün karışımı bir duygu kaplıyor içinizi. Dört yıl sizleri okutan öğretmenlerinizden ayrılmak kolay değil. Bu sabah her çocuk kuzu gibi sıraya giriyor. Öğretmeniniz, bugün son defa çıkıp sizleri içeri alacak. Bugün son öğütlerini verecek. Son defa sevimli sesiyle kalbinizi okşayacaktır.

Bundan kırk yıl önce, tam bugünkü günde, ben de dördüncü sınıfı bitirdim. Koca kırk yıl nasıl geçti, bunu hiç bilemiyorum. Ama anılarım canlı, bir film gibi her şey gözlerimin önünde. O sabah, öğretmenime vereceğim çiçekleri anem bana uzatırken anımdan öptü. Ben büyük üzüntüyle okul yolunu tuttum. Çok sevdiğim arkadaşlarımla son defa bir araya geldiğim için duyduğum hüzün içimden bir daha çıkmadı. Çünkü bir daha öylesine toplanamadık.

O gün okulda zil çaldı. Bizim için son zil demekti. Sıra olduk. Öğretmenler karşımıza çıktı. Bizim öğretmen yanımıza geldi. Ben ön sıradaydım. Saçlarımı okşadı.

Bu kadar yıldan sonra, bu sabah yine o elin sıcaklığını yeniden hissettim. Bunun için de öğretmenimi görmek istedi canım. Gideyim dedim. Kaç yıldır adamcağız yatak hastası. Küçük bir odanın pencereye yakın bir köşesinde, beyaz bir yatak. Arkasında üst üste iki yastık. Ak saçlı öğretmenim şimdi yaşlı bir dede. Beni kapıda görünce nasıl da şaşırıldı. İlerleyip yanına geldim. Beni kucaklamak isteyen elini öptüm. Kırk yıl önce beni okşayan o el hala sıcaktı. Solgun

yüzüne baktım. Yanaklarından iki gözyaşı damlası yuvarlandı. Silmek istedim o yaşları. Bırakmadı. Yastık altından çıkardığı bir temiz mendile sakladı onları.

Evet, benim cici yavrularım, kırk yıl sonra sizler de benim yaşımda olacaksınız. Kırk yıl sonra sizin de kulaklarınızda yeniden çınlayacak öğretmeninizin o tatlı sesi. Göreceksiniz. Hayalinizden gitmeyecek onun güler yüzü. Çocukluğunuzda ışık tutmuş nasihatlarını unutmayacaksınız. Çocuk dünyanızda onun yeri ayrıdır. Bunun için, bugün ondan ayrılırken, ona ne diyeceğinizi ben değil, kendi kalbiniz söylesin. Sakın silmeyin gözyaşlarınızı, bugün ağlamak ayıp değil. Kırk yıl sonra da ayıp olmayacaktır.

Recep BUGARİÇ

SÖZLÜK

- **Nasihat:** Öğüt.

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Hikayede verilmeye çalışılan bir ana düşünce var mıdır? Varsa nedir?
- Yazar bu hikayeyi neden yazmış olabilir?
- Beş yılın ardından son zilin çalması ve öğretmeninizle ayrılmanızın sürekli olması sizde neyi ifade etmektedir.
- Sınıf öğretmeniniz ile son gününüzde hangi duygular içinde olacaksınız?
- Öğretmeniniz hakkında son cümleleri söylemenizi sizden istersek hangi cümleleri söylediniz.

YAZILI ANLATIM

BİR YAZI YAZALIM

Öğretmeninize karşı sevgi ve saygınızı gösterebilmeniz için şiir veya düz yazı yazmaya çalışınız.

Öğretmeniniz hakkında en güzel cümlelerinizi kağıda yazın, daha sonra sınıfınızda “**Öğretmenim**” köşesini hazırlayın ve yazılarınızı yapıştırınız.

DERSE HAZIRLIK

- Öğretmeninizle ilgili bir anınızı defterinize yazınız.
- Öğretmeninizle ayrılmadan önce son dersin önemini açıklayınız.
- Sevgili öğretmenler bu şiiri, öğrencilere sizin okumanızı istiyoruz.

SON DERS

Eğmeyin başınızı öyle,
Size başınızı eğmeyi öğretmedim.
Silin gözünüzdeki yaşı,
Size ağlamayı öğretmedim.

Sevgi,
Umut,
Güven sundum size,
Başınızı dik tutasınız diye.

Silin gözünüzdeki yaşı,
Anılar karışmasın gözyaşına.
Bir şiirde,
Bir şarkıda anın beni.

Haydi bana bakın,
Ağlamayın, ağlamayın sakın
Size ağlamayı öğretmedim.
Çam sakızı, çoban armağanı
Sevgi, umut
Güven sundum size,
Başınızı dik tutasınız diye.

Haydi bir kez daha bana bakın,
Beni dinleyin,
Yaşam boyu ayrılık nedir bilmeyin.
Dalından koparılan çiçek,

Kurumaya ilk adımıını atmış demektir.
Kurumaya başladım bilesiniz,
Gözyaşınızı silesiniz,
Unutmayın ki siz benimlesiniz.

Bir yelken ki denize açılmış,
Bir tohum ki tarlaya saçılmış,
Bir kalp ki size açılmış,
Bilesiniz..

Öyle bir yeriniz var ki bende,
Sanki bir "ben" siniz tende,
Bir kuş ki dalında ötende,
Bir ocak ki bacasından sevgi tütende,
Siz benimlesiniz.

Bir şiirde, bir şarkıda anın beni.
Silin gözünüzdeki yaşı,
Size ağlamayı öğretmedim.
Çam sakızı, çoban armağanı,
Sevgi,
Umut,
Güven sundum size,
Başınızı dik tutasınız diye.

Son bir ders işliyorum sizinle,
Söylediklerimi unutmayasınız diye,
Başınızı dik tutasınız diye...

Rıza ASLAN

DÜŞÜNELİM - CEVAPLAYALIM

- Okuduğunuz şiirin ana duygusu nedir?

Dilimizi Öğrenelim

DİLİMİZİ ÖĞRENELİM

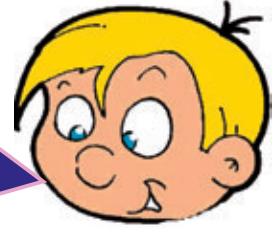
Belli bir toplumda yaşayan insanlar, duygularını, düşüncelerini, isteklerini ulaştırmak zorundadırlar. İnsanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli unsurlardan biri de dildir. **Dil**, toplumun ortak hayatında son derece önemlidir.

ÖĞRENELİM

Dil, insanların duygularını, düşüncelerini, isteklerini birbirlerine konuşarak veya yazarak anlatmasına yarayan işaretlerin bütünüdür.

Bir dilin **konuşma** ve **yazı dili** olmak üzere iki yönü vardır. Yazı dili eserlerde, kitaplarda, yazışmalarda kullanılan ve kültürü devam ettiren medeniyet dilidir. Ona edebî dil veya ortak dil de denir. **Yazı dili**, insanların duygu, düşünce ve isteklerini belli işaret ve şekillerle anlatılmasıdır. Konuşma dili ise günlük hayatta kullanılan canlı bir dildir. İnsanların duygu, düşünce ve dileklerini anlamlı seslerle söyleyerek anlatılmasına **konuşma dili** denir.

Yeryüzünde, çeşitli yönlerden aynı özelliklere sahip yüzlerce millet vardır. Bu milletlerin konuşma ve yazı dilleri de birbirinden ayrıdır. Herhangi bir milletin kullandığı ortak dile, o milletin **ana dili** denir.

Ayrıca her dilin kendi kuralları vardır. Bu kuralların tümü tarihi gelişim sonucu ortaya çıkmıştır. **Dil bilgisi**, bir dilin kökenini, yapısını ve gelişimini kendi konuları içinde çeşitli yönlerden inceler.

C Ü M L E

Metinde yer alan bazı cümleleri inceleyelim:

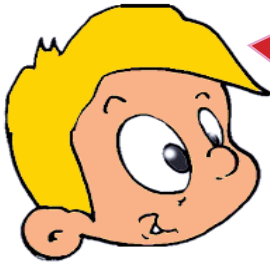
Okula giden yollar da bir başka bugün. Çocuk gülüşleri, çocuk sesleri yükseliyor her taraftan. Sınıfın en çalışkan kızı Begüm, yeni entarisini giymiş. A a a a! Selen'in saçı başka. Bak, bak. Erol babasının bilek saatini takmış koluna. Sanki bir gecede bütün sınıf boy atmış, hepsi biraz büyümüş gibi geliyor bana. Okul bahçesinde son zil çalarken sevinç ile hüzün karışımı bir duygu kaplıyor içinizi. Dört yıl sizleri okutan öğretmenlerinizden ayrılmak kolay değil. Bu sabah her çocuk kuzu gibi sıraya giriyor. Öğretmeniniz, bu gün son defa çıkıp sizleri içeri alacak. Bu gün son öğütlerini verecek. Son defa sevimli sesiyle kalbinizi okşayacaktır.

Yukarıdaki metinde duygu ve düşünceler anlamlı söz dizileriyle anlatıldı. Sözcükler, anlamlı şekilde bir araya gelerek cümleleri oluşturdu.

ÖĞRENELİM

Duygu ve düşüncelerimizi tam olarak anlatan sözcükler dizisine **cümle (tümce)** denir.

Öğrenciler kitap okumayı çok sever.
Ödevlerimi bitirince çantamı hazırlarım.

Unutma!

Bazen tek bir sözcükle bile isteğimizi dile getiririz. Böyle durumlarda, kullandığımız bu tek sözcük, cümle olur. Yani tek sözcükten oluşan cümleler de vardır.

- Zeynep eve gel.
- Geliyorum.

örnek

ÖRNEK:

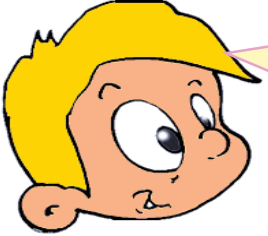
- Dün sinemaya gittiniz mi?
- Gitmedik.

Yukarıdaki altı çizili sözcükler birer cümledir.

Bir cümledeki sözcük sayısı, anlatacaklarımızın uzun ya da kısa oluşuna göre değişir.

En güzel cümle, amacımızı en iyi biçimde anlatan, içinde gereksiz sözcük bulunmayan cümledir.

Cümlelerde ilk sözcüğün baş harfi büyük yazılır. Cümlelerin anlamlarına göre sonlarına mutlaka noktalama işaretleri gelir.

CÜMLENİN ÖĞELERİ

Cümlenin öğeleri iki grupta incelenir:

TEMEL ÖĞELER

YÜKLEM

ÖZNE

YARDIMCI ÖĞELER

NESNE

TÜMLEÇ

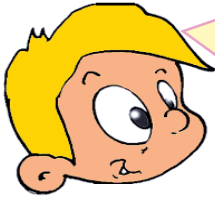
YÜKLEM

Cümlede yargıyı bildiren çekimli sözcüktür.
Yüklem olmazsa cümle olmaz.

Defterini güzelce **kaplamış**.
Ben bir **öğrenciyim**.

ÖZNE

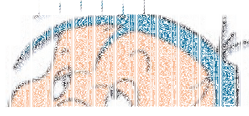

Yüklemin bildirdiği eylemi yapan varlıktır. Eylem cümlelerinde eylemi yapan, ad cümlelerinde yüklemin bildirdiği durumda olandır.

Yükleme sorulan "**kim? ne?**" sorularının cevabı özneyi verir.

Çocuklar bahçeye çıktı. (*Çıkanlar kim? Çocuklar*)
Okul açıldı. (*Açılan ne? Okul*)

Bir de yazıldığı halde yüklem çekiminde belli olan özneler vardır. Buna **“gizli özne”** denir.

Arkadaşlarımla oyun oynadım. (Oynayan kim? **Ben**)
Gösteriye gitmemişler. (Gitmeyenler kim? **Onlar**)
İşi çabuk bitirmeliyiz. (Kim bitirmeli? **Biz**)

ÖZNE YÜKLEM UYUMU

İnsanlar için:

Özne tekil ise yüklem tekildir.

*Ben burada oturuyorum.
Ayşe, sınıfta konuşmadı.*

Özne çoğulsa yüklem tekil veya çoğul olabilir.

*Öğrenciler bahçerdeki çöpleri topluyorlar.
Misafirler biraz önce gitti.*

İnsan dışındaki bütün varlıklar için:

Özne çoğul da olsa yüklem daima tekildir.

*Yıllar, su gibi akıp geçti.
Kulakları duymuyor.*

NESNE

Öznenin yaptığı iş ya da hareketten etkilenen sözcük veya sözcük grubuna **nesne** denir.

İki çeşit nesne vardır.

ÖĞRENELİM

Belirtili Nesne: Yüklem bildirdiği eylemden etkilenen varlık belirtili nesnedir. Cümlelerdeki bu tür nesnelere adın **-i** halinde bulunurlar.

Yükleme sorulan **"kim? ne?"** sorularının cevabı nesneyi verir.

örnek

ÖRNEK:

Ahmet **kalem**ini kaybetti. (Neyi kaybetti? Kalem)

Ablam **odanın cam**larını sildi. (Neyi sildi? Odanın camlarını)

Gözlerim her yerde **onu** aradı. (Kimi aradı? Onu)

Bizi yemeğe çağırdılar. (Kimi? Bizi)

ÖĞRENELİM

Belirtisiz Nesne: Öznenin yaptığı eylemden etkilenen varlık, herhangi bir belirsiz varlıktır. Bu tür nesnelere yalnızca durumda bulunurlar.

Yükleme sorulan **"ne?"** sorularının cevabıdır.

örnek

ÖRNEK:

Anneme **çiçek** aldım. (Ne aldım? Çiçek aldım)

Bahçede **tavşan** gördük. (Ne gördük? Tavşan)

TÜMLEÇ

Cümlede yüklem anlamını yer, zaman, durum gibi çeşitli yönlerden tamamlayan sözcüklere **tümleç** denir.

Üç çeşit tümleç vardır.

ÖĞRENELİM

Dolaylı Tümleç:

Yüklem anlamını yer-yön bakımından tamamlayan ögedir. Mutlaka ismin; **- e , - de , - den** hal eklerinden birini alır.

örnek

ÖRNEK:

Çocuk **ağaca** çıktı. (Nereye çıktı? Ağaca)

Çekmecedan elbiselerini aldı. (Nerden aldı? Çekmecedan)

Kardeşine kalem aldı. (Kime aldı? Kardeşine)

Bu gece **arkadaşında** kalacak. (Kimde kalacak? Arkadaşında)

Ablasından mektup aldı.(Kimden aldı? Ablasından)

ÖĞRENELİM

Zarf Tümleci:

Yüklem anlamını yer-yön, zaman, durum, vasıta, sebep, şart ve miktar bakımından tamamlayan ögedir.

örnek

ÖRNEK:

Bu yazıyı **dün akşam** yazdım. (Ne zaman yazdım ? Dün akşam)

Kitap okumayı **çok** severim (Ne kadar severim? Çok)

Ankara'ya **trenle** gittik. (Ne ile gittik? Trenle)

Kardeşimle oyun oynadım. (Kiminle oynadım? Kardeşimle)

Araba **hızla** önümüzden geçti. (Nasıl geçti? Hızla)

Ağır ağır yürüyor. (Nasıl yürüyor? Ağır ağır)

ÖĞRENELİM

Edat Tümleci:

Cümlede “**dolayı, gibi, kadar, için, ötürü, diye, ile...**” gibi edatlarla birleşerek yüklemi tamamlayan söz gruplarına **edat tümleci** denir. Cümlede edat tümlecini bulmak için, özne ve yükleme (**Nasıl? Niçin? Ne ile? Kim ile?**) soruları sorulur.

örnek

ÖRNEK:

Seni görmek için buraya geldim.

(Görmek için-edat)

Çok çalıştığından dolayı başarılı oldu.

(Nasıl başarılı oldu? Çok çalıştığından dolayı)

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

ÖĞE DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER

ÖĞRENELİM

Düz (Kurallı) Cümle:

Yüklemi sonda olan cümlelerdir.

Güneş çoktan **doğmuş**.

Bugün çok yemek **yedim**.

ÖĞRENELİM

Devrik Cümle:

Yüklemi sonda olmayan, başta ya da ortada olan cümlelerdir.

Eda evde **çalışıyor** derslerine.

Bugün **bitirmeliyim** bu kitabı.

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

ÖĞRENELİM

Basit Cümle:

Cümlelerin içinde bir tek eylem ya da yargı bulunur. Cümlenin yüklemi bir eylem veya ek eylemden oluşur.

Bir eylemden oluşan basit cümle:

Yağmur sabaha kadar **yağdı**.

Bir ek eylem almış basit cümle:

O, iyi bir **sporcuymuş**.

ÖĞRENELİM

Birleşik Cümle:

Cümlelerin içinde bir eylem ya da bir eylemden başka, bir ya da birden çok eylemsi bulunur. Bu tür cümleler birden çok eylemi veya yargıyı bildirirler.

İçinde eylemsi olan cümleler, yan cümle ve temel cümlelerden oluşur.

Cümle içinde geçen her eylemsi yan cümleyi oluşturur.

Sokaktan kimseye **bakmadan**, ağır ağır **yürüyerek** geçti.
yan cümle **yan cümle** **temel cümle**

Bahar **gelince** ağaçlar çiçek açar.
yan cümle **temel cümle**

HARFLERİN SÖYLENİŞ ÖZELLİKLERİ

ÖĞRENELİM

Dilimizde harfler iki grupta incelenir:

- **Ünlü (sesli) harfler**
- **Ünsüz (sessiz) harfler**

Ü N L Ü L E R

ÖĞRENELİM

Ağzımızdan hiçbir engele uğramadan çıkan seslere, **ünlüler (sesli harfler)** denir. Ünlüler tek başına hece olurlar. Ünlü harfler **sekiz** tanedir.

Bunlar: **A, I, O, U, E, İ, Ö, Ü** harfleridir.

Ünlüler söylenirken dilin, dudakların ve çenenin aldığı biçime göre farklı özellikler gösterir.

1. Dilin aldığı duruma göre:

a. Kalın ünlüler: a, ı, o, u

b. İnce ünlüler: e, i, ö, ü

a. Kalın ünlüler: Dilimizi arkaya doğru çekerek oluşturduğumuz **a, ı, o, u** sesleri ses yolunda engele uğramadan çıkar.

b. İnce ünlüler: Dilimizi öne doğru uzatarak çıkardığımız **e, i, ö, ü** sesleri ses yolunda engele uğramadan çıkar.

2. Dudakların durumuna göre:

a. **Düz ünlüler:** a, e, ı, i

b. **Yuvarlak ünlüler:** o, ö, u, ü

a. **Düz ünlüler:** Dudaklarımız düz dururken çıkardığımız a, e, ı, i sesleri **düz ünlülerdir**.

b. **Yuvarlak ünlüler:** Dudaklarımız yuvarlaklaşıp öne doğru uzatarak söylediğimiz o, ö, u, ü ünlüleri **yuvarlak ünlülerdir**.

3. Alt çenenin durumuna göre:

a. **Geniş ünlüler:** a, e, o, ö

b. **Dar ünlüler:** ı, i, u, ü

a. **Geniş ünlüler:** Alt çenemizi aşağı indirip, ses yolunu genişleterek çıkardığımız a, e, o, ö ünlüleri **geniş ünlülerdir**.

b. **Dar ünlüler:** Alt çenemizi aşağıya indirmeden ses yolumuz dar iken çıkardığımız ı, i, u, ü ünlüleri **dar ünlülerdir**.

Ünlülerle ilgili şu tabloyu inceleyiniz. Dilinizin, dudığınızın ve çenenizin aldığı şekilleri gözleyiniz.

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

Ü N S Ü Z L E R

ÖĞRENELİM

Ağızdan çıkışta engele uğradıklarından ancak, ünlü (sesli) harf yardımıyla söylenebilen harflere **ünsüz (sessiz) harf** denir. Ünsüz harfler **yirmi bir** tanedir.

Bunlar: **B, C, Ç, D, F, G, Ğ, H, J, K, L, M, N, P, R, S, Ş, T, V, Y, Z** harfleridir.

Ünsüz harfler kendi başlarına hece olamazlar. Ancak, ünlü harflerle hece oluşturabilirler.

c, d, p, s, gibi harfler kendi başına hece olamamaktadırlar. Ancak, **ca, de, pi, se**, gibi ünlü harflerle hece olabilmektedirler.

Türkçede ünsüz harfler, söylenişlerine göre kendi aralarında gruplara ayrılır:

Çıkış yerlerine göre ünsüzler:

Dudak ünsüzleri	b, f, m, p, v
Diş ünsüzleri	c, ç, d, j, l, n, r, s, ş, t, z
Damak ünsüzleri	g, ğ, k, y
Gırtlak ünsüzü	h

Sürekliliklerine göre ünsüzler:

Sürekli ünsüzler	f, ğ, h, j, l, m, n, r, s, ş, v, y, z
Süreksiz ünsüzler	b, c, ç, d, g, k, p, t

Ses titremelerine göre ünsüzler:

Yumuşak ünsüzler	b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z
Sert ünsüzler	ç, f, h, k, p, s, ş, t

SERT ÜNSÜZ HARFLERDE (*p, ç, t, k*) YUMUŞAMA KURALI

ÖĞRENELİM

Sözcük sonlarına gelen (*p, ç, t, k*) ünsüzleri, kendilerinden sonra gelen (*a, e, ı, i, o, ö, u, ü*) ünlüleriyle başlayan bir ekle karşılaşınca (*p* harfi *b*), (*ç* harfi *c*), (*t* harfi *d*), (*k* harfi ise *g* ya da *ğ*) olur.

Bu olaya *sert ünsüzlerin yumuşaması* denir.

örnek

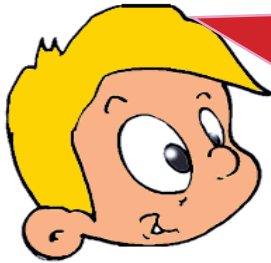
ÖRNEK:

(*p*) ... (*b*) : kitap kita-*b*-in

(*ç*) ... (*c*) : kazanç kazan-*c*-in

(*t*) ... (*d*) : yurt yur-*d*-un

(*k*) ... (*g* ya da *ğ*): durak dura-*ğ*-in

Unutma!

Özel adlardaki yumuşama yazıda gösterilmez.

Üsküp Üsküp'ü

HECE

ÖĞRENELİM

Ağzımızın tek bir hareketiyle ve bir çırpıda çıkan ses ya da ses topluluğuna **hece** diyoruz.

“Yaz tatilinde okulumu çok özledim” cümlesinde ağzımızın kaç defa hareket ettiğini görelim:

Yaz – ta – ti – lin - de - o – ku – lu - mu - çok – öz – le – dim
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Hecelere baktığımızda tek ünlüden oluşan sesler bulunduğu gibi, iki sestenden ya da üç sestenden oluşanları görebiliyoruz.

Öyleyse Türkçe'de bulunan hece çeşitlerini görelim:

Türkçe'de heceler altı biçimde oluşur:

1. Tek sesliden oluşan heceler: e, a, ö, u...
2. Bir ünlü bir ünsüzden oluşan heceler: ak, al, ok, el...
3. Bir ünsüz bir ünlüden oluşan heceler: bu, şu, ye...
4. Bir ünsüz bir ünlü bir ünsüzden oluşan heceler: var, her, sel, yaz...
5. Bir ünlü iki ünsüzden oluşan heceler: alt, üst, ilk, ırk...
6. Bir ünsüz bir ünlü iki ünsüzden oluşan heceler: Türk, kürk, dört, yurt...

Unutma! *Hecelerin birleşmesiyle sözcükler meydana gelir.*

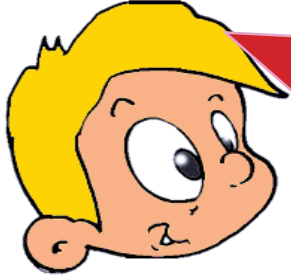

SÖZCÜK (KELİME)

Çook, çok eskiden, pire berber, deve tellal iken, yeryüzüyle gökyüzü daha birbirinden yeni ayrılmış iken ya da okyanuslar köşelerine çekilip, kıtalara yer açmış iken, dünyanın bir ucunda ki yüce dağlar toplanıp bir araya gelmişler. Yüce dağlar günün birinde, “yeter bunca zamandır durduğumuz, hadi yürüyelim” deyip, yürüyüşe geçmişler... Yürümüşler, yürümüşler ve yürümüşler...

ÖĞRENELİM

Size hatırlatmak istediğimiz çok önemli bir şey var: Kendi başına anlamı olan ve cümle kurmaya yarayan ses veya ses topluluğuna **sözcük (kelime)** denir.

Unutma!

İnsanlar, isteklerini, duygu ve düşüncelerini birbirlerine anlatmak istediklerinde sözcüklerden yararlanırlar.

SÖZCÜKLER

**Tek Başına Anlamı Olan
Sözcükler**

deniz ırmak gül
sevgi umut dağ

**Cümlede Anlam Kazanan
Sözcükler**

ile ya da ise
ama ve ki

ÖĞRENELİM

İle, ya da, ve, kadar, gibi, tek başına anlamı olmayan sözcükler, cümlede anlam tamamlaması yapar.

Sözcükleri iki bakımdan inceleriz

Yapılarına Göre Sözcükler ve Anlamlarına Göre Sözcükler

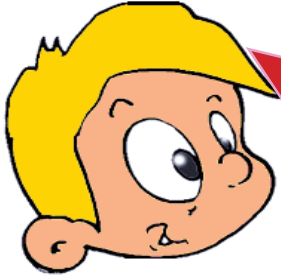
Yapılarına Göre Sözcükler

Türkçe eklemeli bir dildir. Sözcükler kök ve eklerden meydana gelir. Bu yüzden yapılarına göre sözcükleri öğrenebilmemiz için kök ve eklerin neler olduğunu iyi öğrenmemiz gerekir.

KÖK

ÖĞRENELİM

Bir sözcüğün parçalanmayan, anlamlı en küçük bölümüdür.

Unutma!

Sözcükler her zaman kök halinde bulunmaz, sözcüğün kökü ile ek almış hali arasında bir anlam ilişkisi bulunur.

ÖĞRENELİM

Dilimizde kök halindeki sözcükler şu şekildedir:

- Bir heceli kök sözcükler: Türk, dört, koş, gel.
- İki heceli kök sözcükler: Aslan, anne, böcek, köpek.
- Üç heceli kök sözcükler: Sinema, kanguru, baklava, karınca.

“Baklava” sözcüğünü inceleyelim.

Sözcüğün anlamlı en küçük parçasını “Bak” olduğunu düşünebilirsiniz. Bak bir yere bakmak anlamında kullanılan bir eylemdir. Baklava ise bir tatlı adıdır. “Bak” ile “baklava” arasında hiçbir anlam ilişkisi yoktur. Bu nedenle “baklava” sözcüğü daha küçük parçalara ayrılmaz. “Baklava”, kök halinde bir sözcüktür.

EK

ÖĞRENELİM

Sonuna getirdiği sözcüğün cümlede görev almasını sağlayan veya anlamını değiştirerek sözcükten yeni sözcük türeten parçalardır.

Bize okul**dan** yazılı izin verdiler.

Biz-**e** okul-**dan** yazı-**lı** ver-**di-ler**

(Altı çizili olan ekler, sözcüklerin anlamlarını değiştirmemiştir, cümledeki görevlerini belirlemiştir).

Ekler ikiye ayrılır:

YAPIM EKLERİ

Sözcüğün anlamını değiştiren, bir sözcükten yeni bir sözcük türeten eklerdir. Yapım ekleri köke eklenir. Bir sözcükte birden fazla yapım eki bulunabilir.

örnek

ÖRNEK:

-ci:	su- cu ,	göz- cü ,	barış- çı
-lik:	göz- lük ,	baş- lık ,	kitap- lık
-li:	süs- lü ,	oda- lı ,	söz- lü
-siz:	tat- sız ,	güç- süz ,	tuz- suz
-le:	baş- la ,	göz- le ,	yük- le
-gi:	sev- gi ,	bil- gi ,	say- gı
-me:	oku- ma ,	yaz- ma ,	bırak- ma ,
-miş:	geç- miş ,	yan- mış ,	sol- muş
-gin:	bil- gin ,	yor- gun ,	yan- gın

ÇEKİM EKLERİ

Sözcüklerin sonuna getirilen ekler sözcüğün anlamını değiştirmez. Eklendiği sözcüğün anlamını değiştirmeyen eklere çekim eki denir.

Adların sonuna getirilen çekim ekleri:

Durum Ekleri (Hal Ekleri) -i, -e, -de, -den

Durum ekleri sözcüklere durum (hal) anlatımı verir. Sözcükler arasında ilişki kurar ve sözcükleri cümlede kullanılmaya uygun hale getirir.

Bu ev-**i** çok beğendim.

şu kalem-**e** bak.

Kapı-**da** duruyordu.

Beni ev-**den** aradı.

İyelik Ekleri

Eklendikleri adın (varlığın) kime ait olduğunu gösteren eklerdir.

benim kalem-**im**

senin kalem-**in**

onun kalem-**i**

bizim kalem-**imiz**

sizin kalem-**iniz**

onların kalem-**leri**

Çoğul Ekleri -ler, -lar

Sözcüklerin kapsadığı varlıklar bir tek değil, “**birden fazla**” olan aynı varlıkları belirtmektedir.

ev-**ler**

çocuk-**lar**

Eylemlerin sonuna getirilen çekim ekleri:

Zaman Ekleri *-di, -miş, -yor,-ecek, -r*

Şimdiki zaman:	oku-yor
Gelecek zaman:	gel-ecek, bak-acak
Geniş zaman:	oku-r
Geçmiş zaman:	gel-di , git-miş, bak-mış

Dilek Ekleri *-meli, -se/sa, -e/a, -in*

Kişi Ekleri *-im, -in, -iz/k, -iniz, -ler*

Kişi ekleri, eylemlere eklenirler, zaman eklerinden sonra gelirler.

(ben – 1. tekil kişi)	gel-di- m	bak-mış- im
(sen – 2. tekil kişi)	gel-di- n	bak-mış- sın
(o – 3. tekil kişi)	gel-di	bak-mış
(biz – 1. çoğul kişi)	gel-di- k	bak-mış- iz
(siz – 2. çoğul kişi)	i gel-di- niz	bak-mış- sınız
(onlar – 3. çoğul kişi)	gel-di- ler	bak-mış- lar

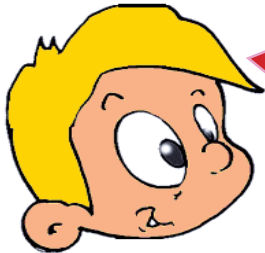
Soru Ekleri *-mı, -mi, -mu, mü*

-mi soru eki cümlelere soru anlamı vermektedir. Ekler kendinden önceki sözcüklerden ayrı yazılır.

Kitabı ona verdin **mi**?

Bu kitabı **mı** alacağız?

Olumsuzluk Ekleri *-me, -ma*

Unutma!

Bir kelime hem yapım eki hem de çekim eki olabilir. Türkçemizde sözcükler önce yapım eki, sonra çekim eki alır.

Anlamlarına Göre Sözcükler

Eş Anımlı Sözcükler

ÖĞRENELİM

Okunuşları **farklı**, anlamları **aynı** olan sözcüklere, **eş anlamlı sözcükler** denir.

kara- siyah

asır – yüzyıl

misafir – konuk

ak – beyaz

duygu – his

isim – ad

BİZİM ORALARDA

Ahmet, bizim okula yeni gelmişti. O, bizi çok sevmiştir, biz de onu çok sevmiştir. Sevmiştir sevmesine, ama bazen bize bilgiçlik tasladığını düşünüyorduk. “Haydi Ahmet, sınıfa girelim.” desek, “Bizim oralarda sınıfa “derslik” derler.” Di-yordu. Okuldan bahsetsek “bizim oralarda okula “mektep” derler.” diye böbürleniyordu. Önceleri Ahmet’in tavırlarına üzümüştük. Ama sonunda düşündük taşın-dık ve bunu eğlenceli bir oyun haline getirmeye kara verdik. Oyunun adını da “Bi-zim Oralarda” koymuştük. Bahçede bir çember oluşturdük ve başladık oynama-ya. Bir kişi bir sözcük söylüyor, sonra hep birden aynı anlama gelen başka bir sözcük söylüyordük. Şöyle ki: Ben “sorun” dediysem, diğeri “Bizim oralarda soruna “mesele” derler.” diye bağıyordu. Sıradaki “yoksul” derse, biz de “Bizim oralarda yoksula “fakir” derler.” Diye bağıyordu.

Tam oyuna kendimizi kaptırmıştık ki yanı başımızda öğretmenimiz belirdi. “Ders zilini duymadınız galiba.” dedi. “Gerçi oynadığınız oyunun konusu Türkçe dersimizin konusu idi; ama siz zevkle oynarken konuyu daha önceden öğren-diniz.” dedi. “Ama isterseniz konuyu biraz açayım. Dilimizde anlamları aynı, yazı-lışları ve okunuşları ayrı olan sözcükler vardır. Bunlara eş anlamlı sözcükler diyo-ruz.” diye ekledi. Şimdi Ahmet’i daha çok sevmiştir, çünkü onun sayesinde ko-numuzu keyfli bir biçimde öğrenmiştir.

Mehmet KINA

ÖDEV

Yukarıdaki metinde geçen **eş anlamlı sözcüklerin** altını çiziniz.

Zıt Anlamlı Sözcükler

ÖĞRENELİM

Anlamca birbirinin **karşıtı** yani **tam tersi** olan sözcüklere **zıt anlamlı sözcükler** denir.

yakın – uzak
büyük – küçük

kolay – zor
şişman – zayıf

uzun – kısa
geniş – dar

Eş Sesli Anlamlı Sözcükler

ÖĞRENELİM

Yazılışları ve söylenişleri aynı olduğu halde anlamları **farklı** olan sözcüklere **eş sesli sözcükler** denir.

DeFTERime şiir **yaz**dım.
Bu **yaz** sıcak geçti.

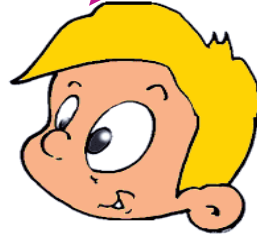
Bu sözcükleri yazarken aynı harfleri kullanıyoruz. Okurken aynı sesleri çıkarıyoruz, fakat sözcükler farklı anlamları anlatıyor.

B İ L M E C E

“Kelimeler arkadaşım.
İlk harfim büyük başlar.
Noktalama işaretleridir kardeşim”
Nedir?

C _ _ _ _

“Hecelerden oluşurum.
Cümleleri kurarım.
Tek başına anlamsızım.
Cümledir arkadaşım.”
Nedir?

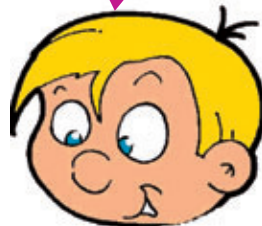
S _ _ _ _

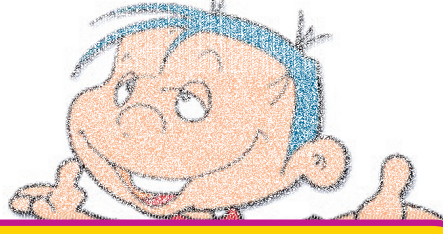
“29 sestir tamamım
ABC diye sıralanırım
Size yazı yazdırırım.
Nedir?

H _ _ _

ADLAR (İSİMLER)

“**Tren** o **istsayonda** bir **dakika** duruyordu. Gelirken **gece** geçmiştik; bu **sefer ikindiden** epey sonraydı. **Frenlerin gıcirtısı** kesilmeden **pencereyi** açtım. İlerideki **wagonların** **birisine** **heybeli** ve **sepetli** bir **köylü** bindi.”

Tarık BUĞRA

ÖĞRENELİM

Canlı ve cansız bütün varlıkları ve kavramları karşılayan sözcüklere **ad (isim)** denir.

Masa, kapı, kalem, su, ateş, tahta... (**cansız varlıkların adıdır**)

Ağaç, çiçek, kuş, Ahmet, Ayşe... (**canlı varlıkların adıdır**)

Barış, mutluluk, sevinç, üzüntü, doğruluk... (**kavramların adıdır**)

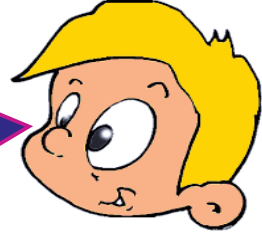
Adlar, sana bir varlığı, bir duyguyu tanıtmaya yarayan sözcüklerdir.

Etrafımızda sayamayacağımız kadar çok varlık vardır. Demek ki bu varlıklar kadar da ad var. İşte bu nedenle adlar gruplara ayrılmışlardır:

Hatırlayalım!

Adlar ayrıca *yapılarına göre* de ayrılmışlardır.

YAPILARINA GÖRE ADLAR

Basit adlar

Türemiş adlar

Birleşik adlar

Basit adlar

Yapım eki almamış veya başka bir adla birleşmemiş, kök durumundaki adlardır.

Yol, su, kuş, odun, çiçek, kalem, dere, insan, çocuk, çiçek... gibi kök durumundaki yapım eki almamış adlardır.

ÖĞRENELİM

Kök halindeki yapım eki almamış adlara *basit ad* denir.

Türemiş adlar

Ad veya eylemin kök veya gövdelerine yapım eki getirilerek elde edilmiş olan adlardır.

Örnek:

göz – lük

kalem – lik

bil – im

doğ – um

tuz – lu

can – ılı

sev – gi

bas – kı

su – suz

tat – sız

vur – gu

üz – gün

insan – ca

bol – ca

boz – uk

kır – ık

ÖĞRENELİM

Sözün kök veya gövdesine yapım eki alarak yeni anlamda bir ad oluşturmaya *türemiş ad* denir.

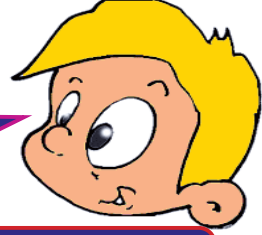

Birleşik adlar

ÖĞRENELİM

İki veya daha çok sözün birleşerek yeni bir ad oluşturmalarına **birleşik ad** denir.

Birleşik adlar türlü şekilde oluşurlar:

Bir adla bir eylemin birleşmesiyle oluşan birleşik adlar:

Örnek:

vatan-sever
ateş-kes
imam-bayıldı

vatansever
ateşkes
imambayıldı

İki adın birleşmesiyle oluşan birleşik adlar:

Örnek:

cam-göz
fener-bahçe
kadı-köy

camgöz
Fenerbahçe
Kadıköy

Ön ad (sıfat) tamlaması biçiminde oluşan birleşik adlar:

Örnek:

Ak-deniz
İlk-bahar
Eski-şehir

Akdeniz
İlkbahar
Eskişehir

İki eylemin birleşmesiyle oluşan birleşik adlar:

Örnek:

uyur-gezer
çek-yat
kalk-gel

uyurgezer
çekyat
kalkgel

Belirtisiz ad tamlaması yoluyla oluşan birleşik adlar:

Örnek:

hanım-eli
aslan-ağzı
meyve-suyu

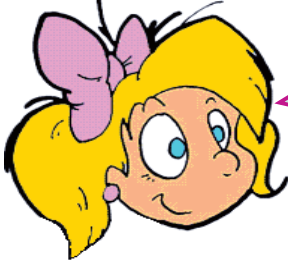
hanımeli
aslanagzı
meyvesuyu

AD TAMLAMASI

Evin bahçesi yeniden düzenleniyor.

Yeni aldığı **gömleğin düğmesi** kopmuş.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, bazen cümle içinde yer alan bir ad, anlatmak istediğimiz şeyi güçlendirmek için başka bir ad veya adlarla tamlanır.

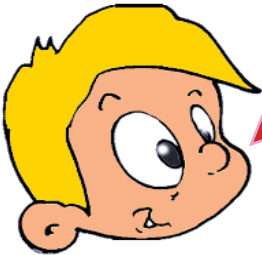
ÖĞRENELİM

Bir adın, anlamca daha iyi belirtilmesi için başka bir isimle tamamlanmasıyla oluşan söz grubuna **ad tamlaması** denir.

Ad tamlamalarında birinci ada **tamlayan**, ikinci ada ise **tamlanan** denir.

Örnek:

Evin	odası	Kapının	tokmağı
tamlayan	tamlanan	tamlayan	tamlanan

Unutma! Tamlama ekleri:

Tamlayan eki: **-ın, -in, -un, -ün** eklerini alır.

Tamlanan eki: **-ı, -i, -u, -ü** eklerini alır.

Her iki grubun eki de ünlü harfle biten bir adda geldiklerinde araya kaynaştırma harfi girer.

Örnekler: Sınıf – ın kapı – s – ı
Kapı – n – in kol – u

Ad tamlamaları kendi arasında dörde ayrılır:

AD TAMLAMASI

Belirtili
Ad Tamlaması

Belirtisiz
Ad Tamlaması

Takısız
Ad Tamlaması

Zincirleme
Ad Tamlaması

Belirtili
Ad Tamlaması

ÖĞRENELİM

Belirtili ad tamlaması, tamlayan ve tamlananın ek aldığı tamlamalardır.
Tamlayan eki: **-ın, -in, -un, -ün** eklerini alır.
Tamlanan eki: **-ı, -i, -u, -ü** eklerini alır.

Örnek:

yol**un** ortası
kalem**in** ucu

kitab**ın** sayfası
okul**un** bahçesi

Belirtisiz
Ad Tamlaması

ÖĞRENELİM

Belirtisiz ad tamlaması, yalnızca tamlamanın yer aldığı tamlamalardır.

Örnek:

Bahçeye **çöp kutusu** koymak gerekiyor. (**çöp kutu-s-u**)
Saksı çiçeği aldım. (**saksı çiçeğ-i**)

Örnekte görüldüğü gibi, birinci ad, ikinci adın ne işe yaradığını, nerede kullanıldığını, cinsini bildirmektedir. Bu tamlama türünde birinci ad ek almaz. İkinci ad; **-ı, -i, -u, -ü** tamlanan eklerini alır. Bu tür tamlamalara **belirtisiz ad tamlaması** denir.

Takısız Ad Tamlaması

ÖĞRENELİM

Takısız ad tamlaması, tamlayan ve tamlananın ek almadığı tamlamalardır.

Örnek:

Onları **teneke kutu** içine atmalısın.
Aslan çocuk onu hemen yakaladı.

Örneklerde görüldüğü gibi, birinci ad, ikinci adın neye benzediğini, neden yapıldığını bildirmektedir. Takısız ad tamlamasında her iki adda tamlama ekleri almazlar.

Takısız tamlamalar, bir şeyin hangi maddeden yapıldığını belirtirler.

Örnek:

tahta kaşık

demir köprü

altın yüzük

gümüş kolye

kağıt mendil

taş duvar

Takısız tamlamalar, benzetme unsuru olarak kullanılırlar.

Örnek:

aslan çocuk (çocuk, cesaret yönünden aslana benzetilmiştir.)

badem göz

elma yanak

dev adam

Zincirleme Ad Tamlaması

ÖĞRENELİM

Zincirleme ad tamlaması, ikiden fazla adın birbirini tamamlamasıyla oluşur.

Örnek:

Okulun bahçe duvarı görünmez olmuş. (**okul-un bahçe duvar-ı**)

Odanın kapı kolunu iyi yapıştırmamışlar. (**oda-n-ın kapı kolu-n-u**)

Örneklerde görüldüğü gibi, zincirleme ad tamlaması ikiden fazla ad oluşturduğu sözcük kümeleridir. Birinci ve ikinci ad tamlayan **-in, -in, -un, -ün** eklerini alırlar. Bu iki addan sadece bir tanesi de ek almış olabilir. Tamlanan üçüncü ad ise **-ı, -i, -u, -ü** eklerini alır.

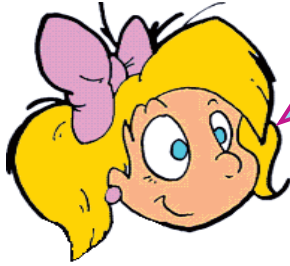

ÖN AD (SIFAT)

HARİKA ÇOCUK

Bisküvi, çikolata, **kağıtlı** şeker, zeytinyağlı, sabun yapım evleriyle **küçük** tamir atölyelerinin **yan yana** odalarda bulunduğu, **sefer tasına benzeyen** hanlardan birinin **genzi tıkayan pis** havası içinde ekmeğini **küçücük** pedalıyla kazanmaya çalışan bir arkadaşı görmeye gitmiştim. Bulamadım. Dönecektim ki kapı yanında duran **büyükçe bir** tahta sandığın içinde onu gördüm. Peynir ekmekle domates yiyordu. **Kirli, kıvr kıvr, sarı** saçları vardı. Makine yağıyla **kararmış** yüzü, içlerinden aydınlanan **harikulade yeşil** gözleri...

Orhan KEMAL

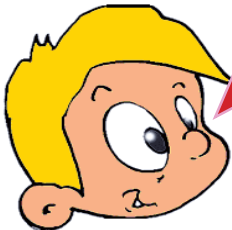
Parçada geçen, koyu ve renkli yazılmış sözcüklerin hepsi, adlardan önce gelmiştir ve kendinden sonra gelen bu adları değişik durumlarda etkilemiştir.

Adların özelliklerini anlatan sözcükler, addan önce yazılır ve adla birlikte kullanılır. Bu sözcüklere **ön ad (sifat)** deriz.

Çocuklar **yemyeşil** kırlarda koşuyordu.
Okuldaki **kırık** masaya oturdum.

ÖĞRENELİM

Adların önüne gelerek biçimini, durumunu, rengini, sayılarını, işaret yoluyla yerlerini bildiren sözcüklere **ön ad (sifat)** denir.

Unutma!

Ön ad mutlaka bir adla birlikte kullanılır ve adın önüne gelir. Ön adlar çekim eklerini almazlar. Ön ad ile ad arasına herhangi bir noktalama işareti gelmez.

ÖN ADLARIN (Sıftların) ÇEŞİTLERİ

Anlamlarına Göre Ön Adlar

Niteleme Ön Adları

Belirtme Ön Adları

Yapılarına Göre Ön Adlar

Basit Ön Adlar

Türemiş Ön Adlar

Birleşik Ön Adlar

Niteleme Ön Adları

Mahallemizi **yüksek** evler kapladı.
Masada **temiz** kağıt kalmamış.

ÖĞRENELİM

Örneklere, ön adlar varlıkların biçimini, durumunu bildirmektedir. Varlıkların renk, biçim, durum gibi özelliklerini gösteren **ön adlardır**. Ada sorulan “**nasıl?**” sorusunun cevabı niteleme ön adıdır (sıfatıdır).

Örnek:

<u>araba</u> (<i>nasıl araba?</i>)	<i>kırmızı</i>	araba	(<i>renk bildiriyor</i>)
	<i>eski</i>	araba	(<i>durum bildiriyor</i>)
	<i>uzun</i>	araba	(<i>biçim bildiriyor</i>)

Unutma! *Ön adlar, adlardan önce gelir ve onları nitelerler. Birlikte kullanıldıkları adda nasıl sorusunu sorarak niteleme ön adını bulabiliriz.*

ALİŞTİRMA: *Aşağıdaki parçada geçen niteleme ön adlarını bulunuz.*

“Kırtasiye dükkanında aradığın her şey vardı. Renkli kalemler, kokulu silgiler, kuru boyalar, süslü defterler, güzel kağıtlar, yeni kitaplar, sevimli kalem başlıkları...”

Niteleme Ön Adlarında Pekiştirme

Örnek:

Masmavi bulut	ma- s -mavi
Tertemiz gömlek	te- r -temiz
Bomboş sınıf	bo- m -boş

Örneklerde görüldüğü gibi, bası sözcüklere niteleme ön adlarının anlamları güçlendirilir. Anlam güçlendirilmesi, ön adın ilk hecesine **m, p, r, s** ünsüzlerinden birinin getirilmesiyle olur.

Örnek:

Pembe pembe ayakkabılar
Uzun uzun yollar
Yüksek yüksek dağlar

Örneklerde ön adlar tekrarlanarak da anlam güçlülüğü verilebilir.

ÖĞRENELİM

Bazı sözler ve seslerle niteleme ön adlarının anlamlarının güçlendirilmesine **pekiştirme** denir.

Niteleme Ön Adlarında Küçültme

ÖĞRENELİM

Niteleme ön adlarında anlamın kısılmasıyla **küçültme** yapabilmek için ön adlara; **-ce, -cik, -(i)msi, -(i)mtirak** yapım ekleri getirilir.

Örnek:

Güzel ce oda	Kısac ık ağaç
Uzun ca yol	Darac ık sınıf
Acı msi biber	Yeşil mtirak su
Tatlı msi armut	Sarı mtirak bina

Belirtme Ön Adları

ÖĞRENELİM

Varlıkları işaret, sayı, soru yoluyla ya da belirgin olmayan bir biçimde **belirten ön adlardır**.

Belirtme ön adlarını dört grupta inceleyeceğiz.

İşaret Ön Adları

ÖĞRENELİM

Varlıkların yerini işaret yoluyla gösteren ön adlara **işaret ön adları** denir. Ada sorulan **"hangi?"** sorusu işaret ön adını verir.

Örnek:

<u>ev</u> (hangi ev?)	bu ev	(yakında bulunan bir ev)
	şu ev	(biraz uzakta bulunan bir ev)
	o ev	(daha uzaktaki bir ev)
	öteki ev	
	köşedeki ev	

Örnekte de görüldüğü gibi, ön adlar varlıkların yerini işaret ederek bize bildirmektedirler.

Örnek:

- Kitapta **bu** konu yok.
- Şu** soruyu çözemedim.
- O** kitap çok güzel.
- Bana **sağdaki** saati gösterir misiniz?

ALİŞTİRMA: Aşağıdaki parçada geçen işaret ön adlarını bulunuz.

"Bu bahçe bize dedemizden miras kalmıştı. O zamanlar değerini anlayamadık. Şu tarafta birkaç ağacı kestik, yukarıdaki çardağı yıktık. Şimdi elimizde işte bu toprak parçası kaldı..."

Belgisiz Ön Adları

ÖĞRENELİM

Varlıkların sayılarını, yerlerini ve durumlarını kesinlik kazandırmadan belli belirsiz belirten ön adlara **belgisiz ön adlar** denir.

Örnek:

Bütün insanlar eşittir. (*İnsanların sayısı belli değil*)
Bazı soruları **çözemedim**. (*Hangi sorular belli değil*)
Biraz param var. (*Paranın miktarı belli değil*)
Bu kitapları **hiçbir** yerde bulamazsın.

Örneklere görüldüğü gibi, ön adlar önüne geldikleri ada kesinlik vermemektedir. O ada ancak, yarı belirti vermektedirler.

ALİŞTİRMA: Aşağıdaki parçada geçen belgisiz ön adlarını bulunuz.

“Bir yaz günü çıkagelmişti. Hiçbir şey soramamıştık. Gözleri uzaklara dikilmiş, birkaç saat önceye dönmüştü. Sonra aniden ayağa kalktı. Biraz yemek yiyebilir miyim? dedi.”

Soru Ön Adları

ÖĞRENELİM

Varlıkların sayılarını, yerlerini, durumlarını soru yoluyla belirten ön adlara **soru ön adları** denir.

Örnek:

Hangi ev?   **Kaç** gün kalacaksın?   **Ne** iş yapıyorsun?
Nasıl konuşma ama?   **Kaçıncı** soruyu yapamadın?

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, ön adlar önüne geldikleri adı soru yoluyla belirtmektedir.

ALİŞTİRMA: Aşağıdaki parçada geçen soru ön adlarını bulunuz.

“Kaçıncı kata çıkacaksın teyze? diye sordum. Ben bir sordum, o beş. Nasıl bir iş yapıyorsun? Hangi zamanlar evdesin? Kaç para kazanıyorsun? Kiracı mısın? Ne kitabı okuyorsun evladım? Hangi yazarları seversin? Ne bu be! Ben altıncı bu apartmana ayda bir kere fatura dağıtmaya geliyorum. Allahağdan ayda bir kere...”

Sayı Ön Adları

ÖĞRENELİM

Varlıkların sayılarını belirten ön adlara **sayı ön adı** denir.

Sayı ön adları kendi arasında dörde ayrılır.

Asıl sayı ön adları;

Varlıkların sayılarını tam olarak gösteren ön adlardır.

Örnek:

Beş kalem

On yıl

Sıra sayı ön adları;

Varlıkların sıra ve derecelerini belirten ön adlardır.

Örnek:

Ellinci yıl

Birinci öğrenci

Üleştirme ön adları;

Varlıkların kaçar kaçar eşit bölümlere ayrıldığını belirten ön adlardır.

Örnek:

Beşer denar

Sekizer kitap

Kesir sayı ön adları;

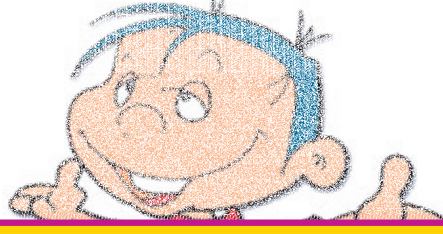
Bütün bir varlığın eşit parçalarından bir veya birkaçını belirten ön adlardır.

Örnek:

Yarım ekmek

İki buçuk hafta

ADILLAR (ZAMİRLER)

Benim İşim Değil Ki...

Öykümüz : **Herkes**, **birisi**, **herhangi biri** ve **hiç kimse** adlı Dört kişi hakkında...

Yapılması gereken önemli bir iş vardı.

Ve **herkes**, **birisinin** bu işi yapacağından emindi.

Gerçi işi **herhangi biri** de yapabilirdi.

Ama **hiç kimse** yapmadı.

Birisi buna kızdı.

Çünkü iş **herkesin** işiydi.

Sonunda **herhangi birinin** yapabileceği işi,

Hiç kimse yapmadığı için,

Herkes birisini suçladı.

Cemal SÜREYA

Adıl, adı üstünde, adın yerine geçen oyunculardır.

Arda çok şımardın.

Ad

Sen çok şımardın.

Adın yerini alan sözcük

Adıl (zamir)

ÖĞRENELİM

Kendileri ad olmadıkları halde cümle içinde adın yerine geçen sözcüklere **adıl (zamir)** denir.

O, kitap okuyor.

Oraya, gitmedim.

KİŞİ ADILI

ÖĞRENELİM

Adların yerini kişi yoluyla tutan sözcüklere **kişi adlı** denir.

Biz çok okuyoruz.

Onlar, çok başarılılar.

Arkadaşlarla top oynamayı **ben** istedim.

Evin yerini **sen** gösterir misin?

O, her zaman çalışır.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin kişi adlarının yerine kullanıldığını görürüz.

Kişi adlarının yerine kullanılan adılar.

1. tekil kişi **Ben**

2. tekil kişi **Sen**

3. tekil kişi **O**

1. çoğul kişi **Biz**

2. çoğul kişi **Siz**

3. çoğul kişi **Onlar**

Ad çekim eklerinin kişi adlarına uygulanması:

Durum ekleri (Hal ekleri):

<u>Kişi adlı</u>	<u>-i hali</u>	<u>-e hali</u>	<u>-de hali</u>	<u>-den hali</u>
ben	beni	bana	bende	benden
sen	seni	sana	sende	senden
o	onu	ona	onda	ondan
biz	bizi	bize	bizde	bizden
siz	sizi	size	sizde	sizden
onlar	onlari	onlara	onlarda	onlardan

Birinci ve ikinci tekil kişi adlarına **-e hali** uygulamasına **dikkat** ediniz.

ben – e bana

sen – e sana

Çoğul ekleri:

Çoğul ekleri yalnızca birinci ve ikinci çoğul kişi adlarına getirilebilir.

biz – ler bizler

siz – ler sizler

İŞARET ADILI

ÖĞRENELİM

İşaret yoluyla adların yerine geçen sözcüklere **işaret (gösterme) adlı** denir.

Bana **bu çantayı** al.

Bana **bunu** al.

bu – çantayı işaret ediyor.

(Yakın şeyleri gösterir)

Bize **masadaki kitabı getirir** misin?

Bize **şunu** getirir misin ?

şu – masadaki kitabı işaret ediyor.

(Biraz uzaktaki şeyleri gösterir.)

Vazoyu kırmış

Onu kırmış.

o – vazoyu işaret ediyor.

(Uzaktaki şeyleri gösterir.)

Başlıca işaret adıları şunlardır:

bu

şu

o

öteki

beriki

ötekisi

berikisi

böylesi

şöylesi

öylesi

bura

burası

şura

şurası

ora

orası

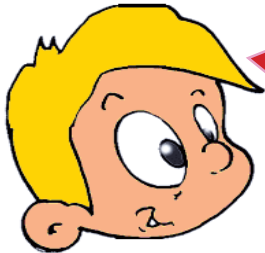
Örnek:

Bu çok güzel.

Şu sana geçmiş.

Böylesini hiç duymadım.

Şurası okul olacak.

Unutma!

Ön adlardan (sıfatlardan) sonra mutlaka bir ad gelir. Oysa adılar, adın yerine kullanıldığı için kendisinden sonra ad getirilmez.

BELGİSİZ ADIL

ÖĞRENELİM

Hangi adların yerini tuttukları açıkça belli olmayan adılara **belgisiz adılar** denir.

Başlıca belgisiz adılar şunlardır:

herkes	kimse	kimi	kimisi
biri	birisi	çoğu	hepsi
birkaçı	tümü	birazı	birçoğu
başkası	bazısı	alan	şey

Örnek:

Zil çalınca **bazıları** bahçeye koştu.

Herkes ödevini yaptı.

Birisi bana bu kitabı göndermiş.

Örnek cümlelerdeki altı çizili sözcükler de adların yerine kullanılmıştır; ama kişiler belli değildir. Adın yerini belli belirsiz, kesin olmayan bir biçimde tutan adılardır.

SORU ADILI

ÖĞRENELİM

Bir adın yerini soru yoluyla tutan sözcüklere **soru adılı** denir.

Başlıca soru adıları şunlardır:

kim?	kimi?	kime?	kimde?	kimden?
ne?	neyi?	neye?	neyde?	neyden?
hangisi?	nereyi?	nereye?	nerede?	nereden?
kaçı?	kaçıncı?	nerelerde?	kimlerden?	neleri?

Örnek:

Kitaplardan **hangisini** seçtin?

Okula **kim** gidiyor?

Yukarıdaki örnek cümlelerde altı çizili sözcükler, varlıkların yerini soru yoluyla belirtiyor. Soru adılarının karşılığı mutlaka ya adıl ya da ad olur.

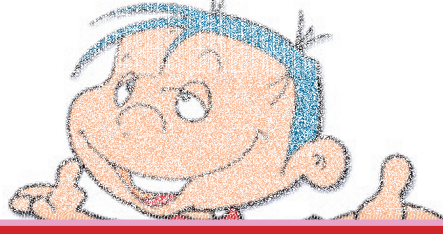
Bu soruyu kim çözecek?
Buna ne aldın?

Ayşe çözecek. **(ad)**
Kalem aldım. **(ad)**

Ben çözeceğim. **(adıl)**
Bunu aldım. **(adıl)**

EYLEM (FİL)

“Kar on gündür ..... . Köyün inişli çıkışlı yolları kar altında .....
Rüzgar, evlerin saçaklarındaki karları ..... . Dışardan köpek sesleri
..... . Yollarda hiç kimse ..... . “

Yukardaki parçada cümlelerin sonunda eylemler yazılmamıştır. Bu nedenle cümleler bir yargı bildirmiyor yani anlamsız kalıyorlar. Şimdi aynı parçayı eylemlerle birlikte görelim:

“Kar on gündür **yağıyor**. Köyün inişli çıkışlı yolları kar altında **kalmış**.
Rüzgar, evlerin saçaklarındaki karları **savunuyor**. Dışardan köpek sesleri
geliyor. Yollarda hiç kimse **yok**. “

ÖĞRENELİM

Cümlede yapılan işi, hareketi, durumu ya da onlarla ilgili oluşu anlatan sözcüklere **eylem (fil)** denir. Hatırladınız mı?

Eylem cümlelerin en önemli sözcüğüdür. Cümleyi yargıya bağlayan eylemdir. Bir başka deyişle eylemsiz cümle yargı bildirmez.

örnek

ÖRNEK:

Eylemler iş, hareket, durum, oluş bildirir demiştik.

Aşağıdaki sözcüklere bakınız:

Çalışıyoruz, konuşuyoruz, yıkadım. (**iş bildiriyor**)

Konuşuyorlar, geldiler, gidecekler. (**hareket bildiriyor**)

Dinleniyormuş, oturuyorum. (**durum bildiriyor**)

Doğmuş, solmuş, kurmuş, büyümüş. (**oluş bildiriyor**)

EYLEMLERDE ZAMAN

ÖĞRENELİM

Eylemleri, işin yapıldığı zamana uygun olarak kullanırız. Üç temel zaman vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

GEÇMİŞ ZAMAN

Dedem masal anlattı. Bir dev varmış.

ÖĞRENELİM

Eylemin yaşanılan zamandan önce gerçekleştiğini bildirir. İki türlü geçmiş zaman eki vardır:

-di'li Geçmiş zaman: Geçmişte kendi yaşadığımız veya gördüğümüz olayları anlatırken bu zamanı kullanırız. Eylemin kök veya gövdesine **-di** ekleri getirilir.

Eve erken geldim.
Dün pikniğe gittiler.

-miş'li Geçmiş zaman: Yaşamadığınız, görmediğiniz ancak başkalarından duyduğumuz olayları anlatırken bu zamanı kullanırız. Eylemin kök veya gövdesine **-miş** ekleri getirilir.

Bu kitabı okumuş.
Sorunun cevabını bilmiş.

ŞİMDİKİ ZAMAN

ÖĞRENELİM

Eylemin şu anda (yaşanılan zamanda) gerçekleştiğini bildirir. Eylemin kök veya gövdesine **-(i)yor** ekleri getirilir.

Kitap okuyorum.
Ders çalışıyorum.

GELECEK ZAMAN

ÖĞRENELİM

Eylemin daha sonra gerçekleştiğini bildirir. Eylemin kök veya gövdesine **-ecek, -acak** ekleri getirilir.

Bizimle sinemaya gele**cek** misin?
Bu işi başar**acak**sın.

GENİŞ ZAMAN

ÖĞRENELİM

Eylemin her zaman yapıldığını veya yapılacağını bildirir. Eylemin kök veya gövdesine **-(i)r** ekleri getirilir.

Buraya sürekli gel**ir**.
Çocukları çok sever**er**.

EYLEM VE GERÇEKLEŞTİĞİ ZAMANLAR

Gel: Eylem bildiren bir sözcük, zaman eki almamıştır.

Geldi: Eylem "-di" eki alınca gelme hareketinin tamamlandığını anlatır. Hareket zamanı geçmiş olduğu için eylem geçmiş zamanda olmuştur.

Gelmiş: Eylem "-miş" eki alınca, "Gelme hareketinin tamamlandığını görmedim; ama öyle duydum." gibi başkasından öğrenme anlamını verir. Bu zaman ekine masalarda sıkça rastlanır.

Geliyor: Eyleme eklenen "-(i)yor" eki, hareketin şu an hala devam ettiğini bildirir.

Gelecek: Eyleme eklenen "-ecek" eki, eylemin henüz gerçekleşmediğini, ileriki bir zamanda gerçekleşeceğini bildirir.

Gelir: Eyleme eklenen "-(i)r eki eylemin her zaman yapıldığını bildirir.

EYLEMLERDE KİŞİ

ÖĞRENELİM

Eylemin bildirdiği işi, oluşu, hareketi yapan varlığa **eylemde kişi** denir.

Unutma!

Eylemlerde kişiler canlı ya da cansız varlıklar olabilir.

Ali, okula gitti.

Kuş, dala kondu.

Taş, dağdan yuvarlandı.

Eylemlerde üç kişi vardır. Bunlar tekil ve çoğul olarak görev yapar.

	Kişiler		
	I. söz söyleyen	II. söz söylenen	III. kendinden söz edilen
Tekil kişiler	Ben	Sen	O
Çoğul kişiler	Biz	Siz	Onlar

ÖĞRENELİM

Eylemlere eklenerek o eylemle ilgili kişilerin kaçınıcı kişi olduklarını belirten eklerle **kişi ekleri** denir.

Kişiler	Kişi ekleri	Örnekler
Tekil kişiler	I. -m, -im	Bildim, bilirim, uyusam...
	II. -n, -sin	Aldın, bilmişsin, gelirdin...
	III. ek yoktur	Al, gel, bil...
Çoğul kişiler	I. -k, -iz, -lim	Gördük, geliriz, alalım...
	II. -niz, -siniz, -in	Çiziniz, çizin, bakınız...
	III. -ler, -sinler	Okusunlar, görecekler, gelsinler...

BELİRTEÇ (ZARF)

Genel olarak belirteçler (zarflar), eylemleri çeşitli yönlerden etkileyen sözcüklerdir. Ancak belirtecin tek görevi bu değildir.

ÖĞRENELİM

En geniş tanımıyla **belirteç**: Eylemlerden, sıfatlardan ve eylemsilerden önce gelerek onları durum, zaman, yer-yön ve miktar bakımından etkileyen sözcüklerdir. Ancak belirteç her koşulda eyleme bağlanır.

Çocuk **hızlı** koşuyor. (*eylemden önce*)

Çok uzun yoldan geldiler. (*sıfattan önce*)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, belirteçler bazı eylemlerden, sıfatlardan önce gelerek, bunların anlamlarını etkileyen bir role sahiptirler.

İLGEÇ (EDAT)

Tek başlarına anlamı olmayan, sözcükler arasında ilişki kuran sözcüklerdir.

ÖĞRENELİM

İlgeçler cümleden çıkarıldıkları zaman cümlenin anlamı tamamen bozular. İlgeçler cümle içinde sözcükler arası süre, eşitlik, sınırlama, benzerlik, yön, sebep... gibi türlü yönlerden ilişkiler kurarlar.

Belli başlı ilgeçler (edatlar) şunlardır:

- ile:** *Çocuklara sevgiyle yaklaşın.*
- kadar:** *Sabaha kadar uyumadı.*
- gibi:** *Çocuklar gibi sevinçliydi.*
- için:** *Geldiğiniz için teşekkür ederim.*
- yalnız:** *Bu ödevi yalnız sen yapabilirsin.*
- e göre:** *Bize göre doğrusunu yaptın.*

BAĞLAÇ

ÖĞRENELİM

Bağlaçlar, tek başlarına anlamı olmayan, eş görevli sözcükleri ya da anlamca ilişkili cümleleri birbirine bağlayan sözcüklerdir.

Bağlaçlar cümleden çıkarılınca cümlenin anlamı bozulmaz, daralır.

Belli başlı bağlaçlar şunlardır:

ve, ile, ki, de, dahi, bile, ama, fakat, lakin, ya da, ancak, meğer, çünkü, madem ki, ne ... ne, hem ... hem, oysa, ise...

Bize şeker **ve** defter aldı.

Ayşe **ile** Ahmet top oynuyor.

Öyle güzel şeyler anlatıyor **ki** dinlemeye doyamıyorum.

Beni **de** götürün.

Bize **bile** yer kalmadı.

Sana söylerim **ama** kimseye söyleme.

Çok koştu **fakat** yetişemedi.

Ya dersini yap **ya da** odanı topla.

Alışveriş yaptım **çünkü** Orhan gelecek.

Ne yemek yiyor **ne** su içiyor.

Hem okuyor **hem** çalışıyor.

ÜNLEM

ÖĞRENELİM

Sevinç, korku, şaşırma, acı, heyecan, acıma, öfke vb. duyguları ile seslenme gibi durumları bildiren sözcüklerdir.

Yaşasın!

Eyvah!

Yaa!

Vah vah!

İmdat!

Bravo!

Yazık!

Vaay!

Of!

Hey!

Ay!

Pat!

Güm güm!

Hav hav!

Çıt!

YAZIM KURALLARI

ÖĞRENELİM

Her dilin kendine özgü yazım kuralları vardır. Ortak bir dili konuşan ve yazan insanların aynı biçimde yazabilmeleri için bu kuralları uygulamaları gerekir. Dilimizdeki sözcüklerin ve cümlelerin nasıl yazılacağını belirleyen kurallara **yazım kuralları** denir.

“de” bağlacının yazımı ve özellikleri

Bağlaçlar da bir sözcüktür. O nedenle ayrı yazılır.

Bu yazıyı **da** okuyalım.

Biz **de** okula gidelim.

Kendinden önceki sözcüğün son ünlüsüne göre kalın ya da ince olur.

Ayşe **de** gelecek.

Salonu **da** boyamalıyız.

Kendinden önceki sözcüğün sonu sert ünsüzle bitse bile ona uymaz. Yani “ta/te” şekilleri yoktur.

Kitap **da**, defter **de** alınacak.

Ağaç **da** bir canlıdır.

Veya anlamında kullanılan “ya da” sözündeki “da” ayrı yazılır.

O buraya gelir ya **da** ben.

Sen gel ya **da** ben gelirim.

“de” ekinin yazımı ve özellikleri

Ek olduğu için kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılır.

Okul**da** tören var.

Pencere**de** perde var.

Eklendiği sözcüğün son sesi sert ünsüzle bitmişse “ta/te” şekline dönüşür.

Sokak**ta** oynarken düşmüş.

Sınıf**ta** otuz öğrenci var.

Büyük ünlü uyumu kuralına uyarlar.

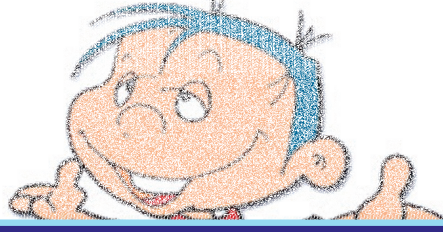
Yol**da** kardeşimle karşılaştım.

Baca**da** bir leylek yuvası var.

Unutma!

Vurgu her zaman bu ekin üzerine kayar.

NOKTALAMA İŞARETLERİ ve ÖRNEKLERİ

Duygu, düşünce ve isteklerimizi yazı ile anlatırken bazı işaretler kullanırız. Bu işaretler, okuma ve anlamamanın kolaylaşmasını sağlar.

Yazarken kullandığımız bu işaretler, anlatmak istediklerimizi, karşımızdakilere anlamlı ve doğru ulaştırmamıza yardımcı olurlar.

NOKTA (.)

Anlamı tamamlanmış olumlu ve olumsuz cümlelerin sonuna konulur.

Örnek: *Kitap okumanın yararları anlatmakla bitmez.*

Kısaltmalardan sonra nokta koyulur.

Örnek: *Dr. (doktor) Cad. (cadde) Sok. (sokak)*

Sıra ve bölüm gösteren sayılardan ya da harflerden sonra konulur.

Örnek: *1. (birinci) A. a. I. 2. (ikinci) B. b. II.*

Tarihlerin yazımında gün, ay ve yılı ayırır.

Örnek: *25.04.1987 01.08.1973 19.05.1919*

-inci, -nci ekinin yerine nokta konulur.

Örnek: *III. Mehmet 50. sayfa*

İKİ NOKTA (:)

Bir cümle ya da sözcükten sonra açıklama yapılacaksa iki nokta (:) konur.

Örnek: *Atatürk'ün ilkeleri şunlardır:*

Başkasından aktarılan yazı ve sözlerde tırnak içinden önce kullanılır.

Örnek: *Atatürk diyor ki: "Türk övün, çalış, güven!"*

Karşılıklı konuşmalarda birisinin söyleyeceğini bildiren sözlerden sonra kullanılır.

Örnek: *Başını dışarıya çıkarmadan seslendi:*
– *Kimdir?*
– *Benim, Aysu...*

ÜÇ NOKTA (...)

Maksatlı olarak kesilmiş ve anlamın tamamlanması okuyucuya bırakılmış cümlelerin sonunda kullanılır.

Örnek: *Ohri'nin öyle temiz havası var ki...*

Örnekler sayıldıktan sonra "ve benzeri" anlamındaki yerlerde kullanılır.

Örnek: *Bizim bahçede ne yok ki? Kiraz, şeftali, elma, vişne...*

Söz arasında söylenmeyen, söylenilmesi sakıncalı bulunan kelimelerin yerine kullanılır.

Örnek: *Adam birden e... diye bağırdı.*

VİRGÜL (,)

Cümlede eş görevli kelimeleri ayırmada kullanılır.

Örnek: *Ömrümüz, çalışmak, uğraşmakla geçti.*

Sıralı cümleleri birbirinden ayırmada kullanılır.

Örnek: *Yerinden kalkıyor, sınıfta dolaşiyor, tahtaya bakıp, bunu kimin yazdığını soruyordu.*

Uzun cümlelerde öznenen sonra kullanılır.

Örnek: *Osman Bey, öğrencileriyle oturur onlara hikayeler anlatırdı.*

Mektuplarda ve seslenişlerde hitap sözcüklerinden sonra kullanılır.

Örnek: *Sevgili babacığım, Değerli arkadaşlar,*

Yazışmalarda, başvuru makamının adından sonra konur.

Örnek: *Eğitim ve Bilim Bakanlığına,*

Ara söz ya da ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılır.

Örnek: *Babam isterse, sanmam ya, bizi geriye götürür.*

TIRNAKLAR İŞARETİ (“ ”)

Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.

Örnek: *Atatürk: “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli eğitim ve kültürdür.” demiştir.*

Yazı içinde okuyucunun dikkatini çekmek için kimi sözler tırnak içine alınır.

Örnek: *Su, deniz seviyesinde “sıfır” derecede donar.*

Yazıda geçen kitap, gazete ve dergi adları tırnaklar işareti içinde gösterilir.

Örnek: *Bu bilgileri “Bizim Sokağın Çocukları”nda okumuştum.*

KESME İŞARETİ (')

Özel adlara getirilen çekim eklerini ayırmak için kullanılır.

Örnek: *Ohri'nin taşı toprağı altındır.*

Rakamları ve kısaltmaları eklerden ayırır.

Örnek: *1955'te doğdu ve MTV'da çalıştı.*

NOT: *Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde sözcüğün okunuşu: büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmaların son harfinin okunuşu esas alınır: "kg'dan, MRT'dan."*

UNUTMAYALIM !

Özel adlardan türemiş olan sözcüklerdeki ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

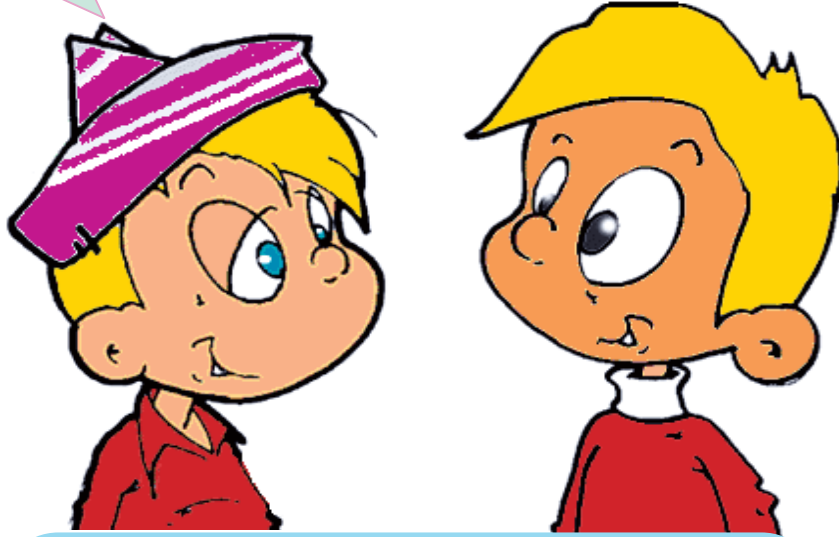
Örnek: *Makedonyalı Üsküplü*

Ancak; benzerleri anlamını veren -ler ekleri ayrılır.

Örnek: *Fatih'ler Mehmet'ler*

- Ne zaman gidiyorsun?
- Saat kaçta?

- Yarın.
- Sekizde.

KONUŞMA (UZUN) ÇİZGİSİ (-)

Karşılıklı konuşmada söz başına konulur.

- Örnek:**
- Ne zaman gidiyorsun?
  - Yarın.
  - Saat kaçta?
  - Sekizde.

Karşılıklı konuşmada , konuşan değiştiğinde sözlerin başına konur.

- Örnek:**
- Ece - Acıktım, onun için bağıryordum.
  - Temel - Ne istiyorsun?
  - Ece - Ekmek olsa yeter.

KISA ÇİZGİ (-)

(-) Kısa çizgi, satır sonuna sığmayan sözcükleri hece olarak bölmek için kullanılır. Kısa çizgiyi okurken bunu birleştirme amaçlı kullanırız.

Örnek: *Bugün çok mutluyum. Öğretmenim çok kitap okuduğumu, bunun için de bu haftanın örnek öğrencisi seçildiğimi söyledi.*

UNUTMAYALIM !

Ayırma işlemini hece hece yaparız. Çünkü hece parçalanmaz. Ayırdığımız hecenin sonuna kısa çizgi (-) koyarız.

Karşıtlık belirten sözcükler arasına konur.

Örnek: *doğu-batı genç-yaşlı*

Sayılar arasında "yaklaşık olarak, ile, arasında" anlamları vermek için kullanılır.

Örnek: *300-400 km 11-12 yaşlarında*

Sözleri

Öğrenelim

A

- ağartmak:** Aydınlatmak.
anı: Hatıra.
azılı: Gözü bir şeyden yılmayan, azgın.

B

- Bağdat:** Irak devletinin başkenti.
balıkçıl: Uzun bacaklılardan, boynu ve gagası uzun, su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük kuş.
bereketlenmek: Çoğalmak, artmak.
bezgin: İçine çökmüş, son derece üzülmüş.
bezmek: Yaşama veya iş görme isteğini yitirmiş, bitkin.
bilirkişi: Bir anlaşmazlıkta bilgisine başvurulan kimse.

C

- celbedici:** Çekici.
cıvıltı: Kuşların ötüşürken çıkardıkları ses.
cilt: Bir eserin ayrı kitap olarak basılan bölümlerinden her biri.
cihan: Evren, dünya.
cübbe: Hocaların giydiği, yakasız, bol ve uzun bir çeşit palto.

Ç

- çaylak:** Yırtıcılardan, uzun kanatlı, çengel gagalı bir kuş.
çelimsiz: Gücsüz, zayıf, halsiz.
çetin: Amaçlanan duruma getirilmesi, işlenmesi güç, engeli çok olan.
çevik: Kolaylıkla davranışta bulunmak.
çıkın: Sarılarak düğümlenmiş küçük bohça.

D

- darmadağın:** Çok dağınık ve karışık, karmakarışık.
dayanışma: Bir topluluğu oluşturanların yardımlaşması.
debelenmek: Bir acıdan kurtulmak için çırpınmak, kımıldamak.

deney: Bilimsel bir gerçeği göstermek.
derinlere dalmak: Dalgın dalgın düşünmek.
dostluk: İyi geçinme, candan olma, iyiliğini isteme.

E

engin: Derin.
erişmek: Amaca varmak, ulaşmak.

F

fışkırmak: Bir şey bir yerde bol bol görünmek.

G

geçinmek: Uzlaşmak, yaşamak için gerekeni sağlamak.

H

hain: Zarar vermektan, kötölük yapmaktan hoşlanan kimse.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını, dini inancın ve geleneğin koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse.
hamle: İleri atılma, atılım.
harçlık: Ufak tefek ihtiyaçlar için ayrılmış para.
hiddet: Öfke, kızgınlık.
hilekar: Hile yapan, herkesi aldatan.
hisse: Bir olaydan çıkarılan ders, pay çıkarmak.
hoşgörü: Her şeyi anlayışla karşılama durumu, tolerans.
hür: Özgür.
hüzün: İç kapanıklığı, gönöl üzgünlüğü.

İ

iç yüzü: İnsanın dıştan görünmeyen tarafı.
ikram: Buyurmak.
iltifat: Güzel söz söyleme, güler yüz gösterme.
isabet: Hedefe varma, hedefi vurma.
irkilmek: Ürkerek geri çekilmek.
itaat: Söz dinleme.

K

kadı:	Davalara bakan hakim.
kalbini kırmak:	Kaba bir söz ya da davranışla karşısındakiyi kırmak.
kapılmak:	Bir işe bağlanmak, sürüklenmek, tutulmak.
kardeşlik:	Kardeş gibi davranış, değerli, ortak bir başa sahip olma.
kasaba:	Köyden büyük, şehirden küçük yerler.
kaygı:	Üzüntü, endişe duyulan düşünce.
kaygısız:	Üzüntüsüz, endişesiz.
kederli:	Acı, üzüntülü olmak.
kendini alamamak:	İstemeyerek bir işi yapmak durumuna gelmek.
kendinden geçmek:	Uyuyacakmış gibi olmak, bayılır gibi olmak.
keramet:	Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğa üstü durum.
karbon gazı:	Hayvanların akciğerlerinden çıkan, bitkilerin geceleri yapraklarından çıkan gazda bulunan madde.
kırıştırmak:	Gözkapaklarını açıp kapamak.
kızak:	Kar veya buz üzerinde kaydırılan tekerleksiz taşıt.
koltuk değneği:	Ayağı sakat kimselerin koltuk altlarına koydukları, yürürken yaslandıkları değnek.
kovan:	Arılara barınak olarak yapılan sepet veya sandık.
köçek:	Kadın kılığına girip çengi gibi oynayan erkeklere verilen ad.
kutsal:	Yolunda can verilecek derecede sevilen.
kürk:	Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu.

M

mahvolmak:	Yok olmak.
meraklı:	İlgi uyandıran.
mesut:	Mutlu, sevinçli.
metelik:	Hiç parası kalmamak.
minnet:	Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.
mirasyedi:	Birine, ölen yakınından kalan, mal, para veya servete konan kimse.
miskin:	Çok uyuşuk, tembel olan.
muntazam:	Düzgün, düzenli, derli toplu.
müjde:	Sevindirici haber.
müşkülpesent:	Güç beğenen, titiz.
müşteri:	Alıcı.

N

nasihat:

Öğüt.

not:

Birine bir açıklama için yazılmış, kısa yazı.

O

olgun:

Bilgi, görgü ve hoşgörüsü gereği kadar gelişmiş.

oluk:

Bir şeyin akmasına yarayan, üst yanını açık boru.

P

perişan:

Dağınık, acınacak durumda olan, zavallı.

pinti:

Aşırı derecede cimri.

posteki:

Yapağısıyla birlikte tabakalaşmış koyun derisi.

R

ritm:

Olayların düzenli aralıklarla tekrarlanması.

S

sabırsız:

Aceleci davranan.

sağmal:

Sütlü, sütü sağılan inek.

saka kuşu:

Kırmızı, sarı tüyler bulunan, güzel öttüğü için kafeste beslenen küçük bir kuş.

sazan:

Tatlı sularda yaşayan kılçıklı bir balık türü.

sema:

Gök, gök yüzü.

servet:

Varlık, zenginlik, mal mülk.

sızdırmak:

Bir sıvının bir yerden yavaş yavaş akması.

sima:

Yüz, çehre.

soluk:

Nefes almak.

sürü:

Bir insanın bakımı altındaki hayvanların tümü.

Ş

şahin:

Ormanlık ve çalılık yerlerde yaşayan yırtıcı bir kuş.

şefkatli:

Acıyarak ve koruyarak sevmek.

şehzade:

Padişahların erkek çocuklarıdır.

T

tasa:	Üzüntülü düşünce durumu, kaygı, dert.
tekin:	Kendisinde doğa üstü bir gücü olan, uğursuz.
telaşlanmak:	Endişelenmek, kaygılanmak.
tenha:	Yalnız, tek, içinde az insan bulunan, boş, ıssız.
teyel yapmak:	Seyrek ve eğreti dikiş, dikilecek parçaları birbirine tutturmak.
tomar:	Dürülerek boru biçimi verilmiş kağıt.
turna:	Tatlı sularda yaşayan yırtıcı bir balık.

U

ulu:	Çok büyük.
-------------	------------

V

vezir:	Bakan.
---------------	--------

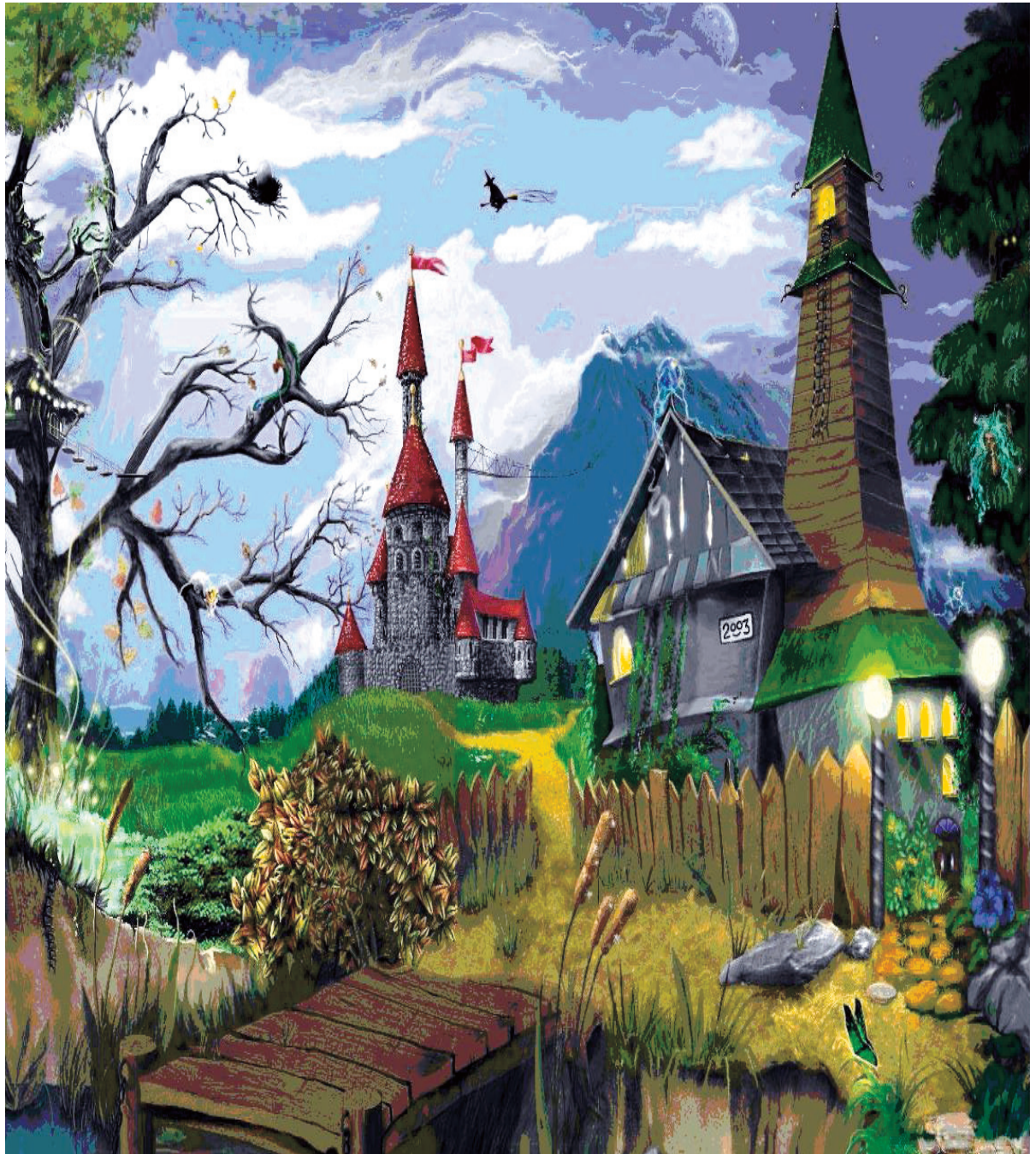
Y

yadigar:	Bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan nesne.
yamak:	Bir işte yardımcı olarak çalışan erkek.
yansıtma:	İletmek, duyurmak.
yasa:	Olayların gidişinde değişmezlik ve mecburiyet gösteren kural, kanun.
yaslanmak:	Dayanmak, güvenmek.
yaşam savaşı:	Yaşamak ve geçinmek için harcanan emek.
yayın:	Başı büyük, ağız geniş, iri bir tatlı su balığı.
yetinmek:	Bir şeyi kendisi için yeter bularak daha çoğuna gerek görmek.

Z

zalim:	Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.
zebun:	Güçsüz, zayıf.
zorba:	Gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan.
züğürt:	Parasız, yoksul.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
ZİLLER ÇALDI	5
KİTAPLARIMLA BAŞ BAŞA	6
YURT	8
İKİ ÇAM AĞACI	9
KUŞ YEMİ	11
AKLIN KARŞISINDA GÜCÜN YENİLMESİ	15
BEN TÜRKÜM	17
KUŞ CIVILTISINI GÖREBİLMEK	18
ÖRNEK KARDEŞLER	20
11 EKİM	22
DEDESİNİ DİNLEMİŞTİ	23
ZEYTİN KÜPÜ	25
OKULU ÖZLEYİŞ	28
BİLİM ŞENLİĞİ	29
YE KÜRKÜM YE	31
MEMLEKET İSTERİM	33
SEVİNME OYUNU	34
BALIKÇIL	36
ALP DAĞINDAN AYRILIŞ	38
10 KASIM	40
DEDEMİN PİLİ BİTMESİN	41
ÜSKÜP'E SELAM	43
ŞEFTALİ	44
KÜSKÜN AYÇİÇEĞİ	46
UMUTLAR	49
KOLAY ŞİİR	50
SÖZ VERDİM ÖĞRETMENİME	53
GÜZ	54
GÜNEŞİN UYUDUĞU YER	56

BİR DAHA DÖNMEDİ	59
DOSTLUK	61
BEN GAZETE SATICISIYIM	62
KELOĞLAN İLE SİNCAP ARKADAŞI	64
LİSAN	66
HEDİYE	67
AYÇA'NIN YILBAŞI DİLEKLERİ	68
KARDEŞLİK	70
TATİL ARMAĞANLARI	72
AKREP İLE KAPLUMBAĞA	74
YAŞAMIN YANKISI	75
ATASÖZÜ	77
ÖZDEYİŞ	78
DEYİM	79
ÇOCUKLAR	80
ALIŞKANLIK	81
NE OLSAM	82
HAZİNE PEŞİNDE	84
BABANIN MEKTUBU	85
SELAM	87
KEÇİ CAN PAZARINDA	88
ÇANAKKALE GEÇİLMEZ	89
ÇATLAK KOVA	92
KÖYÜMÜZ	94
YOKSUL ÇOCUK VE DİLENCİ	95
YENİ KIRMIZI TOPUM	96
KIRLANGIÇ YUVASI	99
AY GÖLÜNDEKİ TAVŞAN	101
NASRETTİN HOCA İLE SÜTÇÜ	102
ÇOCUK BAYRAMI	105
BİLMECE	107
AÇ GÖZLÜ KEDİ	108
KİRAZ AĞACINDAKİ ÇALIKUŞU	110
ADSIZ ÇEŞME	113
MERAKLI SORULAR	115
PINAR İLE YAĞMUR DAMLASI	117
TUTUMSUZ İLE KIRLANGIÇ	120
ELEKTRONİK POSTA	122
OKULLAR KAPILARINI KAPARKEN	125
SON DERS	127

DİLİMİZİ ÖĞRENELİM	130
DİLİMİZİ ÖĞRENELİM	131
CÜMLE	132
CÜMLENİN ÖĞELERİ	134
HARFLERİN SÖYLENİŞ ÖZELLİKLERİ	140
ÜNLÜLER	140
ÜNSÜZLER	142
HECE	144
SÖZCÜK	145
BİLMECE	152
ADLAR	153
AD TAMLAMASI	156
ÖN AD	159
ÖN ADLARIN ÇEŞİTLERİ	160
ADILLAR	165
EYLEM	169
EYLEMLERDE KİŞİ	172
BELİRTEÇ	173
İLGEÇ	173
BAĞLAÇ	174
ÜNLEM	174
YAZIM KURALLARI	175
NOKTALAMA İŞARETLERİ VE ÖRNEKLERİ	176
SÖZLERİ ÖĞRENELİM-SÖZLÜK	184
İÇİNDEKİLER	190

